UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

DISERTAČNÍ PRÁCE

Obchodní kupní smlouva

Contract of sale under business law

Zpracovatel: Mgr. Jana Švábová

Školitel: Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

červen 2014

OBSAH

1. **ÚVOD** 6
2. **HISTORICKÝ EXKURZ** 9
   - 2.1. **Koupě v římském právu a středověku** 10
   - 2.2. **Období velkých kodifikací** 14
   - **2.3. Vývoj obligačního práva v Československu** 15
   - 2.4. **Kupní smlouva v občanském zákoníku** 16
     - 2.4.1. Definice a podstatné náležitosti 19
     - 2.4.2. Spotřebitelská kupní smlouva 20

3. **NADNÁRODNÍ ASPEKTY KUPNÍ SMLOUVY** 24
   - 3.1. Úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží 25
   - 3.2. Evropské aspekty kupní smlouvy 26
     - 3.2.1. Kupní smlouva v návrhu DCFR 27
     - 3.2.2. CESL 31

4. **OBCHODNÍ KUPNÍ SMLOUVA** 44
   - 4.1. Pojem 44
   - 4.2. Obchodní kupní smlouva a jiné smluvní typy 46
   - 4.3. Podstatné náležitosti 50

5. **KOUPĚ V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU** 56
   - **5.1. Vybrané změny v kontraktačním procesu** 58
     - 5.1.1. Povinnost informovat kupujícího 59
     - 5.1.2. Předsmluvní odpovědnost 65
     - 5.1.3. Oferta a akceptace 67
     - 5.1.4. Obsah a forma kupních smluv 68
     - 5.1.5. Kupní smlouvy uzavírané elektronickými prostředky 70
   - **5.2. Koupě**
     - 5.2.1. Systematika nové právní úpravy 74
     - 5.2.2. Koupě ve švýcarském obligačním právu 76
     - 5.2.3. Specifické případy koupě 78
     - 5.2.4. Ochrana spotřebitele a slabší smluvní strany 80
   - 5.3. **Mobiliární koupě** 86
   - **5.4. Specifika prodeje zboží v obchodě** 87

6. **PRÁVA A POVINNOSTI SMLUVNÍCH STRAN** 89
   - 6.1. **Povinnosti prodávajícího** 90
     - 6.1.1. Povinnosti prodávajícího dle NOZ 92
     - 6.1.2. Odpovědnost za vady 95
   - 6.2. **Povinnosti kupujícího** 98
     - 6.2.1. Povinnosti kupujícího dle NOZ 102
     - 6.2.2. Nebezpečí škody na věci 104

6.3. Převod vlastnického práva 105

7. NABÝVÁNÍ VLASTNICKÉHO PRÁVA OD NEOPRÁVNĚNÉHO 112
7.1. **Historický exkurs** 112
7.2. Nabytí od neoprávněného ve vybraných právních řádech 113
7.2.1. Německý model (Německo, Řecko, Lotyšsko, Litva) 114
7.2.2. Rakouský model 115
7.2.3. Francie 116
7.3. **Nabytí vlastnického práva od neoprávněného dle § 466 ObchZ** 117
7.4. Předpoklady nabytí od neoprávněného – dobrá víra 121
7.5. Rozpor v rozhodnutích Nejvyššího a Ústavního soudu 131
7.6. Nabytí od neoprávněného v NOZ 137
7.6.1. Zákonem presumované případy nabytí 140
7.6.2. Nabývání použitých movitých věcí 143
7.6.3. Jiné případy nabytí 144

8. VEDLEJŠÍ UJEDNÁNÍ PŘI KUPNÍ SMLOUVĚ 148
8.1. Výhrada vlastnického práva 149
8.2. Výhrada zpětné koupě 151
8.3. Předkupní právo 152
8.4. Koupě na zkoušku 152
8.5. Výhrada lepšího kupce 153
8.6. Cenová doložka 153

9. ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ 154

SEZNAM ZKRATEK
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH PRAMENŮ
ABSTRAKT
RESUMÉ
SUMMARY
KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem disertační práci s názvem „Obchodní kupní smlouva“ vypracovala samostatně a že jsem uvedla všechny prameny a zdroje, jak je tomu ve vědecké práci obvyklé. Předkládaná práce rovněž nebyla využita k získání jiného titulu.

V Hořovicích dne 6. června 2014

_____

Mgr. Jana Švábová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě si dovoluji poděkovat paní Prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc., za odbornou pomoc při zpracování této práce a čas, který mi v souvislosti s její přípravou věnovala.

1. ÚVOD

Na téma kupní smlouvy bylo akademickou i odbornou veřejností publikováno mnoho článků, monografií i odborných statí. Kupní smlouva resp. právní úprava koupě a prodeje[1] se v praxi vyskytuje v množství variant a kontraktační proces bývá v určitých případech specifický nejen ke způsobu uzavření kupní smlouvy, [2] ale také k subjektům závazkového právního vztahu.[3]

Potřeba vymezit a blíže rozebrat právní aspekty tohoto smluvního typu a s ním souvisejících otázek, je přirozeným důsledkem nesporného faktu, že kupní smlouva je již od dob římského práva jedním z nejčastěji využívaných smluvních typů. V obchodním styku je toto téma stěžejní nejen pro samotné uživatele (smluvní strany), ale též pro odbornou veřejnost, která uvedené téma široce zpracovává.

Lze konstatovat, že s účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen "**NOZ**" nebo též „**nový občanský zákoník**") je problematika právní úpravy koupě a prodeje a s ní spojených otázek je opět aktuální. Nyní, kdy stojíme na prahu převratné soukromoprávní události, je nutné reflektovat změny nejen v otázce koupě a prodeje vzniklé v důsledku přijetí nového občanského zákoníku, ale také přihlédnout k evropské legislativě za účelem objasnění budoucího vývoje tohoto institutu.

Ačkoliv tématem disertační práce byla obchodní kupní smlouva,[4] je vysoce žádoucí učinit v této práci příslušné změny, tak aby byla zhodnocena již účinná právní úprava založená novým občanským zákoníkem a s ní související změny s přihlédnutím k dosavadní právní úpravě obchodní kupní smlouvy dle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „**ObchZ**" nebo též „**obchodní zákoník**"). Domnívám se, že

[1] dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění

[2] typicky v případech kupních smluv uzavírané na dálku, elektronickými prostředky nebo adhezním způsobem

[3] Určité korektivy jsou uloženy podnikatelům jako osobám plně profesionálním ve vztahu ke spotřebitelům nebo malým a středním podnikatelům.

[4] takto jej používám v celé disertační práci, lze jim rozumět kupní smlouvu uzavřenou dle § 409 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Pojmem obchodní kupní smlouvy tak označujeme kontrakty doposud uzavírané v režimu obchodněprávním v souladu s ust. §§ 261 a 262 ObchZ, pojem "obchodní kupní smlouvy" není zákonodárcem výslovně definován.

předložení disertační práce zaměřené pouze na vybrané aspekty obchodní kupní smlouvy dle § 409 ObchZ, by bylo již překonané.

Na druhou stranu nelze právní úpravu obchodní kupní smlouvy dle § 409 an ObchZ zcela opomenout, neboť **byla zákonodárcem převzata jako základ právní úpravy mobiliární koupě** v novém občanském zákoníku. Je nutno respektovat, že obchodní kupní smlouva, resp. jí založené právní poměry, tedy práva a povinnosti smluvních stran, mohou být v praxi ještě několik dalších let aplikovány.[5]

Z předestřeného je zřejmý hlavní účel této práce. Zhodnocení změn však nelze učinit zcela izolovaně. Jsem toho názoru, že je zásadní přihlédnout také k vybraným ustanovením evropského smluvního práva, resp. k otázce prodeje a koupě, tak jak jej nyní reprezentuje návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje COM (2011) 635 final ze dne 11.10.2011. (angl .Regulation of the European parliament and Council on a Common European Sales Law., dále jen „**CESL**“).

Přestože došlo ke sjednocení obligačního práva, lze teoreticky konstatovat, že na území České republiky přichází v úvahu 5 možných úpravách kupní smlouvy, přičemž toto číslo není nikterak naddimenzované.[6] Uvedené souvisí s globalizací a rozvojem přeshraničního obchodu, jehož důsledkem je časté uzavírání (kupních) smluv s mezinárodním prvkem nebo realizace obchodů na úrovni EU.

Domnívám se, že s ohledem na vzrůstající vliv mezinárodního obchodu mezi jednotlivými státy je nutné ohlížet na obchodní kupní smlouvu současně i z pohledu evropského a případně i mezinárodního práva.

Z výše uvedeného je zřejmé, že z důvodu omezeného rozsahu nelze v disertační práci do všech podrobností učinit komplexní rozbor obchodní kupní smlouvy oproti kupní smlouvě upravené v novém občanském zákoníku nebo návrhu CESL. Z tohoto

[5] Zákonodárce v přechodných ustanoveních (§ 3028 odst. 3 NOZ) vymezil stěžejní pravidlo pro závazkové právní vztahy, kdy platí, že „*Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jejich účinnosti*.“

[6] V této souvislosti mám na mysli právní úpravu obchodněprávní a občanskoprávní kupní smlouvy, kupní smlouvu dle zákona č. 82/2012 Sb., nový občanský zákoník, Úmluvy OSN o mezinárodní koupi zboží nebo CESL

důvodu se zaměřuji pouze na vybrané části, které srovnávám nejen s účinnou právní úpravou, ale také s CESL.

C**ílem této práce** je upozornit na vybrané změny v oblasti koupě, zohlednit dosavadní použitelnou judikaturu a provést komparaci vybraných ustanovení obchodní kupní smlouvy ve světle nového občanského zákoníku a návrhu CESL.

Za tímto účelem si stanovuji následující cíle, jejichž dosažením by měl být dosažen disertační záměr:

1) zhodnotit právní úpravu obchodní kupní smlouvy s přihlédnutím k judikatuře a reflektovat její stávající koncepci s ohledem na vybraná ustanovení (práva a povinnosti smluvních stran, nabytí vlastnického práva od neoprávněného),

2) rozebrat a zhodnotit vybraná ujednání koupě v NOZ a reflektovat vzniklé změny zejména v kontraktačním procesu, specifických případech uzavírání kupních smluv, vzájemných práv a povinností stran, nabytí od neoprávněného),

3) analyzovat otázku nabytí vlastnického práva od neoprávněného v právní úpravě dle ust. § 446 ObchZ a právní úpravě dle NOZ,

4) zohlednit návrh CESL vůči právní úpravě koupě podané novým občanským zákoníkem.

Metody, které si za účelem splnění tohoto cíle aplikuji, jsou **vertikálně analytická metoda** (zkoumání jednotlivých institutů) a **horizontální komparativní metoda** (zkoumání vybraných zahraničních právních úprav – především CESL a dále národních právních předpisů ObčZ a ObchZ). Domnívám se, že prostřednictvím těchto metod se lze dobrat k určitých obecně platných závěrů a lze tak naplnit dizertační záměr.

2. HISTORICKÝ EXKURS

„Dějiny člověka jsou dějinami pojmů,
o které postupně rozšířil své znalosti“
(Antoine de Saint Exupéry)

„*Historia vero testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae, nuncia vetustatis.“*[7] Historie je cenným zrcadlem právní kultury. Její přínos a kořeny je nutné nést v paměti, především nyní, kdy stojíme na počátku éry nového občanského zákoníku ideově opouštějící dosavadní občanský zákoník.[8] Prof. Eliáš v této souvislosti shrnuje, že pro účely přípravy jeho návrhu ideově vycházel *„k novému základnímu myšlenkovému ukotvení rekodifikačních prací tak, že se má vyjít z vládního návrhu československého občanského zákoníku z r. 1937 a uchovat z něho, co je životné.“*[9] Nový občanský zákoník vychází z několika právních vzorů – německého BGB, z vládního návrhu československého občanského zákoníku z roku 1937, rakouského ABGB nebo z koncepce obligačního práva švýcarského civilního práva.

Smyslem NOZ je *„oproštění se od leninistické koncepce a opětovný návrat k evropským kontinentálním tendencím.“* [10] Navracíme-li se k právní kultuře, jejíž vývoj byl násilně přerušen totalitním režimem, je účelné mít alespoň obecné podvědomí o dnes již klasických právnících a jejich myšlenkách. V této souvislosti je vhodné zmínit úpravu koupě v římském právu nebo vývoj závazkového práva na území Československa a později České republiky do okamžiku nabytí účinnosti nového občanského zákoníku. V této souvislosti je vhodné aplikovat dnes již klasické komentáře profesorů Sedláčka, Roučka nebo rozhodnutí soudce Vážného.

---

[7] „*Dějiny jsou svědky časů, světlem pravdy, živou pamětí, učitelkou života a poslem minulosti*.“ Marcus Tullius Cicero

[8] zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

[9] “*Návrh tohoto kodexu vycházel z ABGB z r. 1811 a představoval jeho mírnou revizi, takže uchoval jeho myšlenkovou soudržnost vycházející z Kanta, včetně kantovské myšlenky, že hlavní funkcí práva je sloužit jako prostředek k prosazování svobody člověka.*” K tomu dále srov. Eliáš, K. Teoretické a praktické otázky rekodifikace českého občanského práva, ASPI, cit. dne 24.1.2011.

[10] Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku [online]. 2008, [cit. 12.4.2011]. Dostupný z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zákona.html>

Předmětem této stručné historické části dizertační práce je historický exkurs – nejen s ohledem na klasický římskoprávní základ, který jako základ obligačního práva následně výrazně poznamenal stěžejní evropské kodifikace 19. století, ale také s přihlédnutím k vývoji právní úpravy kupní smlouvy na území České republiky. Tento vývoj je završen stručným uvedením občanskoprávní kupní smlouvy dle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „**ObčZ**“).

Nutno podotknout, že subkapitola věnovaná kupní smlouvě dle ObčZ pouze ve stručnosti zmiňuje její základní koncepci (tj. právní úprava kupní smlouvy v režimu ObčZ, pojetí spotřebitelské kupní smlouvy, subsidiární aplikace ObčZ a vymezení obchodních závazkových vztahů).

2.1 Koupě v římském právu a středověku

Kupní smlouva (*emptio venditio*) již od dob římského práva představuje jeden z nejčastěji využívaných smluvních typů, který se s postupným rozvojem ekonomiky vyčlenil z nejstaršího typu obligace - smlouvy směnné. Tato změna byla podmíněna ekonomickým rozvojem a s tím souvisejícím postupným přijetím peněz jako platidla ve společnosti, což se v konečném důsledku promítlo i do jedné ze základních náležitostí kupní smlouvy - závazku kupujícího zaplatit kupní cenu. Povinnost kupujícího zaplatit kupní cenu zůstává podstatnou náležitostí i dnes a je zásadním faktorem pro odlišení kupní smlouvy od jiných smluvních typů – typicky smlouvy směnné nebo darovací.

Římské právo zpočátku provázela zásada, že "obligace vznikají jen z určitých typických a typizovaných vztahů"[11], což bylo projevem počátečního silného formalismu obligačního práva. Teprve s postupným rozvojem byla tato zásada v období císařském vlivem rozrůstajícího se obchodu postupně oslabována a ochrana začala být poskytována i dalším (dříve nežalovatelným) úmluvám.

Římské právo zprvu nerozlišovalo obecné kategorie smluv, ale pouze jednotlivé typy závazků ze smluv. Smlouva (*contractus*) vznikala stejně jako dnes dvoustranným právním jednáním, z něhož je jedna smluvní strana věřitelem a druhá dlužníkem.[12]

[11] Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M.: Římské právo. 2.vydání, Praha : C.H.Beck 1995, s. 214

[12] Smlouva vznikla buď na základě předepsané formy nebo předepsané kauzy – srov. Skřejpek, M. Římské soukromé právo. Systém a instituce. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011, str. 167

Kupní smlouva se vlivem postupující smluvní svobody smluvních stran vymiňovala z přílišného formalismu,[13] a do popředí se dostává projev vůle smluvních stran. K jejímu uzavření docházelo mezi smluvními stranami souhlasným projevem jejich vůle, tedy "*volným, jakkoli provedeným souhlasem smluvních stran.*" [14] V uvedeném vývoji je patrný postupný rozvoj principu smluvní svobody a důraz na projevy vůle smluvních stran.

Římské právo zpočátku zdůrazňovalo především **důvod obligace (kauzu)**, která charakterizovala konkrétní smluvní typ. Současně musely být kontraktujícími stranami splněny obecné náležitosti týkající se předmětu plnění:

- plnění smlouvy musí být objektivně možné;
- plnění nesmí být v rozporu se zákonem;
- plnění nesmí směřovat proti dobrým mravům;
- plněním nesmí být obcházen zákon;
- plnění smlouvy musí být určité;
- plnění musí být ocenitelné v penězích.15

Z předestřených požadavků je evidentní, že náležitosti kladené na obsah smlouvy přetrvávají do současného českého práva.

Účelem kupní smlouvy byl, stejně jako dnes, závazek prodávajícího věc odevzdat a prodat věc kupujícímu, který oproti tomu měl závazek předmět koupě převzít a zaplatit prodávajícímu kupní cenu. Svojí podstatou byla kupní smlouva (*emptio venditio*) smlouvou kauzální a *synallagmatickou* (kontrakt dvoustranný rovný). Přestože byla v postupném rozvoji společnosti považována jako neformální smlouva, některé případy i nadále vyžadovaly dodržení určitých formálních pravidel.

Prodej byl mezi smluvními stranami zpočátku uskutečňován *na mancipačním trhu,*[16] na němž byl prostřednictvím formuláře realizován převod vlastnického práva z prodávajícího na kupujícího. Později se jednotlivé složky jednání začaly uvolňovat a převod vlastnického práva byl podmíněn pouhým převzetím věci.

[13] Římské právo rozeznávalo tzv. formální kontrakty, pro něž byla charakteristická jejich forma (ať již písemná nebo verbální), která byla-li dodržena, vznikla obligace za všech okolností. Srov. Op. cit. Kincl. J.,Urfus, V., Skřejpek, M.: Římské právo, s. 215.
[14] op.cit. s. 215
[15] op.cit. 218
[16] op. cit. s. 46

Postupným vývojem se "*převody vlastnictví staly zcela juristicky samostatnými.*"[17] V této souvislosti hovoříme o kupní smlouvě jako o titulu právního jednání (kauze převodu vlastnictví), přestože samostatný převod vlastnického práva byl následně uskutečněn zvláštním právním jednáním – převzetím věci.[18] Tato fáze mohla časově splynout v jeden okamžik s uzavřením kupní smlouvy. Uvedené dalo vzniknout nauce titulu a modu, který byl převzat např. francouzským Code Civil.

Okamžikem, kdy byla smlouva perfektní, byl okamžik, kdy se smluvní strany dohodly na předmětu koupě a určily jeho cenu. Cena musela být určena v penězích a musela být pod sankcí neplatnosti určena smluvními stranami.[19] Takový požadavek se zachoval i v právní úpravě kupní smlouvy uzavřené v intencích ust. § 588 an ObčZ (naopak obchodní kupní smlouva přesné určení kupní ceny nestanovovala, postačovalo, aby taková cena byla v souladu s dobrými mravy a byla přiměřená obchodnímu styku).

Středověké právo se naopak vyznačovalo tím, že **kupní smlouva byla kontraktem reálným** (věc byla předána skutečným předáním nebo obřadně). Předmětem prodeje byly nejprve věci movité, přičemž uzavření smlouvy a předání věci se dělo (shodně jako ve starověkých civilizacích) na trhu. Předmětem kupní smlouvy mohly být všechny věci právního obchodu – předmět smlouvy závisel na vymezení toho, co bylo středověkým právem považováno za věc.[20] V případě prodeje na trhu byla kupní cena uhrazena hotově a věc bezprostředně předána.

Naopak v případě prodeje věcí nemovitých (tradičně půdy) byla smluvní svoboda jednotlivce omezena a prodej mohl být uskutečněn teprve za současného souhlasu všech dospělých členů rodiny. Bez tohoto souhlasu nemohlo dojít k prodeji. Tento vývoj trval poměrně dlouho a teprve „*postupným rozkladem tradičních svazků došlo k uvolnění prodeje*."[21] Zajímavostí je, že smluvní volnost stran byla při uzavírání (kupní) smlouvy omezována např. i různými tržními řády a zvyklostmi. V případech,

[17] op. cit. s. 251
[18] Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. Praha : Linde Praha a.s., 1997, s. 15
[19] Výjimkou z této zásady byla v justiniánském právu koupě s podmínkou, dále srov. op. cit. Skřejpek, str. 252
[20] Pojetí předmětu koupě bylo ve středověku chápáno odlišně, předmětem koupě mohly být nejen movité věci, ale také svoboda člověka, nevolník, zástava či renta. Stieber, M.: Dějiny soukromého práva v Evropě. Nástin, Praha, 1930, nákladem vlastním, s. 22, obdobně Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. Praha : Linde Praha a.s., 1997, s. 17.
[21] Adamová, K. *Dějiny soukromého práva ve střední Evropě. Stručný nástin*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, s. 49.

kdy předmětem kupních smluv byla věc nemovitá, objevoval se jako způsob zajištění závazku tzv. *závazek ze správy*, jehož podstata spočívala ve skutečnosti, že pokud „*po prodeji vymáhala třetí osoba žalobou od kupce koupenou nemovitost, byl prodávající povinen na formální výzvu žalovaného kupce dostavit se k soudu a spor převzít na sebe*.“[22]

S postupným rozvojem ekonomiky a s tím spojeným rozvojem tržních vztahů se z důvodu vyšších kupních cen počala uplatňovat i koupě na úvěr, přičemž tato smlouva byla označována jako smlouva dodací.[23]

V období středověkého práva lze zřetelně rozeznat počátky právní úpravy nápravy právních vad předmětu koupě (nejprve pouze pro věci nemovité), nejprve v případech, kdy předmět koupě byl získán loupeží nebo krádeží. [24] Nejpropracovanějším středověkým dílem, které zahrnovalo komplexní úpravu závazkových práv, byl městský zákoník Pavla Kristiána z Koldína v 16. století, který vycházel z římského práva.

Teprve v důsledku pozdější recepce římského práva byla kupní smlouva **chápána opět jako kontrakt konsensuální**.[25] Prof. Pelikánová v této souvislosti dále uvádí, že prodej s ohledem na předmět koupě, resp. pojem věc, byl v období římského i středověkého práva chápán vždy široce, tedy širokým vymezením, k němuž se s účinností nového občanského zákoníku opětovně navracíme. [26]

---

[22] srov. Saturník, T. *Přehled dějin soukromého práva ve střední Evropě*. Praha : nákladem vlastním, 1945, s 127.

[23] Smluvní strany musely počítat se skutečností, že hodnota zboží mohla v důsledku časového období poklesnout. Klíčový okamžik představovalo předání zboží prodávajícím kupujícímu. **Relevantní byla vždy cena určená stranami ve smlouvě**. Např. při poklesu tržní ceny po převzetí zboží nesl újmu kupující. Op. cit. str. 50.

[24] V těchto konkrétních případech se uplatňoval vindikační proces („svod“), jehož podstatou byla „náprava“ této záležitosti „*posledním, případně druhým nebo třetím držitelem, na něhož „svodeni došlo“*. Op. cit. s. 50.

[25] Dále viz Stieber, M. Dějiny soukromého práva v Evropě, Nástin, Praha, 1930, vlastním nákladem, s. 22 - 24.

[26] obdobně v dalších evropských kodexech, k podstatnému zúžení došlo v německým občanským zákoníkem a české soukromé právo po roce 1950, Lze kontatovat, že s pojetím věci v novém občanském zákoníku se k širokému pojetí opětovně navracíme. dále viz Pelikánová, I. Obchodní zákoník Komentář, str. 18.

2.2 Období velkých kodifikací

Hovoříme-li o období velkých kodifikací, máme tím na mysli velké kodexy 18. a 19. století přijaté v Německu, Rakousku, Francii. Tyto kodexy vycházeje z římského práva ovlivnily závazkové právo i po 200 letech své existence.

V období tzv. velkých kodifikací bylo na našem území jednotně kodifikováno soukromé právo v roce 1811 přijetím Všeobecného zákoníku občanského č. 946/1811 (dále jen „**ABGB**"). Rakouský ABGB vychází z římskoprávní tradice, věc je pojata v širokém právním smyslu a v důsledku uvedeného aplikaci právní úpravy kupní smlouvy rozšiřuje.

Rakouské právo upravilo smlouvu trhovou v ust. § 1053 ABGB. „*Smlouvou trhovou pouští se věc za jistou sumu peněz jinému. Smlouva trhová, tak jako směnná, jest toliko titul, jímž lze nabýti práva vlastnického. Skutečně ho nabude kupující teprv odevzdáním věci koupené. Až do odevzdání podržuje prodávající právo vlastnické*." Z definice je patrné, že v obligačním právu převládala římská zásada o titulu a modu a k převodu vlastnického práva docházelo teprve předáním věci. Samotné uzavření trhové smlouvy zakládalo pouze obligační účinky. Smlouva trhová se vyznačovala širokým pojetím věci, předmětem koupě mohly být věci hmotné i nehmotné nebo směnky. Smlouva trhová vyžadovala k uzavření určení trhové ceny určitým způsobem a specifikace předmětu koupě (trhu). Trhová cena nesměla odporovat zákonu, např. nesměla být zkrácena přes polovic.[27] Německé právo se oproti stávajícím kodexům vyznačuje tím, že definuje pojem věci poměrně úzce.

Francouzské právo chápe obdobně jako NOZ věci široce a rozlišuje je na věci tělesné a netělesné. Zajímavostí je, že dle francouzského práva lze kupní smlouvou převést nejen věc, ale i jiné právo než právo vlastnické (např. pohledávku).[28] Obchodní kupní smlouva je zdaleka nejběžnějším obchodněprávním kontraktem. Přestože není obchodním zákoníkem upravena, její právní úprava je obsažena v titulu „o kupní smlouvě" v čl. 1582 – 1707 Code Civil (dále jen „**CC**"), ve zvláštních zákonech a

[27] Šťovíček, J., Vrabec., J. Kupní smlouvy. Praha: Prospektrum, 2000, s.6.
[28] Srov. Juglart, Michel de - Mazeaud, H. a kol. Lecons de droit civil, Principaux contract: vente et échange, Paris, Montchestien, 1987, s.2. nebo také Pelikánová, I. , Obchodní zákoník, Komentář, str. 18.

nařízeních a zvyklostech, jež některé byly kodifikovány zákonem z 13. června 1866. Kupní smlouva je definována podobně jako kupní smlouva dle ObchZ a jejím účelem je převod vlastnického práva k věci z prodávajícího na kupujícího.

Definice kupní smlouvy je obsažena v čl. 1582 CC „*Prodej je dohodou dle níž se jedna smluvní strana zavazuje věc předat a druhá se zavazuje zaplatit*." (fr: *La vente est une convention par laquelle l'un s'oblige á liver une chode, et l'autre á la payer*.). V definici není výslovně vyjádřen závazek prodávajícího převést vlastnické právo k předmětu koupě, domnívám se, že tento lze dovodit výkladem, obdobně jako v definici kupní smlouvy uzavřené v režimu ObčZ.

Kupní cena je zpravidla určena dohodou stran, přestože v některých případech a situacích platí cenová regulace. V některých případech jsou zakázány ceny přikázané, diskriminační nebo prodej se ztrátou.[29]

2.3 Vývoj obligačního práva v Československu

Na základě recepčního zákona č. 11/1918 Sb. zákona a nařízení byl ABGB převzat do československého právního řádu, kde platil až do roku 1950. V roce 1950 jej nahradil „střední" občanský zákoník č. 141/1950 Sb. Střední občanský zákoník byl silně poplatný době a okolnostem svého vzniku (tzv. právnická dvouletka). Ústředním motivem bylo omezení majetkových vztahů, měla být zajištěna kontrola a dohled státu nad veškerým majetkem.[30] Tento byl v roce 1964 nahrazen občanským zákoníkem č. 40/1960 Sb., který platil na území České republiky až do 31.12.2013.

Oba dva československé civilistické kodexy z druhé poloviny 20. stol. - tedy střední občanský zákoník z roku 1950 (dále jen „**OZ 1950**") a občanský zákoník z roku 1964 (dále jen „**ObčZ**") byly velmi výrazně ovlivněné socialistickým právem. Silný vliv socialistického práva se promítl následně i do práva obligačního a v určitých ohledech i do právní úpravy kupní smlouvy. V této souvislosti lze hovořit o potlačení

[29] Mestre, J. *Francouzské obchodní právo*. Překlad z francouzského originálu „Droit commercial". 1.vydání. Nakladatelství Orac s.r.o., 2012, s. 196.
[30] Dále srov. Kuklík, J. Vývoj československého práva 1945 – 1989. Praha : Linde, 2009. s. 518

základních principů soukromého práva – především smluvní volnosti stran nebo zásahu veřejné moci do soukromoprávních vztahů.[31]

I do obligačního práva byl zřetelně promítnut projev centrálního plánování. Priorita centrálního hospodářského plánování výslovně vyplývá z ust. § 211 OZ z r. 1950 32 z něhož zcela zřetelně plyne priorita obligačního práva podřízeného **centrálnímu hospodářskému plánu**.[33] V konkrétním případě tak mohlo být za účelem centrálního hospodářského plánu státem zasaženo do práv a povinností mezi stranami smlouvy (např. důraz na uzavření kupní smlouvy s určitým kupujícím). Projevem státního zásahu v oblasti převodů vlastnického práva bylo v oblasti soukromoprávních vztahů zasaženo zcela výrazně, např. uzavření kupní smlouvy jejímž předmětem byla věc nemovitá předcházel souhlas udělený národními výbory nebo notáři. Takto byl zachován dohled státu nad transakcemi s majetkem.

Klíčovým znakem ObčZ byl odklon od stávajících smluvních typů a jejich silná redukce. Novým znakem obligačního práva byly tzv. služby upravené v § 222 – 383 OZ. Prof. Kuklík situaci zcela výstižně shrnuje, když zmiňuje, že „*Smlouvy měly i nadále být základem závazkového práva, ovšem jejich funkce byla zredukována do role obecných ustanovení pro typově vázané závazkové vztahy*.“[34]

2.4 Kupní smlouva v občanském zákoníku

Předmětem této kapitoly je ve stručnosti shrnout právní úpravu kupní smlouvy uzavřenou v režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku.

Kupní smlouva, ať již uzavřená v soukromoprávním nebo obchodním režimu, je dvoustranným právním úkonem, jehož smyslem je převod vlastnického práva k předmětu koupě. Jedna ze smluvních stran se zavazuje předmět koupě na druhou smluvní stranu převést za dohodnutou kupní cenu a druhá smluvní strana se ji zavazuje převzít. Není vyloučeno, aby na jedné smluvní straně bylo více účastníků.

[31] Kuklík, J. a kol. Dějiny československého práva 1945 – 1989. Praha : Auditorium s.r.o., 1. vydání. 2011, str. 370
[32] „*Závazky vznikají z provádění jednotného hospodářského plánu, z právních úkonů, zejména ze smluv, dále ze způsobení škody, z bezdůvodného obohacení a z jiných v zákonech uvedených skutečností*.“
[33] Op.cit., Kuklík, J. a kol. , s. 369 an.
[34] Op. Cit Kuklík, J. a kol. 370

Z povahy věci vyplývá, že hovoříme o závazkovém smluvním vztahu synallagmatickém a konsensuálním. Takové vymezení kupní smlouvy je zcela srovnatelné s jinými právními řády.[35]

Předmětem kupní smlouvy mohly být věci určené individuálně, druhově, hromadně nebo úhrnně. Věci movité i nemovité. V případě, že předmětem koupě byla věc nemovitá, byla kupní smlouva uzavřena v režimu občanskoprávním, a to i v případě, že byla uzavřena mezi podnikateli a závazkový právní vztah by se řídil obchodním režimem.

Dosavadní právní úprava českého soukromého práva se vyznačovala dvojkolejností závazkového práva a s tím spojeným bilaterálním režimem kupní smlouvy. Oddělená právní úprava obchodní i neobchodní kupní smlouvy byla chápana jako komplexní, k čemuž se klonila i odborná veřejnost.[36]

V případě absence pravidel obchodní kupní smlouvy byla v souladu s ust. § 1 odst. 2 ObchZ subsidiárně aplikována ustanovení právní úpravy dle občanského zákoníku.

Duplicita tohoto smluvního typu v soukromoprávní úpravě není ojedinělá, obchodní i neobchodní kupní smlouvu obsahují soukromoprávní úpravy dalších evropských nebo i asijských států.[37]

V některých evropských státech byly tyto duální úpravy postupně odstraňovány a nahrazovány jednotnou úpravou.[38] Rovněž v americkém obchodním právu došlo v průběhu 18. století k postupnému setření rozdílů mezi tzv. právem kupců a obecným

[35] srov. např. čl. 1582 francouzského CC. Francouzské právo výslovně stanoví, že kupní smlouva je uzavřena shodou vůle prodávajícího a kupujícího, resp. akceptace oferty (nabídky) k uzavření smlouvy kupujícím. V některých případech je toto pravidlo vyloučeno tak, že v některých případech musí dojít ke zpětnému potvrzení oferty oferentem. Mestre, J. Francouzské obchodní právo. Překlad z francouzského originálu „Droit commercial". 1.vydání. Nakladatelství Orac s.r.o., 2012, s. 193. Dále viz. Cass.com., 6.března 1990, Rev. Trim. Dr. Civ. 1990, s. 463, pozn. Mestre, srov.

[36] např. prof. Pelikánová shrnuje tak, že existují dva odlišné smluvní typy – občanskoprávní kupní smlouva a obchodněprávní kupní smlouva

[37] např. japonský občanský zákoník obsahuje vyjma obecných ustanoveních společným všem závazkům také část 13 základních smluvních typů, v nichž je uvedena kupní smlouva. Pro potřeby obchodního styku jsou v obchodním zákoníku uvedena speciální ustanovení charakteristická pro obchodní transakce. Oproti české civilistické úpravě však obsahuje ustanovení, že nejprve budou využity obchodní zvyky a v případě, že tyto nejsou, využije se podpůrně právní úprava občanského kodexu. Dále srov. Hiroshi, O. Japanese law, 2nd edition. London: Oxford University Press, 2001, s. 185 an.

[38] Poprvé Švýcarsko v roce 1881, poté např. Itálie, Nizozemsko, Rusko. Eliáš, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Praha: Sagit, a.s., 2012, s. 811 an)

právem[39] do té míry, že současné americké právo nerozlišuje speciální úpravu pro vztahy mezi obchodníky navzájem.[40] Trend postupného sjednocení dualistického režimu obligačního práva je charakteristický i pro českou soukromoprávní úpravu na počátku nového tisíciletí, kdy s účinností nového občanského zákoníku stávající dvoukolejnost závazkového práva byl dualismus závazkového práva nahrazen v ust. §§ 2079 – 2183 NOZ jednotou úpravou koupě.

Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník (dále jen „**ObčZ**“) definoval kupní smlouvu v ust. § 588 ObčZ následovně – „*Z kupní smlouvy vznikne prodávajícímu povinnost předmět koupě kupujícímu odevzdat a kupujícímu povinnost předmět koupě převzít a zaplatit za něj prodávajícímu dohodnutou cenu*.“

Z podané definice je zřejmé, že k platnému uzavření kupní smlouvy bylo, vyjma obecných náležitostí kladených na platnost právních úkonů, vyžadováno i splnění podstatných náležitostí kupní smlouvy - dostatečná specifikace předmětu koupě a určení kupní ceny. Občanský zákoník výslovně neuvádí jako jednu z podstatných náležitostí převod vlastnického práva z prodávajícího na kupujícího, tak jak zákonodárce výslovně uvedl v případě obchodní kupní smlouvy. Převod vlastnického práva lze ostatně dovodit výkladem, neboť vyplývá ze samotného účelu kupní smlouvy.

Tato základní úprava občanskoprávní kupní smlouvy byla doplněna o **speciální ustanovení koupě v obchodě** v ust. § 612 až 627 ObčZ, která byla aplikována za předpokladu, že prodávajícím byl podnikatel a prodával zboží v rámci své podnikatelské činnosti. Oproti tomu byl kupujícím osoba fyzická nebo právnická, která nakupuje výrobky pro jiný účel než pro podnikání s těmito výrobky. Kupujícím nemusel být nutně spotřebitel. Úprava o prodeji zboží v obchodě byla doplňující a speciální a aplikovala se přednostně před obecnou úpravou kupní smlouvy, pokud byla

[39] Tomuto odpovídá přibližné stírání rozdílu v dualistických právních systémech – Boháček, M. Základy amerického obchodního práva. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, s. 244.

[40] Současné civilní právo USA – common law ani federální Uniform Commercial Code nebo státní obchodní zákoníky neobsahují speciální úpravu obchodní kupní smlouvy, přestože tyto kodexy se aplikují na vztahy mezi obchodníky navzájem tak i na vztahy mezi obchodníky a spotřebiteli. V případě, že jednou ze smluvních stran je spotřebitel, užijí se též speciální ochranná ustanovení. UCC termín obchodní smlouvy neobsahuje přestože v praxi se tyto termíny vyskytují, nejedná se však o speciální členění. Op. cit. Boháček, M., s. 244.

určitá otázka upravena rozdílně. Nebylo podmínkou, aby kupující byl spotřebitel. Právní úprava koupě zboží v obchodě je předmětem úpravy NOZ.

Pokud byla kupní smlouva uzavřena nad rámec uvedeného se spotřebitelem, aplikovala se současně ochranná ustanovení §§ 51a - 65 ObčZ, která obsahovala harmonizovaná ustanovení ochrany spotřebitele, ujednání pro spotřebitelské smlouvy uzavírané mimo provozovnu nebo smlouvy uzavírané na dálku.

Důvodem speciální úpravy koupě je snaha zákonodárce omezit nekalé obchodní praktiky nebo ujednání, která jsou vzájemně v hrubém nepoměru nebo způsobují vzájemnou nerovnost stran. Bližší povinnosti ukládá prodávajícímu zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

Nelze opominout specifické případy (typy) kupní smlouvy obsažené i v dalších zákonech (zákon o cenných papírech, obchodní zákoník pro případy obchodní kupní smlouvy).[41]

V případech, kdy předmětem koupě byla věc nemovitá, byla k uzavření platné kupní smlouvy v souladu s ust. § 46 odst. 1 ObčZ vyžadováno písemné formy.

Z občanskoprávní úpravy bylo vyloučeno uzavření kupní smlouvy v případě, kdy předmětem koupě byl prodej podniku nebo jeho části nebo burzovní obchody (tzv. absolutní obchodní vztahy), a to i v případě, pokud druhou ze smluvní strany nebyl podnikatel. V takových případech byla vždy uzavřena obchodní kupní smlouva, přičemž otázky zákonem neupravené se řídily právní úpravou ObčZ.

2.4.1. Definice a podstatné náležitosti

Základní definice kupní smlouvy vyplývají **podstatné náležitosti tohoto smluvního typu**, tj. **určení předmětu koupě** a **sjednání ceny**. V případě, že si smluvní strany nesjednaly jiná ujednání, řídila se kupní smlouva obecnými zákonnými ustanoveními závazkového práva.

Od jiných smluvních typů se obecně kupní smlouva odlišuje úplatností (v opačném případě by se jednalo o smlouvu darovací nebo směnnou), převodem

[41] Kobliha, I. a kol. *Obchodní zákoník. Úplný text zákona s komentářem.* Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2006, s. 1108 an.

vlastnického práva k předmětu (smlouva nájemní), příp. odlišení od smlouvy o dílo na základě kritéria, zda předmět koupě má být teprve zhotoven.[42]

Předmětem neobchodní kupní smlouvy mohly být jakékoliv věci v právním smyslu, pokud to jejich povaha nevylučovala z obchodování. Věci movité i nemovité. Ze samotné definice obchodněprávní smlouvy výkladem vyplývá, že pro převody věcí nemovitých je vždy aplikována právní úprava neobchodní kupní smlouvy.

Kupní cena musela být vyjádřena v penězích nebo způsobem, který umožní její dostatečné určení. Oproti obchodní kupní smlouvě absence ujednání smluvních stran o **výši ceny založilo absolutní neplatnost kupní smlouvy**.

2.4.2. Spotřebitelská kupní smlouva

Ochrana spotřebitele prochází na úrovni evropského práva dynamickým vývojem a jako taková přímo ovlivňuje právní řády členských států EU. Ochrana spotřebitele je tématem natolik stěžejním, že představuje jednu z hlavních politik EU.

Vliv evropského práva je pro vnitrostátní legislativu nesporný, směrnice jsou přebírány do vnitrostátních řádů členských států. V důsledku příslušných novel občanského zákoníku došlo k recepci podstatné části spotřebitelských směrnic do právního řádu České republiky. Novelou č. 56/2006 bylo vloženo ustanovení § 51a ObčZ odkazující na evropský původ směrnic.[43] Postupnými novelizaci došlo k začlenění 6 směrnic do občanského zákoníku a v případě části směrnice o ochraně spotřebitele také do zákona o č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

Důsledkem přijetí směrnic do vnitrostátního právního řádu je založení ochrany jednotlivce vůči státu z titulu odpovědnosti za škodu vzniklou neprovedením nebo špatným provedením směrnice, dovolání se přímých účinků směrnic pokud byly státem špatně provedeny nebo dovolat se eurokonforního výkladu vnitrostátního práva.[44]

---

[42] Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 10. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2006, s. 1043.

[43] Reflexe na spotřebitelské směrnice je důsledkem vzrůstající tendence Evropské unie k ochraně spotřebitele. V této souvislosti lze hovořit především o směrnici č. 85/577/EHS z 20.12.1985, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, směrnice Rady č. 93/13/EHS z 5.4.1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 97/7/EC z 20.5.1997, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku.

[44] Dále srov. Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha : C.H.Beck, 2006, s. 331.

Československý občanský zákoník č. 40/1960 Sb. již v šedesátých letech minulého století pružně reagoval na moderní právní prostředky ochrany spotřebitele. Ve své části o službách zakotvil pro poskytovatele služeb obecnou kontraktační povinnost, odpovědnost ve formě záruky, pevné ceny nebo zákonem stanovené povinnosti.[45]

V soukromoprávní úpravě byl korpus pravidel ochrany spotřebitele koncentrován v ust. § 52 až 65 ObčZ, v této souvislosti nelze však hovořit o jediné úpravě norem na ochranu spotřebitele.[46]

Novelou ObčZ, zákonem č. 367/2000 Sb. byl do starého občanského zákoníku vložen institut „spotřebitelské smlouvy".[47] Zákonodárce v ust. § 52 ObčZ vymezil, že za spotřebitelskou smlouvu se považuje „*smlouva kupní, smlouva o dílo případně o jiné smlouvy, pokud na jedné straně je spotřebitel a na druhé dodavatel*."

Z předmětné definice lze konstatovat, že výčet není taxativní a pro posouzení jiných smluv než kupních či o dílo je primární postavení smluvních stran. Existuje shoda,[48] že v těchto případech musí dojít ke kumulativnímu splnění další podmínky, za nichž je třeba poskytovat spotřebiteli zvýšenou ochranu – typicky uzavírání distančních smluv, uzavírání smluv na dálku nebo mimo provozovnu.

O „spotřebitelské" kupní smlouvě hovoříme za předpokladu, že smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel (§ 52 odst. 1 ObčZ). Dodavatel je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti (§ 52 odst. 2) a spotřebitelem je osoba, která

---

[45] Ve stejném období byl na úrovni EU přijat první akční plán formulující 5 základních práv spotřebitele – a to právo na ochranu zdraví a tělesné integrity, právo na ochranu ekonomických zájmů, právo na odškodnění, právo na poučení a na právní ochranu. Dále viz Pelikánová, I., op.cit., s. 65 an.

[46] Ochrana spotřebitele je tématem nejen soukromoprávní úpravy - ve veřejnoprávní oblasti je upravena např. zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, zákonem č. 445/1991 Sb., živnostenský zákon, zákonem č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, atp. Naopak evropské právo upravuje ochranu spotřebitele jako celek, bez odlišení dualismu soukromého a veřejného práva. Shodně Pelikánová, I. Obchodní právo. Obligační právo – korporativní rozbor. 4.díl. Praha : ASPI, 2009, s.60.

[47] Samotný pojem „spotřebitelská smlouva" způsoboval interpretační a aplikační problémy, přestože je shodně termín užíván v textu evropských směrnic, česká civilistika se přiklonila k názoru, že se nejedná o samostatný smluvní typ, ale pouze o zvláštní vymezení smluv, na něž se vztahují speciální právní úprava. Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha : C.H.Beck, 2006.

[48] Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha : C.H.Beck, 2006, s. 334.

při uzavírání smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti (§ 52 odst. 3 ObčZ). Vymezení pojmu spotřebitele by pouhým gramatickým výkladem vedlo k poměrně širokému vymezení - a to skutečnosti, že spotřebitelem může být jak fyzická tak právnická osoba. Spotřebitelem se v souladu s přijatými směrnicemi v zásadě rozumí pouze fyzická osoba uskutečňující operaci mimo rámec své podnikatelské činnosti.

Pro spotřebitelské (kupní) smlouvy platí následující principy:

- neplatná jsou taková ujednání, která byla sjednána v neprospěch spotřebitele, resp. v rozporu s ustanoveními § 51a an ObčZ, o spotřebitelských smlouvách,

- neplatnost takového ujednání se dovozuje i z toho, že je obcházen zákon (§ 39 ObčZ),

- ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele (ust. § 55 ObčZ),

- spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v jeho právech a povinnostech.

Pojem spotřebitelské smlouvy nezpůsobuje při aplikaci problémy, jak ostatně lze shledat v rozhodnutích soudů vyšších stupňů a v tomto ohledu **bylo potřebné ujednání spotřebitelských (kupních) smluv ve prospěch spotřebitele (kupujícího) vykládat**.[49]

V této souvislosti je **nutné akceptovat, že ochrana spotřebitele byla aplikována i v případě, kdy závazkový právní vztah byl podřízen režimu**

[49] K povaze nepřiměřených ujednání spotřebitelských smluv se vyslovil Nejvyšší soud České republiky např. ve svém rozsudku ze dne 16. září 2010, 33 Cdo 4601/2008 „*Ustanovení (§ 51 an ObčZ) představují obecnou úpravu spotřebitelské smlouvy, kterou je třeba bez dalšího aplikovat na právní režim všech spotřebitelských smluv. Představují transpozici směrnice Rady 93/13/EHS z 5. 4. 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách do českého práva. Ochrana poskytovaná spotřebitelům zmíněnou směrnicí vyžaduje, aby mohl vnitrostátní soud přezkoumat z moci úřední, zda je podmínka obsažená v předložené smlouvě nepřiměřená; vnitrostátní soud je pak povinen při použití vnitrostátního práva, ať jde o ustanovení předcházející směrnici nebo ji následující, toto právo vyložit co možná nejvíce ve světle znění a účelu směrnice.*“

obchodního zákoníku (obchodní kupní smlouva). Nebylo možné, aby v důsledku ujednání smluvních stran dle ust. § 261 ObchZ došlo k faktickému vyloučení ochranných korektivů ochrany spotřebitele. Uvedené je projevem transpozice již uvedených směrnic Rady 93/13/EHS z 5.4.1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

Pokud by obchodní kupní smlouva obsahovala ujednání směřující k právnímu zhoršení postavení strany, která není podnikatelem, obchodní zákoník nezpůsoboval její automatickou neplatnost, ale spojoval s takovým jednáním pouze relativní neplatnost (§ 267 ObchZ). Lze shrnout, že z hlediska posouzení toho, zda smluvní strana byla v konkrétním případě v postavení spotřebitele při uzavření (kupní) smlouvy je podstatné materiální hledisko, resp. skutečný účel jednání. [50]

Ochrana poskytovaná spotřebitelům se projevuje při aplikaci vnitrostátního práva soudy, které vykládají právo v souladu se zněním a účelem směrnice Rady 93/13/EHS z 5.4.1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Pokud takové ujednání obsažené v (kupní) smlouvě představuje v kontextu s jejími ostatními ujednáními značnou nerovnováhu k újmě spotřebitele v právech a povinnostech stran dle § 56 odst. 1 ObčZ, je takové ustanovení neplatné.[51]

Speciální korektivy jsou vyžadovány v případě uzavírání kupních smluv specifickým, zpravidla pro kupujícího „nevýhodným“ způsobem. O takovém specifickém způsobu hovoříme v souvislosti s uzavíráním kupních smluv mimo obchodní prostory podnikatele, distančním způsobem nebo uzavřením formulářové smlouvy.[52] Není cílem této práce zevrubně rozebrat kupní smlouvu uzavřenou v režimu ObčZ. Z tohoto důvodu budou speciální ustanovení regulující způsoby prodeje, které byly subsidiárně aplikovány i pro obchodní kupní smlouvy (uzavírání smlouvy distančním způsobem, uzavření adhesní – formulářové – smlouvy nebo uzavření smlouvy mimo prodejní prostory či elektronickým způsobem prostřednictvím internetu) rozebrány s přihlédnutím k úpravě nového občanského zákoníku.

---

[50] Dále srov. op. cit. Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. *Občanský zákoník*, str. 337.
[51] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. Září 2010, sp.zn. 33 Cdo 4601/2008
[52] Možnost uzavření smlouvy adhezního typu způsobovalo v praxi určité problémy, neboť k této bývají zpravidla přiloženy všeobecné obchodní podmínky, které obsahují nepřiměřená ujednání. Nebylo výjimkou, že ve všeobecných obchodních podmínkách byla ujednání obsahující např. rozhodčí doložky nebo nepřiměřeně vysoké sankce. Tyto podmínky byly také velice nepřehledné (text na několika stránkách psaný malým písmem) a spotřebitel tak neměl čas si při jejich uzavření dostatečně na místě prostudovat.

3. NADNÁRODNÍ ASPEKTY KUPNÍ SMLOUVY

Právní úpravu obchodní kupní smlouvy (koupě) nelze aplikovat izolovaně, v konkrétním případě je nutné pečlivě posoudit, zda nebude přednostně aplikována mezinárodní nebo evropská právní úprava. Mezinárodní kupní smlouva [53] je v souvislosti s globalizací ekonomického trhu častým jevem a hovoříme o ní v případě uzavření kupní smlouvy smluvními stranami, které mají sídlo nebo místo podnikání, příp. bydliště v různých státech. V této souvislosti hovoříme o (kupní) smlouvě s mezinárodním prvkem.

Existují dva různé způsoby, jimiž teorie přistupuje ke (kupním) smlouvám s mezinárodním prvkem. Způsob jakým jednotlivé státy upravují legislativní stránku věci lze rozlišovat na **normy:**

- **přímé (jednotné právo**), které se vyznačují přímou aplikací norem obsahujících přímou úpravu práv a povinností účastníků závazkového vztahu s mezinárodním prvkem. Dosah jejich aplikace je omezen na mezinárodní transakce. Zpravidla mají formu mezinárodní smlouvy. [54]

- **kolizní normy,** odkazují přímo na konkrétní národní právní řád (rozhodné právo), jehož normy tuto otázku následně upravují. [55]

[53] závazkový právní vztah, v němž strany této smlouvy mají sídlo / místo podnikání či bydliště v jiných státech

[54] vyjma Vídeňské úmluvy lze rozlišovat např. Úmluvu OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží, Úmluva OSn o námořní přepravě zboží, č. 193/1996 Sb., aj. Dále srov. Rozehnalová, N. Právo mezinárodního obchodu. 3. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010, s. 183 an.

[55] **mezinárodní mnohostranné smlouvy nebo mezinárodní dvoustranné smlouvy** (smlouvy o právní pomoci), **Úmluvy o právu použitelném pro závazky ze smluv (tzv. Úmluva Řím I.)**, **normy evropského práva** – nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Nařízení Řím I.) a **vnitrostátní předpisy** – zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním (ZMPS) nebo dříve § 729 ObchZ. Dále srov. tamtéž, s. 178 an.

Tyto metody nelze od sebe striktně rozlišovat, naopak i akademickou obcí je přijímán názor, že metody se vzájemně doplňují. [56] Aplikace Vídeňské úmluvy se vztahuje na soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem. [57] Tato úmluva byla významným inspiračním zdrojem pro přijetí obchodněprávní legislativy.

Z uvedených norem upozorňuji především na Vídeňskou úmluvu a návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné úpravě prodeje (CESL), včetně příslušných ustanovení společného referenčního rámce (DCFR).

3.1. Úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (Vídeňská úmluva)

Součástí právního řádu České republiky je v souladu s čl. 10 ústavního zákona č. 1/1193 Sb., Ústava České republiky[58] Úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (Vídeňská úmluva). Úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, která ovlivnila návrh obchodního zákoníku obsahuje normy přímé, které budou aplikovány přednostně před vnitrostátními normami. Aplikace Vídeňské úmluvy se vztahuje pouze na státy, které jsou signatáři smlouvy a pokud mají místo podnikání v různých státech. Zároveň platí i pro všechny smlouvy o koupi zboží, jejichž strany mají místo podnikání v různých státech a pokud se má podle norem mezinárodního práva soukromého použít právního řádu některého smluvního státu. V případě rozporu se zákonným ustanovením se použije mezinárodní smlouva, tedy Vídeňská úmluva.

Úmluva v mezinárodním aspektu představuje jednotnou úpravu koupě, přičemž jejím předmětem je obdobně jako v obchodněprávní úpravě zboží. Vídeňská úmluva

[56] Prof. Rozehnalová tento vzájemný vztah přirovnává ke vztahu obecného a zvláštního, přičemž za obecnou metodu regulace považuje metodu kolizní. V návaznosti na vyplnění mezer v právu lze rozlišovat uzavřenou úpravu (principy s podpůrnou aplikací vnitrostátního řádu) nebo úpravu otevřenou za využití norem mezinárodního práva soukromého – Úmluva Řím I, ZMPS

[57] V teorii lze dále rozlišit **absolutní mezinárodní prvek** (smlouva je považována za mezinárodní bez přímé vůle stran, bez vazby na konkrétní právní řád) nebo **relativní mezinárodní prvek** (smlouva je považována za mezinárodní pouze z pohledu příslušného právního řádu). Dále srov. Rozehnalová, N. Právo mezinárodního obchodu. 3. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010, s. 178 an.

[58] Čl. 10 Ústavy ČR zní: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon použije se mezinárodní smlouva*."

výslovně vylučuje z předmětu koupě věci nemovité, věci spotřebního charakteru, věci nabývané v dražbě, výkonu rozhodnutí dle zákona, cenné papíry, peníze, plavidla, letadla nebo elektrická energie.[59]

V otázkách, které nejsou přímo v režimu Vídeňské úmluvy upraveny, bude subsidiárně aplikována právní úprava právního řádu, určeného kolizními normami místa řešení sporů, nebo zásad na nichž úmluva spočívá.[60]

3.2. Evropské aspekty kupní smlouvy

Na úrovni EU nelze nezmínit práci akademických skupin na vývoji jednotného smluvního práva od počátků 80.let minulého století. Dosavadní snahy akademických skupin tak vyústily především v návrhy norem povahy „soft law", které kromě PECL prezentuje projekt společného referenčního rámce (**Common Frame of Reference**, „**CFR**") a jeho návrh (angl. „**Draft of Common Fame of Reference**", dále též „**DCFR**"), který byl představen v roce 2008 a představuje vyústění dosavadní práce a unifikačních snah akademických skupin[61] na poli evropského smluvního práva v oblasti „soft law" . Jeho záměrem bylo **představit možné principy, definice a modelová pravidla pro jednotné evropské soukromé právo, tedy nejen pro kupní smlouvu**.[62] Přestože míra závaznosti právní úpravy soukromého práva je doposud předmětem bouřlivého vývoje, nutno konstatovat, že DCFR představuje pro vývoj evropského smluvního práva bohatý inspirační zdroj. [63]

Na úrovni evropského práva se profiluje návrh jednotné právní úpravy koupě, resp. návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné úpravě prodeje.

[59] Srov. Kanda, A. Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku: Úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží. Praha: Linde, a.s., 1999, s. 7.
[60] Tamtéž, s. 183
[61] zejména o Study Group on a european civil code a Research Group on EC private law (acquis group)
[62] akademický návrh pravidel a definic, který měl být v předstupném obsahu jednotného evropského zákoníku soukromého práva
[63] Srov. Raban, P. , DCFR – Právní výstup na cestě k Evropskému zákoníku soukromého práva. Karlovarská právní revue. 2008, č. 2/2008, s. 61 an.

3.2.1. Kupní smlouva v návrhu DCFR

Strukturálně byl návrh DCFR rozvržen do obecné a zvláštní části, přičemž zvláštní část představovala komplexní úpravu obligačního práva. Závaznost jednotlivých pravidel byla zamýšlena jako volitelná, není-li v návrhu stanoveno jinak.

Zcela v duchu výsadní zásady obligačního práva, mohou smluvní strany aplikaci takového pravidla zcela nebo částečně vyloučit, případně snížit závaznost jejich účinků (viz kapitola věnovaná kupní smlouvě). Návrh neobsahuje definice ve smyslu striktních a závazných pojmů pro jednotlivé státy EU, ale jejich význam byl spatřován především v tom smyslu, že mají být určitou myšlenkou, spíše eventualitou budoucí univerzální evropské úpravy, což lze zároveň spatřovat v předchozím vývoji.

Návrh DCFR se po svém uveřejnění pochopitelně nesetkal pouze s kladnými a pozitivními ohlasy. Již před jeho představením veřejnosti, vyjádřil Evropský parlament své otázky, jež byly předmětem zasedání dne 21.listopadu 2007. Rovněž akademické kruhy v duchu částečného despektu k návrhu DCFR vyjádřily připomínky, které spočívaly především v absenci výkladových pravidel nebo k možnostem národní interpretace textu. V tomto ohledu mám určité kritické připomínky ke zvolené metodě komparace jednotlivých právních řádů, které v konečném důsledku mohlo vést k otázce „*vhodnosti a upřednostnění určitého právního řádu" před ostatními právními řády členských států*."[64]

DCFR je rozdělen do sedmi částí, doplněný o dvě přílohy. Principy (modelová pravidla, „model rules") představují podstatnou část návrhu, byly editovány prof. Barem a dalšími juristy.[65] Obligační právo v návrhu představuje poměrně obsáhlou část. Způsob uspořádání pravidel v DCFR vycházel z uspořádání většiny evropských současných kodifikací, což by mělo v případě přijetí jednotné právní úpravy umožnit členským státům přijmout potřebné změny bez podstatné editační práce. Podstatnou, výkladovou částí (Kniha I) představuje nutnou aplikační příručku, především jak

[64] BAR et al. Is „*therefore surprising: „Whether particular rules might be used as a model for early legislation, for example for the improvement of the internal koherence of the aquis communautaire ... is for others to decide*." Srov. Principles, Definitions and Model Rule sof European private Law: Draft Common Frame of Reference

[65] Např. E. Clive, Hans Schulte Nolke, Storme, Swann – modelové principy jsou obsažené v Příloze 1 návrhu, Příloha 1 zároveň obsahuje definice nutné pro aplikaci pravidel obsažených v návrhu

aplikovat či vykládat základní pojmy. Následná druhá část (Book II) obsahuje principy smluvního práva PECL, o nichž byla rovněž vedena akademická diskuze, jakým způsobem je do návrhu začlenit a rozdělit (mezi jednotlivé obligations) a jak případně upravit terminologii.[66]

Třetí část **zahrnuje obligace a mimosmluvní závazky,**[67] přičemž mnozí akademikové kritizovali jednodušší strukturu než v PECL zejména v tom smyslu, že postrádali jasné uspořádání modelových pravidel, která by chronologicky v DCFR následovala do speciálních skutkových podstat (jednotlivých smluvních typů). S tímto názorem se neztotožňuji, systematika je obdobná systematice PECL, neboť jak je zřejmé z předchozího odstavce, DCFR nejprve obsahuje jednotlivé obecné otázky mluvního práva, následují k specifikaci pravidel. Prof. Bar v této souvislosti dodává, že lze zpozorovat určitou odlišnost mezi DCFR a PECL, a to v tom smyslu, že právní úprava v DCFR obsahuje zřetelnou hranici mezi závazky a smlouvami, tak jak bylo zmíněno.[68]

Prioritou DCFR je přesnost užívané terminologie, a zároveň byl kladen důraz na jednoduchost textu. Obecně lze konstatovat, že při srovnání PECL a DCFR si lze povšimnout, že některá pravidla byla aplikována do DCFR, avšak byla přeformulována a z principů odvozena se souhlasem Komise pro evropské smluvní právo.[69.]

[66] Rozlišení vyžadovaly zejména klíčové pojmy smlouva a závazek Kniha dvě zahrnuje úpravu smluv a ostatních právních aktů (obecné otázky z obligačního práva – uzavírání, výklad, neplatnost, obsahové náležitosti), naopak příslušná část (Kniha III) zahrnuje závazky v působnosti DCFR – smluvní a mimosmluvní a s nimi související práva – lze shrnout, že v podstatě smlouva (angl. Contract) označuje v návrhu typ dohody případně právního aktu a právním vztahem, jež obvykle zahrnuje soubor práv a povinností, které z toho vyúsťují. dále srov. Study group on a European Civil Code and research Group on EC Private law (Acquis Group): Principles, definitions and model Rule sof European Private law. Draft Common Frame of reference (DCFR) Outline Edition, Sellier european law publishers GmbH, Munich, 2009, p. 31.

[67] lze shrnout, že smlouva (angl. Contract) označuje v návrhu typ dohody případně právního aktu a právním vztahem, jež obvykle zahrnuje soubor práv a povinností, které z toho vyúsťují. dále srov. Study group on a European Civil Code and research Group on EC Private law (Acquis Group): Principles, definitions and model Rule sof European Private law. Draft Common Frame of reference (DCFR) Outline Edition, Sellier european law publishers GmbH, Munich, 2009, p. 31.

68 Study group on a European Civil Code and research Group on EC Private law (Acquis Group): Principles, definitions and model Rule sof European Private law. Draft Common Frame of reference (DCFR) Outline Edition, Sellier european law publishers GmbH, Munich, 2009, p. 27.

[69] Typickým příkladem je již zmiňovaný a odlišený pojem závazek xx smlouva

Kupní smlouva je upravena v příslušné části A návrhu a byla vymezena obdobně jako v českém právním řádu. Kupní smlouva (smlouva o prodeji zboží, angl. sales contract of goods) je takový závazkový vztah, v němž se jedna smluvní strana, prodávající, zavazuje druhé smluvní straně nebo třetí osobě, že na něj převede vlastnické právo ke zboží (předmětu koupě) buď bezprostředně, tedy v okamžiku uzavření smlouvy nebo v určitý časový úsek v budoucnosti a kupující se zavazuje zaplatit kupní cenu.

Pojem goods je zde užit pro označení věcí movitých hmotných,[70] přičemž pojem dále odkazuje na similární užití pojmu movables.[71] Lze shrnout, že při aplikaci pojmu movables, předmětem kupní smlouvy bude věc movitá, hmotná i nehmotná, nikoli však nemovitost.

DCFR kromě obecné úpravy kupní smlouvy nastínil i její možné varianty rozlišené dle předmětu plnění. V případě níže specifikovaných kupních smluv, bude právní úprava kupní smlouva použita s odchylkami specifickými pro konkrétní předmět smlouvy:

- smlouvy o prodeji elektřiny,
- smlouvy o prodeji akcií, obchodních podílů, investičních nástrojů a práv souvisejících s cennými papíry,
- smlouvy související s jinými formami nehmotného jmění (včetně práv k výkonu závazkového, průmyslového a intelektuálního vlastnictví a dalších převoditelných práv),
- smlouvy týkající se softwaru a databáze,
- smlouvy týkající se směny zboží (contract for the barter of goods) nebo aktiv vyjádřených výše.

Úprava kupní smlouvy se **nevztahuje na smlouvy o prodeji (contract for sale) nebo směny nehmotného majetku nebo práv souvisejících s nehmotným majetkem**.

Negativní vymezení aplikace právní úpravy kupní smlouvy se vztahuje na okruh kupních smluv s předmětem prodeje nebo koupi nemovitostí, příp. na kupní smouvy, jejichž předmět plnění souvisí s nemovitým majetkem.

[70] příloha 1 k DCFR

[71] Pojem movables je souhrnným označením pro hmotný a nehmotný majetek, nikoli pro majetek nemovitý.

Právní úprava kupní smlouvy **zahrnuje také otázku ochrany práv spotřebitelů.**[72] **Vyjma obecného rámce ochrany spotřebitele na úrovni EU**, DCFR upravuje problematiku zboží v záruce - zboží musí splňovat specifikaci dle záručního dokumentu nebo přiložené nabídce. S tímto souvisí navrácení zboží nebo jeho oprava, vrácení celé nebo částečné kupní ceny případně poskytnutí jiné formy odškodnění.

DCFR obsahuje ustanovení zahrnujících možnost nabytí od třetí osoby (neoprávněného), přestože primární skutečnost je, že zboží nesmí obsahovat žádné právo nebo nárok třetí osoby,

Problémem, který bude muset citovaná právní úprava v této otázce sjednotit, je institut dobré víry (good faith, bona fides). Dobrá víra představuje základní princip smluvního práva, ale v některých členských státech EU není princip dobré víry aplikován jako obecné pravidlo, které je přímo aplikovatelné.

Pravdou je, že tyto státy mají jiný soubor pravidel, který v podstatě funguje podobně jako dobrá víra, ale není obecným pravidlem. Bude-li právní úprava spotřebitele obsahovat tento princip, bude nejprve nutné k dosažení stejného významu, funkce tento princip nejprve inkorporovat do evropského smluvního práva formou nařízení jak již bylo učiněno [73]

V případě sjednocení smluvního práva převládá na úrovni EU pektorální přístup, jehož předpokladem je vždy úprava spíše dílčích otázek. Pro oblast právní úpravy kupní smlouvy se jedná nejen o úpravu práv spotřebitele, kterému je poskytována bohatá ochrana, ale také o jednotící snahy např. v návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné úpravě koupě a prodeje (CESL).

Z dosavadního vývoje v EU i předchozího výkladu v této práci je zřejmé, že spotřebitelé a malé a střední podniky (tedy zejména malé společnosti), nedostatečně využívají potenciálu vnitřního trhu EU, který čítá 500 milionů osob. Z dosavadních provedených výzkumů Eurobarometru v rámci EU vyplynulo, že 44 % spotřebitelů v zahraničí nenakupuje, neboť neznají svá práva[74], 55 % exportérů

[72] meze ochrany jsou označena „spotřebitelskými zárukami“ za prodávané zboží (angl. „consumer gpoods guarantee“).
[73] Council Directvive 93/13/EEC, art. 3(1)
[74] Bleskový průzkum Eurobarometru č. 299a, Názory na přeshraniční obchody a ochranu spotřebitelů, s. 10. /Online/, dostupné z ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm, citováno 22.11.2011.

považuje rozdíly ve smluvním právu jako jednu z hlavních překážek příhraničního prodeje spotřebitelům.[75]

3.2.2. CESL

Významným mezníkem v oblasti vývoje evropského smluvního práva, resp. jednotných pravidel koupě, je 11. října 2011, v němž byl Evropskou komisí předložen k projednání návrh **nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné právní úpravě prodeje COM (2011) 635 final – 2011/0284** (angl. „***Common European Sales Law***“, dále též „***CESL***“). Návrh je významným mezníkem v oblasti sjednocení smluvního práva. Někteří autoři v této souvislosti dokonce hovoří o CESL jako o kroku k jednotnému smluvnímu právu.[76]

Předložený návrh navazuje na dosavadní iniciativu a vývoj v oblasti jednotného evropského smluvního práva, [77] a klade si za cíl „*lépe vytvořit vnitřní trh a zlepšit jeho fungování tím, že se podnikatelům zjednoduší rozšiřování příhraničního obchodu a spotřebitelům příhraniční nakupování. Tohoto lze dosáhnout samotným a jednotným souborem pravidel smluvního práva, který bude obsahovat i ustanovení na ochranu spotřebitele, která by v rámci vnitrostátního práva členských států měla být považována za druhý systém smluvního práva.*“ [78]

Přínos návrhu je především jednota a realizace příhraničních transakcí pro malé a střední podniky a evropské spotřebitele bez větších překážek v oblasti nejfrekventovaněji využívaného smluvního typu, kupní smlouvy.

Samotný návrh směřuje k eliminaci vysokých transakčních nákladů, posílení právní jistoty související s aplikací „cizího“ smluvního práva. Kritikové dílčích vnitrostátních úprav prohlašují, že malé a střední podniky se při realizaci příhraničního

[75] Eurobarometr 321, Evropské smluvní právo, spotřebitelské transakce, s. 20.
[76] Navrhovaná úprava je vyústěním dosavadní skoro desetileté novotvorby zákonodárců EU, z vyhodnocení 181 příspěvků spotřebitelů a podniků z celé Evropské unie, je zřejmé, že členské státy jednoznačně postrádají více koherentní evropské právo. Komise pečlivě zhodnotila veškeré připomínky k Zelené knize.
[77] Komise se v rámci strategie Evropa 2020 (IP/10/225) snaží vyřešit překážky na jednotném trhu, aby podnítila hospodářskou obnovu. V červenci 2010 Komise v příslušné zelené knize navrhla několik možností soudržnějšího přístupu ke smluvnímu právu. Poté uspořádala veřejnou konzultaci, která probíhala do 31. ledna 2011 a která přinesla 320 odpovědí. Dne 3. května 2011 dokončila skupina odborníků zřízená Komisí studii proveditelnosti věnovanou budoucí iniciativě týkající se evropského smluvního práva (IP/11/523). Komise v průběhu studie konzultovala zúčastněné subjekty a obdržela 120 odpovědí.
[78] Důvodová zpráva CESL

obchodu musí vypořádat až s 26 vnitrostátními právními úpravami smluvního práva (přeložit a najmout k jejich výkladu právníky, což představuje průměrně 10.000 EUR na každý další exportovaný trh. Přizpůsobení internetových stránek zahrnuje průměrné náklady ve výši 3.000 EUR).[79] Takové náklady jsou, převážně pro maloobchodníky, kteří nedisponují právním oddělením či odbornými znalostmi na příslušné úrovni, diskriminační.

Z vyjádřeného záměru dále plyne že smyslem uvedeného návrhu je představit spotřebitelům a malým a středním podnikům **fakultativní alternativu, kterou by mohli aplikovat při realizaci příhraničních obchodů představením jednotné unijní úpravy kupní smlouvy na zboží, digitální obsah a související služby**.

Předložená právní úprava by měla existovat nezávisle na vnitrostátních právních řádech členských států EU a smluvním stranám by byla **dostupná jako volitelný instrument pro závazkový právní vztah**.[80] Fakticky je tak subjektům představena fakultativní možnost, aby si při uzavření smlouvy mohly zvolit pravidla jednotná v rámci celé EU.[81.]

Podstatou právní úpravy CESL je subsidiarita těchto pravidel k vnitrostátním normám členských států. Záměrem CESL je, že v konečném důsledku nebude vnitrostátní právní systémy nahrazovat, ale **bude existovat paralelně vedle těchto vnitrostátních právních úprav jako svébytná soustava uniformních pravidel**.[82]

---

[79] Např. v transakcích mezi podnikateli a spotřebiteli, 55 % společností uvádí následující překážky související se smluvním právem – zjišťování informací o smluvním právu (40%), dodržování různých pravidel na ochranu spotřebitele v zahraničí (38%), získávání právního poradenství ohledně cizího smluvního práva (35%), řešení přeshraničních sporů vyplývajících ze smluv (34%) – dále Srov. Bleskový průzkum Eurobarometr 321, Evropské smluvní právo, spotřebitelské transakce, s. 20.
V případě transakcí mezi podnikateli, 49 % společností, které mají zájem o příhraniční obchody, definují uvedené hlavní překážky – zjišťování informací o cizím smluvním právu (35%), řešení příhraničních sporů vyplývajících ze smluv (32%), právní poradenství ohledně cizího smluvního práva (31%), dohoda o aplikaci konkrétního právního řádu smluvního práva (30%), dále Srov. Bleskový průzkum Eurobarometr 320, Evropské smluvní právo, transakce mezi podnikateli, s. 16.

[80] Stanovisko Břicháček, T., Belloňová, P. Rámcová pozice / Stanovisko pro Parlament ČR str. 1

[81] Evropská unie se opět o krok přiblížila budoucí volitelnému nástroji v oblasti evropského smluvního práva, jenž by měl přinést 500 milionům evropských spotřebitelů více příležitostí pro nákupy přes hranice *a zároveň by měl snížit transakční náklady pro malé podniky. Srov. /online/* http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/evropska_unie/vnitrni_trh_eu/-zastupitelske_urady-representation_brussels-publish-cz-evropska_unie-vnitrni_trh_eu-budouci_evropske_smluvni_pravo_je_o_krok.html *citováno 28.12.2012*

[82] „Fakultativní společná evropská právní úprava prodeje bude stimulovat jednotný trh, který je motorem hospodářského růstu. Nabídne podnikům snadný a levný způsob, jak rozšířit své podnikání na nové trhy v Evropě, a spotřebitelům přinese výhodnější koupě a vysokou úroveň ochrany," „Dnešní návrh Evropské komise nemá za cíl nahradit vnitrostátní právní úpravy. Jde o inovativní přístup založený na svobodném

Podstatou právní úpravy CESL je subsidiarita těchto pravidel k vnitrostátním normám členských států, v konečném důsledku vnitrostátní právní systémy nebude nahrazovat, ale bude existovat paralelně vedle těchto vnitrostátních právních úprav jako svébytná soustava uniformních pravidel.[83]

Dle záměru Komise by mělo dojít k překonání roztříštěných právních úprav a při realizaci takového prodeje mezi příhraničními subjekty k zaručení jistoty a garance shodné míry ochrany práv spotřebitele napříč 27 členskými státy.

Účelem navrhované úpravy je odstranění překážek příhraničních obchodů a podpora malých a středních podnikatelů ,[84] tedy **posílení ochrany smluvních stran při příhraničních transakcích**, zlepšit podmínky pro vytvoření a fungování vnitřního trhu *poskytnutím jednotného souboru pravidel smluvního práva*[85]. V případě malých a středních podniků předložená právní úprava *otevře trhy a spotřebitelům přednese* lepší nabídku a vysokou úroveň ochrany. Komise dále konstatovala, že představení jediného souboru pravidel pro příhraniční smlouvy pro všech 27 členských států umožní rozvoj obchodu, neboť „*kupující na internetu budou mít možnost zvolit si uživatelsky přívětivou evropskou smlouvu s vyšší úrovní ochrany, a to pouhým kliknutím tlačítka na myši.*"[86]

V této věci nesdílím enormně pozitivní přístup evropské Komise, neboť se domnívám, že představení „další" úpravy kupní smlouvy k již existujícím úpravám přinese možné komplikace běžným uživatelům, a učiní aplikaci práva složitější.

Pro přeshraniční transakce je zamýšleno posílit uzavírání koupě prostřednictvím prostředků umožňující dálkový přístup, internetu. K možnosti kupní smlouvy uzavřené

---

volbě, subsidiaritě a hospodářské soutěži.uvedla místopředsedkyně Komise a komisařka EU *pro spravedlnost Viviane Redingová. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1175_cs.htm*

[83] „Fakultativní společná evropská právní úprava prodeje bude stimulovat jednotný trh, který je motorem hospodářského růstu. Nabídne podnikům snadný a levný způsob, jak rozšířit své podnikání na nové trhy v Evropě, a spotřebitelům přinese výhodnější koupě a vysokou úroveň ochrany," „Dnešní návrh Evropské komise nemá za cíl nahradit vnitrostátní právní úpravy. Jde o inovativní přístup založený na svobodném volbě, subsidiaritě a hospodářské soutěži.

[84] Podle tiskové zprávy Komise „malým a středním podnikům společná právní úprava pomůže proniknout na nové trhy, neboť v současné době přes hranice obchoduje pouze 9,3 % ze všech podniků v EU, a podniky tak přicházejí o nejméně 26 miliard EUR ročně" – tisková zpráva komise ze dne 11.10.2011, č. IP/11/1175.

[85] Článek1 odst. 1 CESL

[86] Memo EU k navržené úpravě, /online/ dostupné z http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-680_cs.htm, citováno 11.1.2013

mezi smluvními stranami prostřednictvím internetu se však přiklonilo pouze 7 % spotřebitelů oproti 33 % spotřebitelů, jež nakupují na internetu ve své domácí zemi.[87.] Nízký zájem spotřebitelů je založen na komplikacích spojených s dodávkami zboží a již zmiňovaných překážkách související s právním podvědomím o konkrétním prostředí členského státu a související nejistotou právní ochrany. Komise dodává, že přijetí fakultativní úpravy zaručí vysokou ochranu spotřebitele napříč všemi členskými státy, tedy, že zavede evropskou úpravu prodeje jako značku kvality.

Ve vztahu ke spotřebitelům by měla být rozšířeny možnosti nápravy při zakoupení vadného zboží, spotřebitelé v této souvislosti mohou ukončit smlouvu, požádat o výměnu zboží, jeho opravu či slevu z ceny. Aktuálně těmito možnostmi nedisponuje většina spotřebitelů v EU. Na druhou stranu tak eliminací překážek při příhraničních obchodech dojde k podnícení podnikatelů k vývozu na zahraniční trh a spotřebitelům větší volbu výrobků (širší nabídku) za nižší ceny[88.]

Jak plyne z výše uvedených průzkumů, lze shrnout, že přeshraniční obchod tvoří poměrně úzkou skupinu transakcí ve srovnání s vnitrostátním obchodem, otázkou však je, zda předložený návrh splní očekávaná předsevzetí a usnadní tak obchodování mezi jednotlivými subjekty.

Osobně se domnívám, že smyslem předloženého návrhu je pokus evropských zákonodárců o další sblížení smluvního práva, který by představoval mezistupeň k jednotnému celoevropskému smluvnímu právu. Pravdou rovněž zůstává, že další překážkou je prosazení takové právní úpravy, neboť členské státy doposud vykazovaly jistou obezřetnost vůči přijetí jednotné právní úpravy – tedy takové, která by v konečném vývoji směřovala k přijetí jednotného právního kodexu soukromého práva.

Výhody a nevýhody návrhu CESL lze shrnout jak následuje odděleně pro podnikatele a spotřebitele

.Výhodami pro podnikatele lze shrnout:

- jednotný režim smluvního práva pro všechny členské státy,[89]

[87] Bleskový průzkum Eurobarometru č. 299, Názory spotřebitelů na přeshraniční obchody a ochranu spotřebitelů, s. 15.

[88] Průměrné cenové rozdíly činí cca 24 % v rámci EU, znevýhodněni jsou spotřebitelé v menších státech – Malta, Kypr, ČR, Slovensko, Slovinsko – srov. Eurostat, Statistika v kostce 50/2009 a Zpráva Eurostat (Borchert 2009), Srovnání úrovně spotřebitelských cen u 2,500 položek spotřebního zboží.

[89] 71 % evropských podniků uvedlo, že pokud by si mohly vybrat, používaly by jednotnou právní úpravu prodeje pro veškerý přeshraniční prodej spotřebitelům z ostatních zemí EU

- nižší náklady pro subjekty, které chtějí obchodovat přes hranice (zajištění překladů, nákladů na právní služby),
- možnost rozšíření trhů, nalezení nových obchodních možností, zejména pro malé a střední podniky.[90]

Výhody pro spotřebitele:

- zaručení stejné míry ochrany spotřebitele napříč EU,
- rozšíření prostředků nápravy v případech zakoupení výrobku v řádu několika měsíců od zakoupení výrobku,[91]
- větší výběr výrobků a s tím i spojené snižování cen především na internetu,
- větší právní jistota v případě příhraničních transakcích[92]
- vyšší míra transparentnosti, důvěry spotřebitele,
- jednotné a jasné informace pro spotřebitele před prodejem, povinnost podnikatele poskytovat informace v mateřském jazyce spotřebitele.

Návrh, jehož smyslem je zjednodušit obchodní příhraniční transakce v režimu kupní smlouvy představuje nejen výzvu pro samotné účastníky smlouvy. Je nutné si uvědomit, že pro zákonodárce, soudy nebo akademiky vyvstane otázka, v návaznosti na skutečnost, zda se CESL stane součástí vnitrostátního právního řádu a pokud ano, tak jak se vypořádat s konkurenceschopností národního právního řádu.[93]

Někteří skeptikové zdůrazňují, že smyslem návrhu je „*pokus Komise vytvořit si základnu pro expanzi unijní legislativy do oblasti občanského práva … Komise poslední dobou do omrzení rozpráví o překážkách vnitřnímu trhu, které údajně rozdíly mezi národním právem představují. Je to jasně proto, aby dosáhla na pravomoc obsaženou v článku 114 Smlouvy o fungování EU, podle které Brusel může harmonizovat národní*

[90] přes hranice obchoduje pouze 9,3 % ze všech podniků v EU, a podniky tak přicházejí o nejméně 26 miliard EUR ročně
[91] možnost volby nápravy k dispozici pouze v pěti zemích EU (Francii, Řecku, Litvě, Lucembursku a Portugalsku)
[92] 44 % spotřebitelů uvádí, že je nejistota, pokud jde o jejich práva, odrazuje od nákupů z jiných zemí EU
[93] Smits, Jan M., The Common European Sales Law (CESL) Beyond Party Choice (April 2012). Maastricht Faculty of Law Working Paper No. 2012/11. /online/ dostupné z: http://ssrn.com/abstract=2039345, citováno 11.12.2012

právo kvůli fungování vnitřního trhu, a to pohodlně pomocí tzv. řádného legislativního postupu, kde stačí při hlasování v Radě EU kvalifikovaná většina." Vyjádřené obavy jsou podpořeny myšlenkou přijetí CESL a s tím i spojeného základu pro plnohodnotný evropský zákoník.

Přijetí citované právní úpravy zahrnuje poměrně podstatnou otázku, na jakém právním základě by tak měl být právní řád do systému vnitrostátních právních řádů včleněn. Na rozdíl od Zelené knihy o smluvním právu 2010, jejímž prostřednictvím mělo dojít ke zvolení právního režimu, který zvolil z právních řádů členských států, návrh CESL si klade za cíl *„zavést jednotnou evropskou úpravu kupní smlouvy" harmonizuje smluvní právo členských států, tím, že vytvoří druhý smluvní režim (kromě národního režimu), který by měl být jednotný pro všechny členské státy napříč celou Evropskou unii a existovat nezávisle na právních řádech jednotlivých členských států. Tento režim by se aplikoval na základě výslovné volby smluvních stran na přeshraniční smlouvy (cross-border contract).*"[94]

V podstatě, pokud si smluvní strany rozhodnout podřídit svůj závazkový právní vztah režimu CESL, nedochází k volbě práva ve smyslu Římské úmluvy, ale naopak, tento vztah bude přímo podřízen speciálnímu právnímu řádu. Někteří autoři hovoří o skutečnosti, že se v tomto smyslu nejedná o 28. režim (*28th regime*), ale naopak o **druhý národní režim** (*second national regime*).[95]

Je nejasné na jakém právním základě by návrh CESL měl být přijat. Pokud by měl být návrh přijat na základě čl. 114 SFEU, který Komise primárně navrhuje jako právní základ ustanovení (čl. 114 SFEU v konečném důsledku umožňuje Komisi přijmout opatření k harmonizaci vnitrostátního práva s právem EU za účelem vytvoření vnitřního trhu), mám k této aplikaci jisté pochybnosti neboť se domnívám, že přijetí právních norem postupem dle čl. 114 SFEU dochází k přesahu aplikace tohoto článku, jehož primárním účelem je přijmout taková opatření, aby nedocházelo k překážkám na vnitřním trhu EU.

[94] Čl. 9 CESL
[95] H. Eidenmüller, N. Jansen, E.-M. Kieninger, G. Wagner, R. Zimmermann. Der Vorschlag für eine Vorschlag für eine Verordnung über ein Gemeinsames Europäisches Kaufrecht – Defizite der neučten Textstufe des europäischen Vertragsrechts, JZ/ 6/2012, p. 270.

Aplikaci článku 114 je nutno posuzovat v souladu s dosavadní judikaturou Evropského soudního dvora, konkrétně se skutečností, že opatření dle čl. 114 **jsou určená ke zlepšení podmínek vytvoření a fungování jednotného vnitřního trhu**. Domnívám se, že v případě, kdy by tento článek měl představovat pro evropského zákonodárce obecnou pravomoc k regulaci vnitřního trhu, došlo by tím k překročení svěřených pravomocí.[96].**Účelem aktu přijatého na základě článku 114 SFEU musí být zlepšení podmínek pro vytvoření a fungování jednotného trhu, ale takové použití je možné pouze za účelem předcházení vzniku budoucích překážek obchodu plynoucích z různorodého vývoje vnitrostátních právních předpisů**. Vznik překážek musí být pravděpodobný a účelem takového opatření musí být jejich prevence.[97]

Při aplikaci článku 114 SFEU nestačí pouhé rozdíly vnitrostátních právních řádů, podmínkou aplikace je zároveň taková skutečnost, že tyto rozdíly musí představovat skutečné překážky pro fungování vnitřního trhu. Opatření přijaté na základě citovaného článku tedy směřuje či přispívá k odstranění existujících překážek či jako prevence překážek budoucích. Další podmínkou, je **okolnost, že takové opatření směřuje ke sblížení vnitrostátního práva členských států,**[98] naopak tento článek nelze aplikovat jako základ pro přijetí nového unijního právního institutu případně právní formy překrývající se s vnitrostátními instituty, a to ani v případě, kdy daný akt neupravuje vyčerpávajícím způsobem všechna pravidla použitelná pro daný institut nebo formu, ale v některých ohledech jen podpůrně odkazuje na vnitrostátní právo. [99]

Domnívám se, že nejen z výše uvedených důvodů pro přijetí nařízení CESL postupem dle čl. 114 SFEU není nejen reálné, ale že citované ustanovení nepředstavuje dostatečný právní základ. Nejen, že nejsou naplněny podmínky pro aplikaci čl. 114, ale

---

[96] Viz rozsudek ESD ve věci C-376/98, *Německo v. Rada "Tabáková reklama I"* [5.10.2000], b. 83-84.
[97] Viz tamtéž, b. 86.
[98] Tato podmínka je ze strany Evropského soudního dvora vykládána poměrně široce. Soudní dvůr připustil, že normotvůrce má prostor pro zvážení metody sbližování, která je nejoptimálnější pro dosažení zamýšleného výsledku. Může v některých případech zahrnovat i vytvoření např. harmonizovaného či jednotného pravidla v oblastech, kde vnitrostátní úprava doposud nebyla. Srov. např. uvedené rozsudky a stanoviska: ESD ve věci C-436/03, *Evropský parlament v. Rada* [2.5.2006], b. 44, 46, ESD ve věci C-66/04, *Spojené království v. Evropský parlament a Rada* [6.12. 2005], b. 45, rozsudek ESD ve věci C-66/04, *Spojené království v. Evropský parlament a Rada* [6.12. 2005], b. 45, stanovisko generálního advokáta ve věci C-436/03, *Evropský parlament v. Rada* [12.7.2005], b. 59–62.
[99] Viz rozsudek ESD ve věci C-436/03, *Evropský parlament v. Rada* [2.5.2006], b. 40–46 ve věci právního základu nařízení o statutu evropské družstevní společnosti

i ze samotného záměru evropského zákonodárce, kdy profiluje CESL jako „*další právní úprava nezávisle existující na vnitrostátních právních řádech*“ či 28. režim smluvního práva, který v podstatě bude překrývat již upravené oblasti ve vnitrostátních právních řádech jednotlivých členských států, lze takovou právní úpravu přijmout jako úpravu vycházející z nařízení EU[100] (zvláštní, koexistující úprava**). Za těchto podmínek nelze mít za to, že účelem navrhovaného nařízení, které ponechává beze změny jednotlivé stávající vnitrostátní právní předpisy, je sblížení práv členských států v oblasti smluvního práva, nýbrž jeho účelem je vytvořit novou úpravu, která se překrývá s vnitrostátními formami.**

Vzhledem k zatím nevyjasněné otázce rozsahu a významu překážek pro vnitřní trh, které by vyplývaly z koexistence autonomních vnitrostátních úprav smluvního práva a každopádně vzhledem k paralelní, neharmonizační povaze opatření se ČR domnívá, že článek 114 SFEU není dostatečným právním základem pro přijetí návrhu v jeho současné podobě. Jako vhodnější právní základ se jeví článek 352 SFEU, který v obdobných případech v minulosti posloužil.[101]

Přijetí CESL by nemělo mít bezprostřední dopady na dosavadní právní úpravu koupě, naopak přijetí tato úpravy představuje nový rozměr. Lze shodně konstatovat, že by tato právní úprava existovala vedle dosavadního národního řádu a měla by zvláštní povahu.

Dle názoru T. Břicháčka není smyslem citovaného nařízení sblížit vnitrostátní právní úpravu, ale naopak účelem je *vytvořit novou právní úpravu, která se překrývá*

[100] Komise návrh za harmonizační považuje a opakovaně hovoří o vytvoření druhého režimu vnitrostátního práva, ve skutečnosti se však zdá, že návrh vykazuje přesně ty rysy, které vedly v případě C-436/03, *Evropský parlament v. Rada* týkajícího se právního základu nařízení o statutu evropské družstevní společnosti k závěru, že daný akt harmonizačním nebyl.

[101] Zmíněná evropská družstevní společnost[101] stejně jako další obdobné instituty v oblasti práva společností (konkrétně evropská společnost[101] a evropské hospodářské zájmové sdružení[101]) a dále unijní instituty z oblasti práva duševního vlastnictví (konkrétně ochranná známka Společenství[101] a průmyslový vzor Společenství[101]) byly přijaty na základě subsidiární pravomoci obsažené (podle nynějšího číslování) v článku 352 SFEU, podle níž může Unie přijmout *vhodná ustanovení* tehdy, *ukáže-li se, že k dosažení některého z cílů stanovených Smlouvami je nezbytná určitá činnost Unie v rámci politik vymezených Smlouvami, které však k této činnosti neposkytují nezbytné pravomoci.*[101] (Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost existuje nová zvláštní pravomoc pro vytváření unijních institutů duševního vlastnictví, totiž čl. 118 SFEU).

s vnitrostátními úpravami. Navrhovaná právní úprava se vztahuje pouze na soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem. Přestože se na první pohled může zdát přijetí paralelní úpravy nadbytečné, citované nařízení bude mít bezprostřední vliv na úzkou skupinu smluv s mezinárodním prvkem v oblasti práva spotřebitele.

Je otázkou, zda přijetí „další" právní úpravy existující paralelně se stávající právní úpravou naplní svůj účel. Domnívám se, že je na uvedené vhodné hledět s jistou kritikou.

V případě, pokud si strany kupní smlouvy (jejichž sídlo nebo místo pobytu leží na adrese v jiných členských státech EU) nezvolí právní řád, kterému podřídí smluvní vztah, použije se v první řadě právní úprava věcně dopadající na smluvní závazkové vztahy podle občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů obsažená v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), dále jen „**nařízení Řím I**".

Citované nařízení však obsahuje speciální úpravu, jež je promítnutím ochrany spotřebitele v evropském právu. Tato úprava se uplatní v případě bude-li jednou ze smluvních stran fyzická osoba, která uzavře smlouvu za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti (tj. spotřebitel) s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti (tj. obchodník).

V takovém případě se bude kupní smlouva (až na výjimky obsažené v čl. 6 odst. 1 nařízení Řím I) **řídit právním řádem místa, v němž má spotřebitel obvyklé bydliště**. V případě volby práva jednou ze smluvních stran a podřízení smluvního vztahu určitému právnímu řádu, který nezaručuje spotřebiteli ochranu, resp. standard zaručený evropským právem, uplatní se ustanovení, které takovou volbu práva učiní neplatnou („…*v důsledku této volby však nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytne ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a jež by se v případě neexistence volby práva nepoužila*").[102]

Okruh právních vztahů, na něž se vztahuje právní úprava evropské společné úpravy prodeje, lze definovat za předpokladu kumulativního splnění níže uvedených podmínek:

- výslovný a dobrovolný souhlas smluvních stran,
- přeshraniční smlouva,

[102] Čl. 6 odst. 2 nažízení Řím I.

- konkrétní předmět smlouvy (smlouva o prodeji zboží, smlouvy o digitálním obsahu (hudba, film, software, aplikace pro chytré telefony),
- konkrétní subjekty transakce (transakce mezi podnikatelem a spotřebitelem, mezi podnikateli navzájem).

Návrh výslovně stanoví, že evropskou společnou úpravu prodeje l**ze aplikovat, pouze v případě, že jedna ze smluvních stran bude tzv. obchodníkem** (tj. prodávající zboží nebo dodavatel digitálního obsahu nebo jiných souvisejících služeb).

Přestože se návrh CESL primárně vztahuje na přeshraniční smlouvy, předložený návrh nevylučuje použití na domácí transakce, tedy členské státy si v souladu s předloženým návrhem si mohou zvolit, zda podřídí smluvní vztah i na domácí transakce. O příhraničním smluvním vztahu hovoříme tehdy, pokud má jedna ze smluvních stran sídlo v členském státu EU. **Přeshraniční smlouva** je v duchu CESL *taková smlouva uzavřená mezi obchodníky, [103] pokud mají smluvní strany své obvyklé bydliště v různých zemích, z nichž alespoň jedna je členským státem EU*.

Domnívám se, že možnost volby vyplývá ze samotného cíle CESL, jehož je nejen harmonizace vnitrostátní právní řády, resp. smluvní právo členských států EU, aniž by bylo nutné měnit vnitrostátní normy smluvního práva členských států. M. Selucká v této souvislosti hovoří o sekundárním systému smluvního práva“ či „*konkurenci národních právních systémů*“.[104]

Přestože nařízení o společné evropské úpravě prodeje CESL vzniklo na ideji nutnosti harmonizace smluvního práva EU, primární působností je právní úprava koupě a prodeje. Vymezení předmětu smlouvy lze učinit jak z pozitivního tak z negativního vymezení.

Normy obsažené v CESL se budou vztahovat na příhraniční transakce týkající se **zboží, dodání digitálního obsahu a poskytování souvisejících služeb**, v případě pokud si tak strany smlouvy zvolí. Návrh společné evropské právní úpravy prodeje tak lze s ohledem na normy uedené v návrhu CESL uplatnit na níže uvedené smluvní typy:

[103] Obchodníkem je jakákoli fyzická nebo právnická osoba, která činí právní úkony v souvislosti se svou živností, podnikání, řemeslem nebo povoláním (čl. 2 písm. e) CESL.
[104] Selucká M., a kol. Koupě a prodej. Nový občanský zákoník. Společná evropská právní úprava prodeje. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2013. s. 223.

i. **kupní smlouva**

Zbožím návrh rozumí jakoukoli movitou věc s výjimkou elektřiny, zemního plynu, vody a jiných druhů plynu pokud nejsou prodávány v omezeném objemu nebo v určitém množství

ii. **smlouvy o dodání digitálního obsahu**,

Zboží je buď dodáváno na hmotném nosiči či nikoli a který uživatel může ukládat, zpracovávat, mít k němu přístup nebo znovu používat bez ohledu na to, zda byl digitální obsah dodáván oproti zaplacení kupní ceny.[105]

Digitální obsah jsou data vyprodukovaná v digitální podobě bez ohledu na to, zda k tomu došlo podle požadavků kupujícího, včetně video, audio, obrazového a psaného digitálního obsahu, digitálních her, softwaru a digitálního obsahu, který umožňuje personalizaci stávajícího hardwaru nebo softwaru s výjimkami taxativně uvedenými v článku 2 písm. j) CESL.[106]

iii. **smlouvy o poskytování související služby** bez ohledu na to, zda byla za související službu sjednána samostatná cena[107]
Předmětem služby jsou finanční služby včetně internetového bankovnictví, právního nebo finančního poradenství poskytovaného v elektronické podobě, elektronických služeb v oblasti zdravotní péče, služeb a sítí elektronických komunikací a s nimi spojených zařízení a služeb, hazardních her a vytvoření nového digitálního obsahu a změny stávajícího digitálního obsahu ze strany spotřebitelů nebo jakoukoli jinou interakcí s tvorbou dalších uživatelů.

[105] Článek 5 písm. b) CESL

[107] Tamtéž, čl. 5 písm c) CESL

Návrh CESL výslovně vylučuje možnost aplikace na okruh smluv s tzv. smíšeným účelem. Podstatu smíšeného účelu smlouvy lze chápat ve smyslu již uvedené definice, tj. smíšený účel smlouvy je situace, kdy smlouva obsahuje jiné prvky než byly vymezeny článkem 5 CESL, konkrétně prodej zboží, dodání digitálního obsahu nebo poskytnutí souvisejících služeb.

Zároveň jsou z působnosti CESL výslovně vyloučeny smlouvy, v nichž obchodník poskytuje nebo se zavazuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby, půjčky nebo jiného podobného finančního ujednání.[108]

S ohledem na právní postavení smluvních stran lze rozlišovat dvě velké skupiny kontrahentů:[109]

- primárně **smlouvy uzavírané mezi podnikatelem a spotřebitelem** (na něž cílí primární úprava za použití evropského standardu spotřebitele),
- sekundárním cílem úprava **obchodních vztahů, v nichž probíhá transakce mezi určitými skupinami podnikatelů navzájem**.

Pro smluvní vztahy podřízené režimu CESL je podstatné, zda je jedna ze smluvních stran v postavení spotřebitele nebo malého a středního podnikatele. S ohledem na postavení smluvních stran CESL rozlišuje následující smlouvy:

i.) **B2B *Bussiness-to-bussiness contract***

smlouvy uzavírané mezi obchodníky navzájem. V takovém případě lze smluvní vztah podřídit režimu CESL jen za předpokladu, že ***jedna ze smluvních stran je tzv. malým nebo středním podnikem***, konkrétně, že *zaměstnává méně než 250 osob a současně roční obrat nepřesahuje 50 milionů EUR nebo, v případě malého a středního podniku, jenž má*

[108] Společnou evropskou právní úpravu prodeje lze použít na smlouvy uzavírané mezi obchodníkem a spotřebitelem, jestliže jsou zboží, digitální obsah nebo související služby téhož druhu dodávány na trvalém základě a spotřebitel za toto zboží, digitální obsah nebo související služby platí po dobu trvání těchto dodávek ve formě splátek – viz článek 6 CESL.

[109] naopak např. ve Vídeňské úmluvě není počítáno na B2C kontrakty

sídlo v členském státě jehož měnou není euro nebo ve třetí zemi, odpovídající částku v měně tohoto členského státu nebo třetí země.[110]

ii.) **B2C *Business to consumers***

smlouvy uzavírané mezi obchodníkem a spotřebitelem, za předpokladu, že obchodník je zároveň prodávajícím

Jak plyne z předloženého nařízení, CESL je strukturováno do osmi částí, z nichž podstatná část upravuje problematiku kupní smlouvy. Úvodní část návrhu zahrnuje obecné zásady smluvního práva, jež musí být smluvními stranami při kontraktaci dodržovány. Zejména principy zásady poctivého obchodního styku, dobré víry nebo zásady smluvní svobody. Příslušná speciální ustanovení uvádím dále v příslušných pasážích této dizertační práce.

[110] CESL – ČL. 7 ODST. 2

4. OBCHODNÍ KUPNÍ SMLOUVA

4.1. Pojem

Obchodní zákoník vymezil kupní smlouvu v ust. § 409 ObchZ[111] jako smlouvu kterou se „*prodávající zavazuje dodat kupujícímu movitou věc (zboží) určenou jednotlivě nebo co do množství a druhu a převést na něho vlastnické právo k této věci a kupující se zavazuje zaplatit kupní cenu.*“

Z definice kupní smlouvy vyplývá, že obsahem kupní smlouvy byl na jedné straně závazek prodávajícího dodat kupujícímu zboží (resp. movitou věc) a převést na něj vlastnické právo ke zboží, čemuž odpovídal závazek prodávajícího zaplatit kupní cenu.[112] Svojí povahou byla obchodní kupní smlouva závazkem synallagmatickým[113] a konsensuálním, tj. pro její vznik postačoval shodný projev vůle obou smluvních stran o podstatných náležitostech smlouvy.

Samotný pojem obchodní kupní smlouvy nebyl zákonodárcem založen, lze jím rozumět kupní smlouvu uzavřenou v režimu obchodního zákoníku. I v případě uzavřené obchodní kupní smlouvy, tedy v případě, kdy závazkový právní vztah byl podvolen obchodněprávnímu režimu, bylo nutné přihlédnut a akceptovat další ustanovení - tyto odlišnosti byly často aplikovány ve vztahu ke spotřebiteli, adhezním smlouvám nebo pro určité způsoby prodeje.

Právní úprava obchodní kupní smlouvy se aplikovala současně pro úplatné smlouvy o prodeji cenných papírů. Jak bylo několikrát upozorňováno, právní úprava obchodních závazků byla především v případě volby smluvních stran (fakultativní právní vztahy) nedostatečná, což mělo za následek komplikace.

---

[111] právní úprava obchodní kupní smlouvy je obsažena v dispozitivních ustanoveních vyjma § 409, 444, 458 a 459 ObchZ, která jsou kogentní.

[112] Kobliha, I. a kol. Obchodní zákoník. Úplný text zákona s komentářem. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2006, str. 1109 an.

[113] Charakter synallagmatického závazkového právního vztahu (resp. vzájemné povinnosti plnění smluvních stran) však nelze rozumět jako automatické vázání povinnosti jedné smluvní strany na splnění povinnosti druhé smluvní strany. V případě synallagmatického právního vztahu je každá smluvní strana současně v postavení dlužníka i věřitele. Tedy každá smluvní strana má právo od druhé smluvní strany požadovat plnění, které je současně podmíněno současným protiplněním. Tato práva a povinnosti smluvních stran jsou nejen vzájemná, ale také také vzájemně podmíněná. Dále srov. Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. A kol.: Občanský zákoník, Komentář, 10. Vydání, Praha, C.H.Beck 2006, str. 994 an. Nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. Února 2000, sp.zn. 25 Cdo 2406/98)

Charakteristickým znakem obchodní kupní smlouvy vyplývajícím přímo ze zákonné definice byl předmět koupě, tedy aplikace na úplatná **dodání movitých věcí** a pouze na subjekty a situace, při nichž aplikace obchodněprávních předpisů připadá v úvahu.[114] Současně jsou omezeny předměty, které nemohou být věcí v právním smyslu (§ 118 ObčZ) a vyloučeny předměty, které jsou vyloučeny z obchodování nebo zákonem omezeny.[115]

Zákonodárce blíže nevymezoval ani pojem zboží. Z režimu obchodní kupní smlouvy byly při aplikaci výkladových pravidel vyloučeny obchody s nemovitostmi, prodej podniku nebo úplatné převody těch hodnot, jimiž platné právo vlastnost věci nepřiznává.[116] Lze konstatovat, že předmětem kupní smlouvy mohla být movitá věc, která nebyla vyloučena z obchodování.[117]

Zákonodárce a především judikatura soudů vyšších stupňů judikovala požadavek na určitost, resp. dostatečné vymezení a specifikaci předmětu koupě. Předmětem koupě mohou být movité věci určené individuálně, druhově (genericky), hromadně (tzv. universitas rerum) nebo úhrnem („jak stojí a leží“).[118] Pokud nebyl mezi smluvními stranami předmět koupě dostatečně specifikován, může být založena co do vymezení předmětu jeho neurčitost, která může za konkrétních podmínek založit neplatnost kupní smlouvy. Tato neplatnost lze překonat výkladem, případně oboustranným souhlasným projevem smluvních stran.[119]

---

[114] § 261, 262 ObchZ V ostatních případech byla subsidiárně aplikována úprava občanského zákoníku.
[115] Nebezpečné výrobky, toxikologické produkty ap.

[116] např. obchodní podíl, průmyslová práva aj., srov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. kurs obchodního práva. Obchodní závazky.. vydání. Praha : C.H.Beck, s. 247 Dosavadní právní úprava nevymezovala pojem věci, pouze činila jejich rozlišení na věci movité či nemovité (§ 119 odst. 1 ObčZ), přičemž nemovitými věcmi byly nemovitosti a věci spojené s pevným základem (§ 119 odst. 2 ObchZ).

[117] rozsudky Nejvyššího soudu z 26. 11. 2003, sp. zn. 32 Odo 441/2003, a z 29. 2. 2012, sp. zn. 33 Cdo 1430/2010

[118] dále srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2003, sp.zn. 32 Odo 441/2003 nebo ze dne 29.2.2012, sp.zn. 33 Cdo 1430/2010

[119] v této souvislosti je podstatné zvážit, zda neurčitost předmětu koupě nelze zhojit výkladem, srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. Září 2013, sp.zn. 33 Cdo 2884/2012. K otázce neurčitosti právních úkonů srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1997, sp.zn. 5 Cmo 494/96, publikované v časopise Soudní rozhledy, ročník 1998, č. 8, strana 205 nebo obdobně rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.10.1997, sp.zn. 2 Cdon 257/97, publikované v časopise Soudní rozhledy, ročník 1998, číslo 7, str. 372, tj. neplatné jsou jen takové právní úkony, u nichž neurčitost nelze odstranit výkladem podle stanovených interpretačních pravidel (§ 35 odst. 2 ObčZ), takové úkony (jednání) je pro neurčitost neplatné

Předmět koupě nemusí existovat v okamžiku uzavření kupní smlouvy. V daném případě je nutné pečlivě rozlišovat kupní smlouvu a smlouvu o dílo, jak bude dále rozvedeno. Předmět smlouvy musí být také možný.

Pozitivní vymezení kupní smlouvy v ust, § 409 ObchZ **doplňovalo ust. § 410 ObchZ**[120], které bylo zákonodárcem začleněno z důvodu diferenciace kupní smlouvy a smlouvy o dílo. Lze uzavřít, že ust. §§ 409 a 410 ObchZ ve své komplexnosti představovaly pozitivně-negativní vymezení.[121]

Definice kupní smlouvy v § 409 ObchZ nerozlišuje, zda v konkrétním případě se zboží nachází v dispozici prodávajícího nebo zda se jedná o zboží, které má být teprve vyrobeno. Hlavní zásadou je, že *smlouva o dodání zboží, které má být teprve vyrobeno se považuje za kupní smlouvu*. [122] Z této zásady však zákonodárce vyloučil několik výjimek, které mají za následek, že v konkrétním případě se jedná o smlouvu o dílo nikoliv kupní.

4.2. Obchodní kupní smlouva a jiné smluvní typy

Pojem obchodní kupní smlouvy nebyl v zákonných předpisech výslovně definován.[123] Otázka vymezení obchodní a neobchodní kupní smlouvy vyplývala z režimu závazkové právního vztahu, resp. zda v konkrétním případě byla kupní smlouva uzavřena v režimu obchodního zákoníku. V případě, že se nebude jednat o obchodněprávní vztah, aplikuje se úprava občanského zákoníku.[124]

---

[120] § 410 odst. 2 ObchZ stanoví, že za kupní smlouvu se nepovažuje smlouva, podle níž převážná část závazku strany, která má zboží dodat, spočívá ve vykonání činnosti nebo závazek této strany zahrnuje montáž zboží.

[121] shodně Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, a.s., 2006, str. 153.

[122] JUDr. Tomsa v této souvislosti dodává, že se jedná o zboží určitého typu, na straně kupujícího je zájem o určitý výrobek s jehož vlastnostmi a využitelností má zkušenosti a není pro něj rozhodné, zda je zboží již vyrobené nebo o zboží, které bude teprve vyrobeno. Srov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1143

[123] Termínem obchodní kupní smlouvy označuji v souladu s aplikací kupní smlouvu, jež byla uzavřena mezi smluvními stranami v režimu zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

[124] Uvedené je v souladu s konstantní judikaturou Nejvyššího soudu, srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky 33 Cdo 237/98, Právo a podnikání 1999, 6, Příloha: Smlouvy uzavřen mezi osobami uvedenými v § 261 odst. 1 a 2 ObchZ, mj. podnikateli, které nejsou upraveny v hlavě II části třetí obchodního zákoníku, se řídí ustanoveními občanského zákoníku.

Zásadním kritériem pro odlišení kupní smlouvy od kupní smlouvy uzavřené v režimu občanského zákoníku bylo vždy třeba důsledně odlišit případy, kdy byla smlouva uzavřena v obchodněprávním režimu.

Tato otázka byla řešena již v Obecném zákoníku občanském. Hlavním posouzením, zda se jednalo o obchodní kupní smlouvu československé právo rozlišovalo, zda alespoň na jedné nebo obou smluvních stranách byl splněn účel „obchodu".[125]

Skutečnost, zda byla v konkrétním případě kupní smlouva uzavřena v režimu občanskoprávním nebo obchodněprávním záležela na pečlivém posouzení, zda smluvní strany podřídily uzavření obchodní kupní smlouvy v režimu obchodního zákoníku – zda lze v konkrétním případě hovořit o obchodním závazkovém vztahu.[126]

Obchodní zákoník, který vymezil obchodněprávní režim v ust. § 261 ObchZ. Jedná se tak o obchodní závazkové vztahy, tedy ty vztahy, které se budou řídit obchodním zákoníkem. Obchodní zákoník vymezoval následující oblasti, v nichž byla smlouva podřízena obchodnímu režimu (buď kogentní ustanovení obchodního zákoníku případně dohodou smluvních stran):[127]

1) **smlouva byla uzavřena mezi účastníky, kteří mají povahu obchodní z hlediska subjektů, které uzavírají smlouvu a jejich činnosti** (§ 261 odst. 1 ObchZ) – závazkové vztahy mezi podnikateli navzájem nebo závazkové vztahy mezi podnikateli na jedné straně a státem nebo státní nepodnikatelskou institucí nebo samosprávnou jednotkou na straně druhé.

---

[125] Civilní právo v této souvislosti nerozlišovalo, zda se jedná o obchod absolutní, relativní nebo fakultativní (dříve akcesorní). Naopak, i kdyby smluvními stranami byly kupci na obou dvou stranách i tak bylo posuzováno, zda účelem obchodněprávní kupní smlouvy je i nadále obchod. Rovněž se nesmělo jednat o nemovitost, neboť by v této rovině šlo o absolutní „neobchod". Srov např. Rouček, F., Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl čtvrtý. Reprint původního vydání. Praha : ASPI publishing, 2002, str. 725 an.

[126] Shodně Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 17

[127] katedra obchodního práva z Masarykovy univerzity v Brně obchodní závazkové vztahy rozlišuje na skupiny – relativní, typové, kombinované neo fakultativní obchody. Srov. Bejček, J. Eliáš, K. Raban., P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s 23 an.

Pro naplnění podmínek, aby se jednalo o obchodněprávní vztah musí být kumulativně splněny následující podmínky – v konkrétním případě se musí jednat o vztah mezi podnikateli a současně při vzniku závazkového vztahu musí být jasné, že se jedná o podnikatelskou činnost smluvních stran. Samotné formální uvedení identifikačního čísla ve smlouvě nepostačuje,[128] je důležité vždy posoudit smysl a účel právního jednání.

2) **absolutní závazkové právní vztahy** – pro tyto smluvní vztahy je rozhodující jejich povaha, obchodním zákoníkem se řídí bez ohledu na povahu smluvních stran –např. o smlouvy o prodeji podniku, burzovní obchody a jiné smlouvy taxativně vymezené v ust. 261 odst. 3 ObchZ.

3) **fakultativní obchody** – smluvní strany se rozhodnou podřídit kupní smlouvu režimu obchodněprávnímu. Prof. Eliáš v této souvislosti hovoří o velmi netradiční možnost, analogii volby práva ve vnitrostátních vztazích, [129] ale současně dodává, že se jedná o konstrukci problematickou a pochybnou.[130] Problém způsobovalo zajištění závazků – bylo platné jen za předpokladu, že osoba poskytující zajištění o zajištění závazku dle obchodního zákoníku věděla.

V případě zajištění pohledávky mající povahu dle § 261 ObchZ, se zajištění ve smyslu ust. § 261 odst. 4 ObchZ řídilo obchodněprávním režimem.

[128] Shodně se vyslovil Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 22.6.2004, sp.zn. 32 Odo 1196/2003: „*Samotné označení smluvních stran včetně jejich identifikačního čísla nedává bez dalšího odpověď na otázku, zda při vzniku závazkového právního vztahu bylo mezi účastníky zřejmé, že se týká jejich podnikatelské činnosti*."

[129] „umožňující i nepodnikatelům (občanům) navzájem nebo podnikatelům ve vztahu k nepodnikatelům a naopak vymanit se z režimu závazkových vztahů podle občanského zákoníku. Nelze, aby takovou dohodou bylo zhoršeno právní postavení smluvní strany, která je ve slabším postavení, resp. není v postavení podnikatele. V takovém případě je nutné v souladu s ust. § 262 odst. 4 ObchZ vykládat ustanovení ku prospěchu strany, která není podnikatelem. Srov. Bejček, J. Eliáš, K. Raban., P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s 24 an

[130] Srov. Eliáš, K. Fakultativní obchody. Poznámky k § 262 obchodního zákoníku, Podnikatel'a právo, 2001, č.10, s. 19 an.

V praxi způsobovalo pojetí kupní smlouvy a smlouvy o dílo v některých případech problémy. Vzájemný vztah mezi smlouvou kupní a smlouvou o dílo byl vymezen v ust. § 410 ObchZ. **Primárním kritériem, které oba smluvní typy rozlišuje je předmět smlouvy**. V této souvislosti lze rozlišit tři základní kritéria pro vzájemné rozlišení smluvních typů.

i. **hledisko materiálu**[131] - v tomto případě je podstatné, kdo dodal materiál, z něhož bude věc zhotovena.

ii. **poměr hmoty a práce** – pokud je předmětem smlouvy práce, resp. závazek zhotovit určitou věc, jedná se o smlouvu o dílo. Závazek zahrnující montáže se považuje za smlouvu o dílo vždy.

iii. **charakter předmětu plnění** – toto hledisko je obsaženo v oddílu upravujícím smlouvu o dílo. V souladu s ust. § 536 ObchZ se „*dílem se vždy rozumí zhotovení, montáž nebo údržba, oprava nebo úprava stavby nebo její části*". Ve spojení s ust. § 409 ObchZ definující předmět koupě, je zřejmé, že v takových případech nepřipadá uzavření obchodní kupní smlouvy v úvahu.

Ust. § 410 odst. 1 ObchZ Ust. § 410 odst. 2 ObchZ **vymezuje vztah mezi smlouvou o dílo a kupní smlouvou**.[132] Předmětné ustanovení[133] zároveň stanoví, kdy lze kupní smlouvu považovat za kupní smlouvu, v případě, že předmětem je zboží, které má být teprve dodáno.

V některých případech je obtížné rozlišit kupní smlouvu od smlouvy o dílo. Kritérium je předmět, resp. míra jeho zhotovení. Za předpokladu, že v konkrétním případě bude předmětem zhotovení, montáž věci, jedná se o smlouvu o dílo.

---

[131] V teoretické rovině pro odlišení těchto smluvních typů buď **kritérium individuality myšlenky** nebo **hledisko materiálu**..Toto hledisko individuality myšlenky nebylo do českého soukromého práva převzato, pro více informací srov. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s.249.

[132] Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 153 Kritériem, které odlišuje oba smluvní typy je podstatná část věci

[133] § 410 odst. 1 ObchZ

4.3. Podstatné náležitosti

Máme-li hovořit o smluvním typu konkrétní smlouvy, musí být na straně kontraktujících stran splněny podstatné náležitosti konkrétního smluvního typu.

Vyjma obecných náležitostí kladených na právní úkony, musí být dodrženy konkrétní zákonem vyžadované předpoklady, aby mohl být uzavřen konkrétní smluvní typ.[134] Nezahrnuje-li smlouva podstatné části, nejde o kupní smlouvu podle ustanovení § 409 obchodního zákoníku,[135] ale byl by uzavřená nepojmenovaná smlouva.

V právní teorii k tomuto převládá v podstatě shoda. M. Tomsa [136] v této souvislosti dodává, že podstatnými náležitostmi tohoto smluvního typu je určení zboží a přímé nebo nepřímé určení ceny, ostatní podmínky vztahu vyplývají, budou-li absentovat, z obsahu konkrétní smlouvy.[137]

Naopak S. Plíva[138] (shodně I. Pelikánová / Dědič v této souvislosti dodává, že podstatnými náležitostmi kupní smlouvy je nad rámec uvedeného závazek prodávajícího dodat zboží kupujícímu a převést na kupujícího vlastnické právo ke zboží. Převod vlastnického práva prodávajícím na kupujícího v režimu obchodněprávní[139] úpravy kupní smlouvy zcela jasně vyplývá ze zákonného ustanovení.

---

[134] Stávající soukromoprávní úprava se odchyluje od římské tradice, dle které mělo vymezení skutkových podstat jednotlivých kontraktů význam pro žalovatelnost. Z tohoto důvodu bylo podstatné podřadit kontrakt pod příslušný smluvní typ. Naopak současná právní úprava podřízením konkrétnímu smluvnímu typu znamená v konečném důsledku to, že budou aplikována současně speciální ustanovení charakteristická pro daný typ smlouvy. Tzv. smíšené smlouvy nebyly v římském právu připuštěny, v případě nemožnosti jejich zařazení byly právně nerelevantní. Dále srov. Sedláček, J. Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních. Brno: Brněnské tiskárny, 1946, s. 11 an.

[135] Viz např. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Odo 441/2003, ze dne 26.11.2003 Vedle podstatných náležitostí mohou smluvní strany upravit řadu dalších otázek, případně odkázat na obchodní podmínky v souladu s ust. § 273 ObchZ.

[136] Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 1141. Kupní smlouvu jako závazkový právní vztah v němž je povinností prodávajícího odevzdat předmět koupě kupujícímu a oproti tomu povinností kupujícího předmět převzít a zaplatit za něj prodávajícímu kupní cenu.

[137] Obdobně Koliha, I. a kol. Obchodní zákoník. Úplný text zákona s komentářem. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2006, str. 1109 an. Určí-li smluvní strany předmět kupní smlouvy a cenu a označí-li smlouvu jako smlouvu kupní, nemusí již další podstatné náležitosti uvádět, neboť vyplývají z textu zákona.

[138] Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 154.

[139] Občanský zákoník definuje v §

V tomto případě se zcela ztotožňuji s názorem JUDr. Tomsy, záměr smluvních stran uzavřít kupní smlouvu a převést na sebe vlastnické právo k předmětu koupě je zcela jednoznačný a jako takový lze dovodit ze zákonné úpravy. Tento závěr lze nadto odůvodnit i záměrem zákonodárce, který uvedl kupní smlouvu jako jeden z titulů pro převod vlastnického práva.

Vyjma podstatných náležitostí musí být v každém případě dodrženy náležitosti kladené na právní jednání smluvních stran. K platnosti obchodní kupní smlouvy nebylo vyžadováno, aby byla uzavřena v písemné formě, ale pro závěr o vzniku kupní smlouvy je nutné, aby takové právní jednání směřovalo k jejímu uzavření.[140]

Kupní smlouva vzniká dohodou smluvních stran o celém jejím obsahu, resp. akceptací nabídky (oferty) prodávajícím.[141]

Přestože zákonodárce nestanovil (až na zákonem specifikované případy) obecně písemnou formu,[142] lze sjednání kupní smlouvy v písemné formě pro složitější případy jen doporučit, neboť pozdější dokazování o jejím obsahu by bylo nezřídka složité.

Praxe připouští, aby část obsahu smlouvy byla uzavřena písemně, část ústně (srov. v tomto duchu judikaturu soudů vyšších stupňů - viz např. SJ 11/2001 s. 564 „*Není-li předepsána nebo některým z účastníků požadována (§272 ods. 1 ObchZ) písemná forma smlouvy, není vyloučeno, aby ji účastníci uzavřeli zčásti písemně a zčásti ústně. Při hodnocení jednání účastníků je rozhodující jejich vůle při uzavírání smlouvy*.“).

Specifikem obchodních kupních smluv je v podnikatelské praxi uzavření kupní smlouvy za určitých podmínek nebo určitým způsobem, např. převzetím zboží na základě objednávky na staveništi od prodávajícího nebo převzetím zboží kupujícím v závodě prodávajícího. Možnost uzavření kupní smlouvy takovým způsobem byla s ohledem na podnikatelskou praxi subjektů výslovně potvrzena.[143]

---

[140] srov. např. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.9.2012, sp.zn. 32 Cdo 1988/2011

[141] Výjimku představuje § 275 odst. 4 ObchZ osoba, které je návrh určen, může vyjádřit souhlas s návrhem provedením určitého úkonu (např. odesláním zboží nebo zaplacením kupní ceny) bez vyrozumění navrhovatele. V tomto případě je přijetí návrhu účinné v okamžiku, kdy byl tento úkon učiněn, došlo-li k němu před uplynutím lhůty rozhodné pro přijetí návrhu.

[142] Písemná forma je vyžadována např. v případě smlouvy o převodu listinného papíru na jméno dle § 19 odst. 1 CenP, tato náležitost vyplývá ze speciálního zákona

[143] Obdobně např. Rozhodnutí NS ČR 1 Odon 119/97, v němž NS rozhodl následovně: „*V obchodních vztazích může podle § 275 odst. 4 ObchZ osoba, které je návrh smlouvy určen, s přihlédnutím k návrhu nebo v důsledku praxe, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo s přihlédnutím ke zvyklostem rozhodným podle obchodního zákoníku, vyjádřit souhlas s návrhem na uzavření smlouvy provedením určitého úkonu,*

Dalším specifikem při uzavírání obchodních kupních smluv je možnost uzavřením adhezním způsobem nebo upravit smluvní podmínky prostřednictvím všeobecných obchodních podmínek, které tvoří nedílnou součást kupních smluv. Takové uzavírání smluv je charakteristické zejména pro praxi velkých podnikatelů, kteří předkládají slabší smluvní straně již vyplněné formuláře nebo část smlouvy určí odkazem na smluvní podmínky. NOZ v této souvislosti zavedl jednotná ochranná ustanovení, jejichž výčet bude obsahem kapitoly 5 této disertační práce.

Obchodní kupní smlouva se od kupní smlouvy v režimu občanského zákoníku současně odlišuje i předmětem plnění, kterým zboží. Výkladem z obecné definice obchodní kupní smlouvy lze konstatovat, že předmětem kupní smlouvy mohou být **pouze věci movité**. Takové vymezení prakticky odpovídá vymezení předmětu smlouvy dle Vídeňské úmluvy, dle které se úmluva nevztahuje na převody nemovitostí a další úmluvou vymezené případy.

Předmětem kupní smlouvy uzavřené v režimu obchodního zákoníku může být pouze věc movitá,[144] v textu zákona výslovně označovaná jako zboží.[145] Obchodní zákoník pojem zboží výslovně nedefinuje.

Věcí movitou je v platné právní úpravě soukromého práva taková věc, která není pozemkem ani stavbou spojenou se zemí pevným základem (tedy ve smyslu § 119/2 ObčZ nemovitost). Nikoliv však veškeré movité věci mohou být předmětem kupní smlouvy. Vymezení pojmu zboží tak učiním za současné subsidiární aplikace § 118 občanského zákoníku. Dle citovaného ustanovení jsou předmětem občanskoprávních vztahů *věci, a pokud to jejich povaha připouští, práva nebo jiné majetkové hodnoty*.

---

např. odesláním zboží nebo zaplacením kupní smlouvy, bez vyrozumění navrhovatele. Pokud na základě objednávky kupujícího, která nevylučovala možnost nahradit souhlas provedením určitého úkonu, prodávající uskutečnil plnění zboží a kupující osobně zboží převzal, došlo k přijetí návrhu smlouvy konkludentním jednáním prodávajícího, neboť s přihlédnutím k obsahu objednávky bylo možné vyjádřit souhlas s objednávkou uskutečněním plnění.“, srov. např. Koliha, I. a kol. Obchodní zákoník. Úplný text zákona s komentářem. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2006, str. 1109 an.

[144] Vymezeni věci movité je taková věc, která není ve smyslu § 119 odst. 2 ObčZ věcí nemovitou (tj. pozemek nebo stavba spojená se zemí pevným základem). Určité problémy by mohly vzniknout v případě, kdy zbožím bude dodání energie. M. Knapopová aj. Švetska v této souvislosti dodávají, že nelze použit režim obchodní kupní smlouvy, a to z důvodu, že nemají věcnou povahu (Srov. Knappová, M., Švestka, J. a kol. Občanské právo hmotné I. Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 152). Zcela opačné pojetí zastává např. J. Macek, L. Rozlivková (dále srov. Macek, J., Rozlivková, L. Kupní smlouva podle obchodního zákoníku. I. část. Právní praxe v podnikání, 1993, č. 3, s 1 an.)

[145] Naopak. ABGB v § 1166 stanovil, že předmětem smlouvy trhové, může být kterákoliv hodnota majetková s vyloučením takové, která spočívá především v dlužníkově činnosti. Jinak nebyl předmět koupě ničím omezen, ať se jedná o věc hmotnou nebo nehmotnou.

Pojem zboží judikoval Nejvyšší soud České republiky např. v rozhodnutí sp. zn. 32 Odo 671/2003, kdy stanovil, že "*je jím každá movitá věc, která je předmětem kupní smlouvy ve smyslu § 409 ObchZ…. movitá věc je zbožím i v případě, že nebude dále prodávána*." Z podané definice je evidentní, že pojem zboží je poměrně široký. Např. Judikatura ESD definovala zboží jako „*ocenitelné v penězích a schopné jako takové být předmětem obchodní transakce*" (7/68 Komise v. Itálie).[146]

Z obsahu pojmu zboží byly vyloučeny hodnoty, které nebyly věcmi ve smyslu § 118 ObčZ a současně byly vyloučeny z obchodování, neboť to jejich povaha vylučuje. Tyto předměty jsou však z koupě vyloučeny automaticky - bude se jednat převážně o předměty, které zákon z obchodování výslovně vylučuje, případně klade na jejich prodej specifické požadavky (zákaz prodeje/koupě nebezpečných látek, za určitých podmínek střeliv, výbušnin, …).

Problematickým případem bylo pokud předmětem smlouvy měla být dodávka energie (tepla, elektřiny, apod.). Na obchodování s těmito komoditami nebude aplikována právní úprava obchodní kupní smlouvy, neboť tyto nejsou ze své povahy hmotné, nemají hmotnou povahu.[147]

Z dalších hodnot vyloučených z předmětu koupě dle obchodní kupní smlouvy jsou následující:

- pohledávky,[148]
- dluhy,
- jiné majetkové hodnoty,
- bytové jednotky či nebytový prostor.

Obchodní zákoník nečinil rozlišení mezi zbožím, které má kupující již ve své dispozici nebo zboží, které má být teprve vyrobeno. Obchodní zákoník současně v § 410 odst. 1 stanoví, že za jistých podmínek se za zboží považuje i takové, které má být teprve vyrobeno.

---

[146] Obdobně další rozsudky ESD, výslovně vyloučené jsou vše, z čeho je vyloučeno obchodovat (drogy), práva duševního vlastnictví nebo rybolovná, věci osvědčující práva (např. Loterijní lístky).

[147] Knappová, M., Švestka J. a kol. Občanské právo hmotné I. Praha: Codex Bohemia, 1995, s.102.

[148] Obdobně ABGB rozlišoval skupinu věcí nehmotných, tj. pohledávek a tzv. práv imateriálních (patentové, známkové, autorské,…). Uvedená práva bylo možné učinit předmětem koupě / prodeje, za předpokladu, že tato byla zcizitelná

Z povahy koupě dle obchodního zákoníku byla zákonem vyloučena koupě nemovitostí, která podléhá občanskoprávnímu režimu a vyžaduje jiné požadavky na smlouvu a převod vlastnického práva.[149]

Předmět koupě mohl být určen jen přibližně, v takovém případě se postupovalo dle § 421 ObčZ aniž by uvedené způsobovalo neplatnost kupní smlouvy.[150] V takovém případě postačovalo, aby kupující určil charakteristiku předmětu koupě až dodatečně.[151] Z uvedeného je zřejmé, že postačuje způsob, z něhož je patrné o jaké zboží se jedná a které lze dle takového způsobu dostatečně odlišit od jiného zboží.

Obchodní zákoník klade **požadavky na řádnou specifikaci zboží**, resp. požaduje, aby věc, kterou se prodávající zavazuje kupujícímu dodat (předmět koupě), byla určena jednotlivě nebo co do množství a druhu (§ 409 ObchZ).[152]

Předmět koupě musí být v kupní smlouvě dostatečně určen, vágní určení předmětu koupě může založit neplatnost kupní smlouvy.[153]
Specifikace zboží může představovat v konkrétním způsobovat problémy. Např. v případě, kdy předmětem kupní smlouvy je trvalé zásobování určitého druhu.[154]

Pojem zboží je v souladu s konstantní judikaturou (srov. např. Rozhodnutí Oberlandesgerich Köln 19 U 282/93 – prodej zboží je charakterizován transferem vlastnictví k předmětu).
Takové vymezení je vcelku pochopitelné a je způsobeno charakteristikou konkrétního předmětu zboží, resp. náležitosti při realizaci jeho transakce.
Např. ABGB nevyžadoval pro kupní (resp. trhovou) smlouvu speciální formu, vyjma smlouvy zavírané mezi manželi (zákon ze dne 25. července 1871 , č.76 ř.z.). obdobně neformální požadavky byly kladeny na převody nemovitostí, nesjednaly-li si smluvní strany jinak. Nutno říci, že požadavek na převod nemovitostí byl doplněn současně vydáním listiny vkladní, tj. průvodní. Dále srov. SEDLÁČEK, J., Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních. Brno : Brněnské listy, 1946, s. 60.

[150] Eliáš, K. Dvořák, T., a kol. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900. 5. přepracované a rozšířené vydání. Praha : Linde Praha, a.s., 2006, s. 709.

[151]

[152] Jednotlivě určené zboží není věc, která je jedinečná, ale taková věc, která je odlišitelná od ostatních věcí charakteristickými znaky (např. u osobního automobilu VIN), z tohoto důvodu nelze identifikovat zboží, které doposud nebylo vyrobeno. Naopak genericky určené zboží je určeno alespoň množstvím zboží.

[153] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.2.2004, sp.zn. 26Co 355/2003; Cdo 2056/2010- Nejvyšší soud sice ve své rozhodovací praxi připustil, že kupní smlouva o prodeji zásob může být uzavřena i následně, až po dražbě (srov. rozsudky ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 763/2002, a ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 28 Cdo 5070/2009, oba in www.nsoud.cz), bylo tomu tak však v situaci, kdy smlouva o koupi zásob uzavřená shora popsaným způsobem v rámci dražby byla neplatná podle ustanovení § 39 obč. zák., neboť v rozporu se zákonem (s § 4 odst. 5 zákona č. 427/1990 Sb.) nebyl součástí seznamu provozních jednotek nabídnutých k prodeji soupis zásob podle inventarizace provedené ke dni vyhotovení seznamu a jejich cena (srov. v té souvislosti závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 1998, sp. zn. 32 Cdo 405/98, uveřejněného v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 1999, pod číslem 42); inventarizace byla provedena až po konání dražby.

[154] Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 249

Za řádné určení předmětu plnění kupní smlouvy je možné učinit specifikaci předmětu koupě odkazem na již dříve učiněný úkon prodávajícího - *není vyloučeno, aby kupující a prodávající v písemně uzavřené kupní smlouvě tento předmět určili s odkazem na dříve učiněný (rovněž písemný) právní úkon kupujícího (objednávku). To, zda je takový odkaz bez bližší identifikace objednávky neurčitý dle § 37 ObčZ, závisí mimo jiné na zjištění, zda v době uzavření kupní smlouvy zde byly i jiné (zaměnitelné) objednávky mezi týmiž účastníky*.[155] Obdobně např. odkaz na specifikaci předmětu koupě v jiné již uzavřené smlouvě. V této souvislosti uvádím pro dokreslení rozhodnutí Nejvyššího soudu[156] k problému ujednání o předmětu koupě ve smlouvách o zpětném odkupu.

Lze uzavřít, že určení předmětu koupě odkazem na jinou konkrétní listinu,[157] je naplněn požadavek na řádnou konkretizaci předmětu plnění kupní smlouvy. Citované rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 166/2001 výslovně stanoví, že není vyloučeno, aby prodávající s kupujícím v písemně uzavřené kupní smlouvě tento předmět určili odkazem na dříve učiněný (rovněž písemný) nezaměnitelný právní úkon – např. identifikovaná objednávka, či v daném případě jasně identifikovaná jiná smlouva.

Naopak řádné určení zboží (resp. jeho druhu a množství) lze nahradit ujednáním o jejich dodatečném určení.

Předmětem koupě je zboží včetně všech součástí (listiny, manuály, návody k obsluze). Tato povinnost je jednou z povinností prodávajícího a bude dále rozebrána.

Není-li určena jakost nebo provedení zboží je kupní smlouva uzavřena platně. Absentující ustanovení zcela vyplňuje zákonodárce (§ 420 odst. 2 ObchZ) a související judikatura, stanoví-li, že vlastnosti zboží se stanoví k přihlédnutí k jeho obvyklému účelu.

155 srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6.5.2003, sp.zn. 29 Odo 166/2001.
156 Usnesení Nejvyššího soudu České republiky 23 Cdo 1325/2012 ze dne 23. Května 2013
157 srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 166/200, publikované v Soudní judikatuře č. 7/2003 pod označením 121/2003

5. KOUPĚ V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU

Kupní smlouva zůstává společně se směnnou a darovací smlouvou jedním ze stěžejních smluvních typů. Nový občanský zákoník úpravu koupě sjednotil a přehledně doplnil o ustanovení provázejících evropskou novotvorbu zejména v oblasti ochrany spotřebitele.

Nový občanský zákoník zavedl s účinností od 1.1.2014 jednotný režim obligačního práva, v důsledku čehož došlo k sjednocení duplicitního režimu obchodní a neobchodní kupní smlouvy. Prof. Černá v této souvislosti hovoří o komercializaci kupní smlouvy jako přirozeného důsledku skutečnosti, že jednotná právní úprava koupě bude nově zahrnovat i případy „obchodní koupě".[158] S tímto nezbývá než souhlasit a v tomto ohledu se i zcela ztotožnit s postojem katedry Obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, že obchodní právo[159] představuje integrální součást soukromého práva, ať již jsou jeho normy dekodifikovány ve speciálním kodexu nebo integrovány do jednotného soukromoprávního kodexu. V případě tomto smyslu lze hovořit o „*souboru pravidel formulujících odchylky od obecného práva občanského vyvolané zvláštní povahou podnikatele jako obchodního profesionála*."""[160] Obdobnou koncepci obchodní kupní smlouvy obsahuje i francouzské obchodní právo, které upravuje kupní smlouvu pouze v čl. 1582 až 1701 CC, zvláštními zákony a nařízení a též vybranými zvyklostmi, které byly kodifikovány zákonem z 13. června 1866. Obchodní zákoník právní úpravu kupní smlouvy neobsahuje.[161]

Koncepci sjednocení právní úpravy shledávám jako vysoce pozitivní, neboť odpadá dosavadní v praxi poměrně komplikovaný režim fakultativních obchodů a s tím spojené ochrany spotřebitele a dalších souvisejících otázek. V případě fakultativních

[158] případy „obchodní koupě" jsou takové, na které by se vztahovala právní úprava obchodní kupní smlouvy dle § ust. 409 ObchZ

[159] Obchodním právem lze označit systém právních norem upravujících právní vztahy mezi podnikateli a jako takové je „subsystémem stavícím na obecném právu občanském jako svém koncepčním, regulatorním a terminologickém základu." Obchodní právo se současně prolíná s prvky veřejného práva – např. úpravou obchodního rejstříku jako veřejného seznamu nebo např. v úpravě živnostenského podnikání. K tomu viz. Černá, S., Plíva, S. a kol. Podnikatel a jeho právní vztahy. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. 2013. s. 7

[160] srov. Černá, S., Plíva, S. a kol. Podnikatel a jeho právní vztahy. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. 2013. s. 7.

[161] Mestre, J. Francouzské obchodní právo. Překlad z francouzského originálu „Droit commercial". 1.vydání. Nakladatelství Orac s.r.o., 2012, s. 191.

obchodů byl „*režim komplikovaný o skutečnost, že do něj vstupovala ochrana slabší smluvní strany*“.[162] Právní úprava obchodního zákoníku neobsahovala komplexní ustanovení ochrany spotřebitele nebo ochranné korektivy, které musely být při uzavírání obchodní kupní smlouvy subsidiárně aplikovány.

Jednotná právní úprava koupě založená novým občanským zákoníkem se vztahuje i na případy kupních smluv uzavíraných mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti nebo prodeji zboží v obchodě, kdy jednou ze smluvních stran je podnikatel a druhou smluvní stranou je kupující, který uzavírá kupní smlouvu bez výkonu své podnikatelské činnosti (pokud se jedná o malého nebo středního podnikatele či spotřebitele tak v postavení slabší smluvní strany).

Pro takové závazkové vztahy NOZ stanoví určité odchylky, které se aplikují v případě, že stranami uzavřené smlouvy budou podnikatelé nebo se tato činnost bude týkat jejich podnikatelské činnosti. Hovoříme např. o odchylce **reflektující pravidlo, které pro podnikatele neplatí** (viz ust. § 1751 NOZ odst. 3) nebo **pravidlo, které stanoví, že určité pravidlo pro podnikatele neplatí** (např. ust. § 1797 NOZ).[163]

Při aplikaci norem nelze opomenout ochranné korektivy, které jsou aplikovány v závazkových vztazích vůči té smluvní straně, která je ve slabším postavení spotřebitele nebo malého a středního podnikatele nebo pro různé způsoby uzavírání kupních smluv - především pro kupní smlouvy uzavírané distančním způsobem, na dálku nebo smlouvy uzavírané adhezním způsobem. Takové korektivy jsou obsaženy i v evropském smluvním právu, CESL obsahuje ucelený komplex kogentních pravidel na ochranu spotřebitele za účelem posílení prodeje a motivace spotřebitele uzavírat smlouvy.

Z hlediska systematiky a aplikace právní úpravy je třeba mít na paměti, že při aplikaci právních norem upravujících koupi a prodej je třeba současně aplikovat ustanovení ve věci změny, vzniku, zániku či změny závazkového právního vztahu[164] nebo současně příslušnou část zákona reflektující právní jednání – v této souvislosti nelze opomenout příslušné části kodexu reflektující absolutní práva (např. typické převody vlastnického práva).

---

[162] dále srov. Černá, S. , K vývoji neobchodní a obchodní kupní smlouvy a několik poznámek je smlouvě o koupi závodu v navrhované úpravě občanského kodexu. In Dědič, J., Kotoučová, J. Podnikatel a rekodifikace obchodního práva., Praha : VŠAP, str. 72 an..

[163] str. 28 tamtéž

[164] Obecná ustanovení závazkového práva 1724 – 2893 NOZ

5.1. Vybrané změny v kontraktačním procesu

Uzavírání smlouvy v obchodněprávním režimu se řídilo příslušnými ustanoveními § 269 až § 275 ObchZ při současné subsidiární aplikaci starého občanského zákoníku. Smlouva byla uzavřena dohodou stran o celém jejím obsahu. Lze konstatovat, že zákon kladl důraz spíše na formální hledisko, přestože v rozhodnutích soudů vyšších stupňů lze shledat postupující odklon od formálního hlediska.[165] Před přijetím nového občanského zákoníku vyžadovalo uzavření kupní smlouvy pečlivé posouzení, zda se konkrétní kontrakt bude řídit obchodněprávním režimem.

Nový občanský zákoník kontraktační proces rozvolňuje, zdůrazňuje princip autonomie vůle smluvních stran a posiluje zásadu dispozivity. V důsledku uvedeného zákonodárce upřednostňuje platnost právních jednání před jejich neplatností. Jde o přirozenou reakci zákonodárce na účel soukromého práva a běžnou povahu soukromoprávních jednání. Zásada „*valeat actus quam pereat*" se zřetelně promítá novým občanským zákoníkem v záměru posouzení právního jednání spíše jako platné než neplatné.

Preference relativní neplatnosti před absolutní se projevuje i v případech, kdy některá právní jednání jsou částečně neplatná a má být vyslovena jen neplatnost této části. Oproti ust. § 41 ObčZ zákonodárce zdůraznil, že musí být brán zřetel na zájem stran a to, zda se smluvní strana rozhodla právně jednat, kdyby neplatnost včas rozpoznala.[166] Neplatnost právního jednání je omezena následujícími zákonnými pravidly:

- zachování konverze právního úkonu (§ 575 NOZ),
- zachování částečné neplatnosti právního úkonu (§ 576 NOZ),
- zachování zásady platnosti v případě chyb v psaní a počtech (§ 578 NOZ),
- zachování nemožnosti dovolávat se neplatnosti tím, kdo ji způsobil (§ 579).

[165] srov. např. rozhodnutí ÚS sp.zn II.ÚS 571/2006 k přednosti výkladu, který nezakládá neplatnost právního jednání, rozhodnutí ÚS sp.zn. I ÚS 625/2003, odmítající formalismus při výkladu, nebo rozhodnutí sp.zn. I ÚS 331/1998 upřednostňující rozumný výklad

[166] Eliáš, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava : Sagit, 2012, s. 257 an.

Zákonodárce umožnil v případě pravidla dle § 577 NOZ zásah soudní moci do autonomie smluvních stran (resp. ustanovení je projevem moderace soudem) a to v takovém rozsahu, aby odpovídala spravedlivému uspořádání.

Lze shrnout, že **nový občanský zákoník klade důraz především na projev vůle smluvních stran, účel právního jednání a upřednostňuje princip smluvní volnosti** (§ 1725 NOZ) **a zdůrazňuje právní jednání spíše platné než neplatné** (§ 574 NOZ).[167] Tento postoj hodnotím jako kladný, neboť striktním a přílišným výkladem je zcela potlačen účel právního jednání mezi smluvními stranami.

V rámci změn dochází ke změnám či uvedením nových institutů smluvního práva – především v oblasti obchodních podmínek, výhrady změny okolností, neúměrného krácení, lichvy, úroků nebo v případě smluv uzavíraných adhezním způsobem. Tyto změny budou předmětem následujících dílčích kapitol.

5.1.1. Povinnost informovat kupujícího

O povinnosti informovat kupujícího hovoříme především v souvislosti s **ochranou slabší smluvní strany**. NOZ i CESL sledují ve svém textu obdobný cíl – informovat slabší smluvní stranu (spotřebitele) o skutečných ekonomických, faktických následcích transakce.

Informační povinnost je poměrně široká a souvisí se vzrůstajícími nároky na ochranu spotřebitele. Informační povinnost byla do českého právního řádu začleněna v důsledku evropské novotvorby [168] a jako taková byla upravena v příslušných ustanoveních starého občanského zákoníku. Selucká dodává, že jediné ustanovení, které

[167] Střet mezi projevem vůle a jeho posouzením lze seznat např. německý zákonodárce v § 133 BGB preferoval teorii vůle. Naopak rakouský ABGB preferoval především formu jednání, resp. projevu vůle pod hlediskem poctivého obchodního styku. K tomu srov. Rouček, F., Sedláček, J. a kol. Komentář k československému zákoníku občanskému. Díl čtvrtý. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, s. 78 – prof. Sedláček k německému pojetí udává, že „*Naši civilistiku nemusí tyto problémy zajímat, poněvadž náš o.z.o. stojí na stanovisku projevu vůle pod hlediskem poctivého obchodu. Tím zachycena je smlouva lépe než v německém občanském zákoníku a není zapotřebí celých pojmových souhvězdí jako na poli německé civilistiky. To co si strana myslí, je zcela nerozhodné. K normativnímu procesu patří jedině projev vůle, ostatní je úplně nerozhodné. Jen to, co obsahuje projev vůle, je obsahem smlouvy a jen obsah smlouvy je obsahem této právní normy, jen obsah smlouvy je účasten právní moci. Naše soudní praxe o tom nikdy nepochybovala a držela se správné zásady*."

[168] např. v důsledku přijetí směrnice na poskytování informací směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu, výčet těchto směrnic je uveden v kapitole 2.4.2. spotřebitelská kupní smlouva této dizertační práce.

bylo zdrojem informační povinnosti v soukromém právu bylo ust. § 43 ObčZ. S tímto nelze zcela souhlasit, neboť v důsledku provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23.9.202 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a s tím souvisejících změnách směrnic byla do českého soukromého práva s účinností od 1. dubna 2006 provedena v § 54b ObčZ informační povinnost, byť jen s ohledem ke (kupním) smlouvám uzavíraným na dálku.[169]

Informační povinnost kupujícího lze rozeznat i v návrhu Nařízení o společné úpravě koupě a prodeje. Tato informační povinnost je založena jednak na obecných informacích, které je povinen prodávající kupujícímu poskytnout o zboží, možnosti odstoupení od smlouvy ale současně také založena na samotné aplikaci CESL.

Uvážíme-li, že ten, kdo navrhuje obecnou právní úpravu prodeje je zpravidla obchodníkem, musí být spotřebitel (kupující) důsledně informován a souhlasit s použitím pravidel, která jsou odlišná od příslušné vnitrostátní úpravy.[170] Souhlas spotřebitele (kupujícího) musí být vyjádřen poté, kdy obdrží informační oznámení, které je přílohou CESL.

Informovaný souhlas spotřebitele tak nevychází pouze z obecného poučení obchodníkem před uzavřením kupní smlouvy, ale také z informovaného souhlasu spotřebitele, který předpokládá pečlivé seznámení se s povahou a aplikací společné právní úpravy prodeje a jejích nejvýraznějších rysech.[171]

Informační povinnost může být prodávajícím poskytována i v elektronické podobě – v takovém případě obsahuje současně odkaz na internetovou stránku, kde lze získat znění společné evropské právní úpravy prodeje. Tímto není dotčena standardní informační povinnost obchodníka před uzavřením smlouvy vyplývající z vnitrostátních právních předpisů, jimiž se provádí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu.

---

[169] Informační povinnost lze shledat i v dalších zákonech – např. zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů založil informační povinnosti vyplývající z ust. §§ 4 - 7, které musí být spotřebiteli poskytnuty před uzavřením smlouvy nebo informační povinnost uložena např. zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

[170] CESL výslovně stanoví, že obchodník by měl informace o aplikaci CESL a jejím používání poskytnout na trvalém nosiči, tato informační povinnost – pokud není možné spotřebitele informovat a kupní smlouva je uzavírána např. telefonicky nebo pokud spotřebitel neobdržel informační oznámení

[171] čl. 9 odst. 1, vzor informačního oznámení je uveden v příloze č. 1 této práce Dohodou obchodníka a spotřebitele lze sjednat použití CESL jako celek, nikoliv částečně.

Návrh CESL zakládá povinnost obchodníka, aby před uzavřením (kupní) smlouvy, resp. před tím než je spotřebitel vázán jakoukoliv nabídkou, spotřebitele výslovně informoval jasným a srozumitelným způsobem o:

- **ceně, dodatečných poplatcích a nákladech** (tedy výše celkové ceny za zboží, digitální obsah nebo související službu, nelze-li cenu rozumně stanovit předem, tak o způsobu jejího výpočtu, informaci o jakýchkoliv dalších poplatcích za dopravu, dodání nebo poštovné nebo skutečnost, že k ceně mohou být účtovány takové dodatečné poplatky a náklady)
- **informace o totožnosti obchodníka** (firma, adresa, telefonní číslo příp. e-mail za účelem komunikace)
- **informace o smluvních podmínkách** (podmínky platby, dodání zboží, digitálního obsahu nebo poskytnutí souvisejících služeb, lhůtu od níž se obchodník zavazuje zboží dodat, dobu na níž je smlouva uzavřena, podmínky pro ukončení smlouvy, informace o existenci a podmínkách pro poskytnutí zálohy)
- **informace o právu odstoupit od smlouvy v případě smlouvy uzavřené na dálku nebo mimo obchodní prostory** (povinnost uvést lhůty, podmínky a postupy pro výkon tohoto práva, včetně informace, že spotřebitel ponese náklady na vrácení zboží a v jakých případech)
- **informace v případě smluv uzavřených na dálku nebo mimo obchodní prostory** (hlavní znaky zboží nebo digitálního obsahu, které mají být dodány, celkové ceně a dodatečných poplatcích, totožnosti a adrese obchodníka, smluvních podmínkách, právech na odstoupení od smlouvy, existenci a podmínkách prodejní asistenční smlouvy, přístupu k systému alternativního řešení sporů, funkčnosti
- **dodatečné informace v případě uzavření smlouvy na dálku nebo mimo obchodní prostory nebo jiných smluv než jsou uvedené**

Tyto informace tvoří (vyjma adresy obchodníka) tvoří nedílnou součást (kupní) smlouvy a bez výslovného souhlasu smluvních stran nemohou být měněny.

Návrh CESL obsahuje **další ustanovení kogentní povahy, které zakládají informační povinnost obchodníka vůči jinému obchodníkovi před uzavřením smlouvy**.[172]

Povaha podaných informací záleží vždy na posouzení všech okolností – tedy především toho, zda měl dodavatel zvláštní odborné znalosti, povahy informace, pravděpodobného významu informace pro jiného obchodníka, poctivých obchodních zvyklostí v dané situaci nebo povahy informace (čl. 23 odst. 2 CESL).

Návrh NOZ primárně zamýšlel zahrnout ucelený kodex předsmluvních informací, v konečném důsledku se zákonodárce přiklonil ke dosavadní koncepci založené.[173]

Stará právní úprava občanského ani obchodního zákoníku informační povinnosti komplexně a jednotně pro celé soukromoprávní právo neupravovala,[174] přestože v částečném rozsahu byla upravena pro tzv. spotřebitelské smlouvy sjednávané na dálku.

Zákonodárce jednotně zavedl povinnost podnikatele při uzavírání smluv se spotřebitelem vymezením samostatného oddílu [175] komplexně obsahujícího ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem.

Zásadním kritériem je ustanovení § 1811 odst. 1) NOZ, dle něhož je podnikatel povinen činit veškerá sdělení vůči spotřebiteli jasně a srozumitelně v jazyce ve kterém se uzavírá smlouva.

Informace, které musí smluvní strana (spotřebitel) od podnikatele obdržet (nejsou-li tyto skutečnosti zřejmé ze souvislostí) jsou dále vymezeny taxativně a musí být spotřebiteli známé v dostatečném časovém předstihu. Zákon neurčuje lhůtu, v níž má být spotřebitel informován, z ust. § 1811 odst. 2 NOZ lze jednoznačně dovodit, že

---

[172] Čl. 23 CESL výslovně stanoví, že „*Před uzavřenímsmlouvyoprodejizboží,dodánídigitálníhoobsahuneboposkytnutí souvisejících služeb obchodníkem jinému obchodníkovi má dodavatel povinnost poskytnout jinému obchodníkovi vhodným způsobem veškeré informace, které se týkají hlavních znaků zboží, digitálního obsahu nebo souvisejících služeb, které má dodavatel k dispozici nebo by je měl mít k dispozici a jejichž nesdělení druhé straně bylo v rozporu s dobrou vírou a poctivým jednáním.*“

[173] Základní povinnosti prodávajícího byly upozornit kupujícího na vlastnosti výrobků nebo charakteru poskytovaných služeb, informace o způsobu použití a údržby výrobků, informace o nebezpečí, které vyplývá z nesprávného použití nebo údržby výrobku. Obdobně JUDr. Selucká a kol. op. cit. str. 8

[174] Selucká v této souvislosti hovoří pouze o ustanovení § 43 ObčZ, tj. o povinnosti účastníků smlouvy odstranit vše, co by mohlo vést ke vniku rozporů, Selucká, M. a kol. Koupě a prodej. Nový občanský zákoník. Společná evropská právní úprava prodeje. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 7.

[175] § 1810 NOZ an

tyto informace musí být spotřebiteli poskytnuty dříve než učiní závaznou nabídku. Domnívám se, že je tak možné informovat spotřebitele v okamžiku předložení této nabídky a v praxi se tak často děje. Spotřebiteli jsou informace předloženy na samostatném písemném oznámení před podpisem smlouvy.

Konkrétně se jedná o následující informace, které musí být spotřebiteli před uzavřením kupní smlouvy známy:

- informační údaje podnikatele (totožnost podnikatele, telefonní číslo, adresa pro doručování elektronické pošty nebo jiný kontaktní údaj),
- označení zboží nebo služby a popis jejich hlavních vlastností,
- cena zboží nebo služby (případně způsob jejího výpočtu vč. daní a poplatků),
- způsob platby a způsob dodání nebo plnění,
- náklady na dodání (nelze-li náklady určit předem, údaj, že mohou být dodatečně účtovány),
- údaje o právech vzniklých z vadného plnění, záruky a další podmínky pro uplatňování těchto práv,
- údaj o době trvání závazku a podmínky ukončení závazku, má-li být smlouva uzavřena na dobu neurčitou,
- údaje o funkčnosti digitálního obsahu vč. technických ochranných opatření,
- údaje o součinnosti digitálního obsahu s hardwarem a softwarem, které jsou podnikateli známy nebo u nichž lze rozumně očekávat, že by mu mohly být známy.

Z uvedeného je zřejmé, že zákonodárce zcela komplexně upravil v souladu s návrhem CESL a dosavadními přijatými evropskými předpisy informační povinnost spotřebitele v komplexním rozsahu. Informační povinnost se neaplikuje v případech taxativně vymezených v ust. § 1811 odst. 3) NOZ (záležitosti každodenního života má-li dojít ke vzájemnému protiplnění nebo o dodání digitálního obsahu, pokud byl dodán na hmotném nosiči).

Zásadním právem spojeným s neúplností informační povinnosti je právo spotřebitele odstoupit od smlouvy (§ 57 odst. 2 ObčZ). Právo spotřebitele odstoupit

od smlouvy je možné využít v případě B2C (kupních) smluv uzavřených mezi obchodníkem a spotřebitelem na dálku anebo mimo prostory obvyklé k podnikání.

Spotřebitel má možnost odstoupit od smlouvy zpravidla ve lhůtě 14 dnů ode dne kdy došlo k uzavření (kupní) smlouvy:

- ode dne převzetí zboží
- je-li předmětem několik druhů zboží nebo dodání několika částí – ode dne převzetí poslední dodávky zboží,
- je-li předmětem pravidelná opakovaná dodávka zboží, ode dne převzetí první dodávky zboží.[176]

Nutno konstatovat, že všechny komparované právní předpisy (ObčZ, ObchZ, NOZ, CESL) umožňují spotřebiteli odstoupit od smlouvy v určité lhůtě (zpravidla 14 dní) **bez udání důvodu a bez jakýchkoliv sankcí nebo skrytých poplatků**. Současně jsou příslušným právním předpisem stanoveny výjimky, kdy takto od smlouvy odstoupit nelze.[177] Např. dle návrhu CESL není možné odstoupit od smluv uzavřených za použití prodejních automatů nebo automatizovaných prostor, smlouvy o dodání potravin, nápojů nebo jiného zboží, smlouvu uzavřenou na veřejné dražbě a dalších případech, které jsou v návrhu pečlivě vymezeny.[178] Rovněž není možné odstoupit v případech, kdy zboží bylo dodáno v zapečetěném obalu, který byl porušen, zboží bylo po doručení nenávratně smícháno s jiným zbožím nebo zboží, které představovalo audio nebo videozáznamy nebo počítačové programy v originálních obalech, které byly po dodání porušeny, tedy obecně hygienické nebo zdravotní hledisko. Katalog případů, kdy spotřebitel nemůže od (kupní) smlouvy odstoupit je oproti návrhu CESL novým občanským zákoníkem rozšířen.

Sankcí za neupozornění na právo spotřebitele odstoupit od (kupní) smlouvy je nárok spotřebitele od smlouvy odstoupit. **Délka lhůty se z obecné délky 14 dnů prodlužuje** v případech, kdy obchodník (podnikatel) nesplnil zákonem vymezené

[176] CESL rozšiřuje tyto podmínky o den kdy spotřebitel převzal dodávku hmotného nosiče v případě smlouvy o dodání digitálního obsahu, je-li digitální obsah dodáván na hmotném nosiči nebo dnem uzavření smlouvy pokud není digitální obsah dodáván na hmotném nosiči (čl. 42)
[177] NOZ tak stanoví v ustanoveních § 1837 a 1840 týkajících se distančních smluv
[178] čl. 4O odst. 2 CESL

informační povinností a spotřebitele nepoučil. **V takovém případě se 14 denní lhůta prodlužuje o 1 rok.**[179]

Naopak, pokud je spotřebitel v roční lhůtě poučen obchodníkem o právu odstoupit od smlouvy, běží čtrnáctidenní lhůta pro odstoupení ode dne, kdy se spotřebitel o možnosti odstoupení dozvěděl (obdobně čl. 42 CESL). **Prodloužení lhůty je novinkou oproti již neúčinné právní úpravě ObchZ a ObčZ.**

V souvislosti s odstoupením od smlouvy si dovoluji upozornit na skutečnost tzv. provázaných smluv,[180] tedy smluv, kdy odstoupení od kupní smlouvy vyvolávalo v praxi otázku, zda dojde automaticky k následnému odstoupení od smlouvy o úvěru. S ohledem na stávající judikaturu[181] a obecné ochranné korektivy vztahující se na uzavírání smluv se spotřebitelem, bylo dovozeno, že výklad, kterým by bylo dovozeno, že odstoupení od kupní smlouvy nemá vliv na již uzavřenou smlouvu o úvěru je nepřípustný. [182]

Spotřebiteli je umožněno odstoupit od smlouvy prostřednictvím webového formuláře. NOZ ve svém ustanovení § 1830 nezakládá obligatorní odstoupení, ani nepředkládá vzor formuláře, jehož prostřednictvím by spotřebitel mohl od smlouvy odstoupit. Naopak CESL tento vzorový formulář obsahuje.

NOZ zároveň specifikuje povinnosti smluvních stran po odstoupení od smlouvy – spotřebitel je povinen do 14 dnů ode dne odstoupení od smlouvy vrátit podnikateli zboží. Oproti této povinnosti je podnikatel povinen vrátit přijaté peněžní plnění a také náklady na vrácení zboží.[183]

5.1.2 Předsmluvní odpovědnost

Za zcela nové lze označit právní úpravu předsmluvní odpovědnosti (*Culpa in contrahendo*), která byla zákonodárcem do nového občanského zákoníku explicitně uvedena. Přestože obchodní zákoník ani předcházející občanský zákoník culpa in

[179] nebyl-li spotřebitel poučen dle ust. § 1820 NOZ
[180] srov. „doplňkové smlouvy“ viz Selucká, M. A kol. Koupě a prodej. Nový občanský zákoník. Společná evropská právní úprava prodeje. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 37. – typicky se jedná o případy distančních smluv uzavíraných mezi leasingovou společností a spotřebitelem - např. úvěrovou smlouvu a smlouvu o zajišťovacím převodu práva – tedy takový typ smlouvy, kdy závisí na uzavření jedné ze smluv
[181] nález ÚS sp.zn. Pl. 1/2010 – povinnost komfortního výkladu vnitrostátního právního řádu s právem EU
[182] obdobně tak nově stanoví NOZ v ust. § 1816 nebo shodně čl. 46 CESL
[183] výše je omezena ust. § 1832 odst. 2 NOZ – výše nejlevnějšího nabízeného způsobu dodání

contrahendo systematicky a výslovně neupravoval,[184] byla tato otázka předmětem judikatury soudů vyšších instancí[185] a lze konstatovat, že v hrubých rysech byla vymezena. Lze souhlasit s Matulou,[186] který prohlašuje, že právní úprava předsmluvní odpovědnosti v podstatě potvrzuje již judikaturou učiněné závěry a v tomto smyslu ji lze vnímat jako „*deklaratorní*".

Zákonodárce otázku předsmluvní odpovědnosti upravil v samostatném ustanovení § 1729 odst. 1 NOZ, jímž postihl nepotivé jednání při sjednávání smlouvy.[187] Důsledkem porušení zásad poctivého jednání má za následek náhradu škody z toho vzniklou, případně vydání bezdůvodného obohacení.

Otázka odpovědnosti za škodu, je založena kdy tak učinila ta strana, která ukončila jednání o smlouvě bez spravedlivého důvodu (tedy kdy došlo k ukončení jednání o smlouvě ve stádiu, kdy se uzavření smlouvy jeví jako velice pravděpodobné). Zásadním hlediskem je posouzení dobré víry.

V souvislosti s judikaturou lze předpoklady vzniku nároku na náhradu škody dovodit s přihlédnutím k dosavadní judikatuře NS za splnění následujících podmínek:

- existence protiprávního úkonu, resp. druhá strana byla v dobré víře, že k uzavření smlouvy dojde,
- vznik škody,[188]
- příčinná souvislost mezi jednáním a vznikem škody,
- zavinění (úmysl neuzavřít smlouvu) - ve formě úmyslu nebo nedbalosti.

---

[184] lze hovořit pouze o § 271 ObchZ

[185] srov. např. *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 1166/2004, ze dne 11.10.2006.* V daném případě NS ČR dospěl k předpokladům, které podmiňují nárok na náhradu škody v důsledku porušení předsmluvní povinnosti. Dále srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 29 Odo 1335/2005, 25 Cdo 127/2007 a 25 Cdo 4147/2008.

[186] Matula, Z. Culpa in contrahendo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 80.

[187] „*Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod*."

[188] např. náklady vzniklé v souvislosti se specifickými požadavky druhé strany („*Potenciálním smluvním partnerům (zájemcům o uzavření smlouvy) zpravidla vznikají náklady, jejichž povaha a výše závisí na typu předpokládané smlouvy, s jejichž vynaložením musí počítat bez ohledu na to, zda zamýšlená smlouva bude nakonec uzavřena či nikoli. Vynaložení těchto „obvyklých" provozních nákladů přitom za odškodnitelnou majetkovou újmu ve smyslu ustanovení § 420 obč. zák. považovat nelze. Oproti tomu v případě vynaložení nákladů, které nelze považovat za - pro uzavření smlouvy konkrétního typu - běžné (obvyklé), a jejichž potřeba vyvstala v důsledku specifických požadavků druhé strany, nelze vyloučit možnost jejich posouzení jako škody podle zmíněných ustanovení občanského zákoníku"*)

Lze rozlišit dvě skutkové podstaty culpa in contrahendo - **porušení informační povinnosti**, resp. ochranu důvěrných informací ve smyslu ust. § 1589 odst. 2 NOZ a **ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu** dle ust. § 1578 odst. 1 a § 1588 NOZ. Výše náhrady odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.

5.1.3. Oferta a akceptace

Pomineme-li změny v terminologii,[189] zákonodárce provedl současně změny v kontraktačním procesu. Proces uzavírání smlouvy je souhlasným vyjádřením akceptanta na nabídku oferenta. Nabídka k uzavření kupní smlouvy (resp. právní jednání směřující k uzavření kupní smlouvy) musí splňovat určité náležitosti – ten, kdo jej činí má úmysl uzavřít smlouvu určitého typu s konkrétní osobou, vůči které tuto nabídku činí. Ust. § 1732 NOZ stanoví, že za nabídku se považuje takové právní jednání, které obsahuje podstatné náležitosti (kupní) smlouvy tak, aby kupní smlouva mohla být uzavřena jednoduchým přijetím nabídky. NOZ předpokládá možnost učinit nabídku i vůči neurčitému okruhu osob.[190]

Tato nabídka musí být přijata v akceptační lhůtě. Není-li akceptační lhůta stanovena, platí, že musí být přijata bezodkladně nebo ve lhůtě přiměřené povaze věci. Nově platí, že odpověď na návrh s nepodstatnou výhradou je přijetím nabídky (§1740 odst. 3 NOZ), naopak mlčení nebo nečinnost neznamenají souhlas.

Zákonodárce tak reagoval na záměr smluvních stran uzavřít smlouvu, když neexistuje racionální důvod popírat uzavření smlouvy případně stíhat smlouvu neplatností v případech, kdy se akceptační prohlášení nepatrně odchyluje od oferty. V tomto ohledu se opouští dosavadní „překrytí“ nabídky a akceptace, kdy jakékoliv odchylky znamenaly protinávrh.

Obdobně CESL zachovává tradiční model uzavření smlouvy a zásadně se neodchyluje od právní úpravy založené ust. § 45 odst. 1 ObčZ. V rámci projevu bezformálnosti lze učinit akceptaci nabídky konkludentně, ústně nebo písemně.

189 NOZ používá pojem nabídka“ nikoli „návrh“, obdobně pojem právní jednání nikoli právní úkon.
190 Eliáš, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, s. 709.

NOZ přebírá dosavadní právní úpravu ust. § 43a odst. 2 až 4 ObčZ a rozlišuje mezi odvoláním a zrušením nabídky.

Opomenutí podstatných náležitostí kupní smlouvy nezpůsobuje automaticky její neplatnost (§ 1726 NOZ). Pro uzavírání smluv platí následující zásady:

- platné uzavření smlouvy i přes absenci náležitostí (§ 1726 NOZ),
- odpověď na návrh s nepodstatnou výhradou je přijetím nabídky (§ 1743 odst. 3 NOZ),
- obchodní potvrzovací dopis, je-li smlouva uzavřena jinak než v písemné formě (§ 1757 NOZ).

Na druhou stranu nový občanský zákoník zavádí poměrně ucelený komplex pravidel provázející proces kontraktace kupní smlouvy. Primárním principem nového občanského zákoníku je ochrana slabší smluvní strany.

5.1.4. Obsah a forma kupních smluv

Obsah kupní smlouvy Nový občanský zákoník prosazuje neformálnost právního jednání. Smluvním stranám je tak zcela v souladu se stěžejním principem smluvního práva smluvní volnosti **ponecháno na vůli sjednat si svobodně smlouvu a určit její obsah**. Smluvní strany se mohou zavázat ústně, konkludentně, prostřednictvím e-mailu, není-li zákonem stanoveno jinak.[191] NOZ současně omezuje neformálnost právního jednání, resp. zakazuje smluvním stranám ujednat si taková práva a povinnosti, která porušují dobré mravy, veřejný pořádek nebo práva týkajícího se postavení osob, včetně práv na ochranu osobnosti (§ 1 odst. 2 NOZ), která nelze překročit ani s odkazem na dispozivitu právní úpravy.[192]

[191] § 559 NOZ „každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem. Takové omezení (resp. požadavek na písemnou formu) zákon vyžaduje pro zřízení nebo převod vlastnického práva k nemovité věci a pro právní jednání, kterým se takové právo mění nebo ruší koupi nemovité věci (§ 560 NOZ). Hodnotím jako vysoce pozitivní, že zákonodárce imperativnost normy formuluje buď pojmem „zakazuje se“ nebo výslovným ustanovením důsledku odklonu od kogentního ustanovení. Dále srov. Eliáš, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, s. 61

[192] § 1 odst. 2 NOZ , klíčové pravidlo provázející celou soukromoprávní úpravu bylo zvoleno částečně s ohledem na kritické připomínky vůči § 263 ObchZ, které byla „*vytýkána rigidita, nepružné řešení*

Takto zvolené interpretační pravidlo na jednu stranu umožňuje smluvním stranám široký prostor pro ujednání, na druhou stranu klade zvýšené nároky na znalost právních norem smluvními stranami. Tento požadavek může klást na uživatele obzvláště pokud nejsou profesionály, pouze „ běžnými uživateli“ zvýšené nároky.[193]

Forma kupní smlouvy Oproti staré právní úpravě byl značně rozšířen okruh případů, pro něž postačuje ústní forma,[194] zákonodárce se zároveň vypořádal i s případy, kdy smlouva nebyla uzavřena slovy (tj. konkludentně). Uvedené je projevem zásady bezformálnosti právního jednání.

Lze však smluvním stranám kupní smlouvy z hlediska důkazní potřeby doporučit, za předpokladu, že předmět koupě je vyšší hodnoty nebo smlouva obsahuje mnoho ujednání, uzavřít kupní smlouvu písemně nebo si již ústně uzavřenou kupní smlouvu potvrdit. Zákonodárce současně umožnil, aby v **případech, kdy smlouva byla uzavřena mezi smluvními stranami jinak než písemně, bylo na žádost jedné ze smluvních stran, potvrdit si obsah písemně** (§ 1757 NOZ).

Písemná forma je zachována i při jednání elektronickými nebo technickými prostředky (§ 562 NOZ). Podmínkou platnosti takové koupě je přičitatelnost takového právního jednání určité osobě, tedy podpis, který lze v konkrétních případech nahradit mechanickými prostředky (§ 561 NOZ).

V případě, že kupní smlouva byla uzavřena konkludentně, a smluvní strany této smlouvy si dodatečně nepotvrdily její obsah písemně, zákonodárce zpřesňuje požadavky na jejich posouzení. Především je vyžadováno, že z okolností musí být zřejmý úmysl stran uzavřít určitou smlouvu s takovým obsahem, současně bude přihlédnuto k vydaným ceníkům, veřejným nabídkám i jiným dokladům (§ 1756 NOZ).

Platí, že pokud smluvní strany považují smlouvu za uzavřenou, přestože v kupní smlouvě absentuje podstatná náležitost, považuje se takový projev vůle za uzavřenou smlouvu, lze-li s přihlédnutím k jejich následnému chování rozumně předpokládat, že by smlouvu uzavřely i bez ujednání takové náležitosti (§ 1726

---

nedávající doktríně a judikatuře žádný prostor“ (Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3.díl 2. Vydání. Praha: Linde, 1998, s. 47). Zákonodárce současně kritizuje koncepci dosavadního obchodního zákoníku, s tím, že „*výčet ustanovení od nichž se nelze odchýlit, přitahuje pozornost adresáta normy a sugeruje mu představu, že mimo tato omezení je mu dán zcela volný prostor*.“ (op.cit. Eliáš, K. a kol. , Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou, s. 61), dále srov. např. Rekodifikace a praxe ročník 1, číslo 7/2013, Praha : Wolters Kluwer, str. 18 an.

[193] Je otázkou, jak se „bežný uživatel“ vypořádá s formulací relativně neurčitou, byť

[194] nově není např. vyžadována písemná forma v případě ujednání smluvní pokuty

NOZ).[195] Uvedené pravidlo je reakcí na problematické případy v praxi, kdy jedna ze smluvních stran začne smlouvu následně rozporovat s poukazem na absenci některých náležitostí (např. barva předmětu, způsob dodání atp.), přestože v rámci předchozího kontraktačního procesu tak učiněno nebylo.

Hlediskem pro posouzení řádně uzavřené smlouvy je toliko chování smluvních stran (tj. zda smluvní strany daly najevo, že považují smlouvu za uzavřenou), tedy materiální hledisko. Za jistě pozitivní lze požadovat ustanovení ust. § 1758 NOZ, kdy nedodržení předepsané formy (kupní) smlouvy způsobuje relativní neplatnost, nikoli absolutní, jak bylo aplikováno v dosavadní soukromoprávní úpravě.

5.1.5. Kupní smlouvy uzavírané elektronickými prostředky

Přetrvávajícím problémem, který nový občanský zákoník upravuje oproti návrhu CESL spíše okrajově, je **uzavírání kupních smluv elektronickými prostředky**, resp. prostřednictvím počítačové sítě. Jedná se o nezanedbatelné procento uzavíratelných smluv a lze očekávat, že jejich procento bude i nadále vzrůstat – s přihlédnutím k vzrůstajícímu objemu uzavíraných kupních smluv v e-shopech.[196]

Přestože pojem „*electronic contract"* je v anglické literatuře běžně užíván, NOZ ani právní úprava ObčZ a ObchZ pojem „elektronické kupní smlouvy" nedefinuje.[197]

V případě elektronických smluv lze více než kdy jindy hovořit o vztazích B2C, které podléhají řadě ochranných korektivů nejen v oblasti ochrany spotřebitele, ale také s ohledem na skutečnost, že jsou uzavírané mimo obchodní prostory a na dálku (prostřednictvím internetu).

Kontraktace elektronických smluv se tak řídila poměrně kusou úpravou § 42 odst. 4 ObčZ, která podmiňovala platnost takto uzavřených smluv kumulativním splněním následujících předpokladů:

[195] Toto pravidlo koncepčně vychází z § 155 německého BGB, § 154 BGB mj., stanoví, že nedala-li jedna ze stran při kontraktačním jednání najevo, že smlouvu považuje za uzavřenou

[196] Celkový obrat internetového obchodu v České republice (spotřebitelské nákupy zboží) jsou Asociací pro elektornickou komerci APEK odhadovány na 43 miliard korun v roce 2012, dále viz internetové stránky APEK www.apek.cz

[197] „Elektronickou kupní smlouvou" lze označit kupní smlouvy, které jsou uzavírány mezi podnikateli a spotřebiteli např. v e-shopech.

i. možnost zachycení právního úkonu;

ii. určení osoby, která úkon učinila.[198]

Obdobně lze v této souvislosti aplikovat ust. § 561 a 562 NOZ, resp. obecná ustanovení k formě právních jednání.

Jak vyplývá z výše uvedeného, v případě uzavření kupní smlouvy prostřednictvím elektronických prostředků je nutné rozlišovat možnost zachycení právního jednání a přičitatelnost tohoto jednání konkrétní osobě, přičemž konkrétní případy budou posuzovány ad hoc se zohledněním konkrétního případu. Např. je-li kupní smlouva uzavírána mezi smluvními stranami prostřednictvím internetu, je za jednání učiněné v písemné formě považován obsah textu, který je tvořen souborem elektronických dat[199] a současně opatřen podpisem, který identifikuje určitou osobu.[200] Tato problematika byla opakovaně předmětem posouzení Nejvyšším soudem České republiky, který učinil ve věci následující právní závěry.

Dle konstantní judikatury[201] platí, že:

i. Otázka písemné formy: email je moderní elektronický prostředek pro přenos obrazů i textu, který dovoluje jednoznačně zachytit obsah jednání i určit jednající osobu. Splňuje tak podmínky pro přiznání písemné

[198] V této souvislosti je vyžadován elektronický podpis, Dále srov. např. Selucká, M. a kol. Koupě a prodej. Nový občanský zákoník. Společná evropská právní úprava prodeje. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 22.

[199] Přičemž text lze zobrazit na přístroji, který je schopen tento text zobrazit

[200] Elektronický podpis, ostatně obdobně srov. např. nález Ústavního soudu ČR *IV. ÚS 319/05* , v němž se US mj. zabýval tím, zda elektronické podání se zaručeným elektronickým podpisem je či není rovno podání „klasickému" v písemné formě. „Ústavní soud je však přesvědčen, že za použití dalších metod výkladu právních norem lze dojít k závěru, že povinnost stěžovatele uvedená v ustanovení § 42 odst. 3 občanského soudního řádu, tedy písemně doplnit své elektronické podání do tří dnů, se nevztahuje na podání v elektronické podobě, jestliže je k němu připojen uznávaný elektronický podpis dle ustanovení § 11 odst. 1 zákona č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu a změně některých dalších zákonů (dále jen „zákon o elektronickém podpisu" směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/93/ES ze dne 13. prosince 1999 o zásadách Společenství pro elektronické podpisy (Úřední list ES z 19.1.2000, L 13/12). Cílem této směrnice je odstranit překážky pro elektronickou komunikaci a elektronický právní styk, které vyplývají z různých pravidel o právním uznání elektronických podpisů a o akreditaci tzv. ověřovací služby v členských státech. V čl. 5 směrnice o zásadách Společenství pro elektronické podpisy jsou členské státy zavázány, aby tzv. zamčené elektronické podpisy založené na kvalifikovaných osvědčeních a vytvořené pomocí prostředků pro bezpečné vytváření podpisu byly po právní stránce spojeny se stejnými právními následky jako vlastnoruční podpisy, které jsou na papírovém podkladu. Smyslem a účelem této směrnice je tedy ulehčení použitelností elektronického podpisu a docílení jeho rovnocenného postavení s podpisem vlastnoručním.

[201] Rozsudek NS sp.zn. 33 Cdo 3210/2700, v němž soud vyjádřil několik závěrů týkajících se elektronické kupní smlouvy

formy. Soud ale dále zkoumal, zda bylo jednání platné, tedy zda byl písemný úkon podepsán jednající osobou. Emailová korespondence smluvních stran elektronickým podpisem podepsána nebyla. Zákon ale vyžaduje nahrazení vlastnoručního podpisu elektronickým v případech, kdy je jednání činěno elektronickými prostředky. Jinak písemnosti nelze považovat za podepsané. Nejvyšší soud proto ve zmiňovaném případě uzavřel, že smlouva o postoupení pohledávek nebyla platně uzavřena.

ii. platnost cestovní smlouvy uzavřené pomocí formuláře, nazvaného „závazná přihláška k zájezdu“ a vystaveného na webové stránce cestovní kanceláře. Zájemkyně tento formulář vyplnila a odeslala jej cestovní agentuře. Následně se však nemohla kvůli nemoci objednaného zájezdu zúčastnit. Cestovní agentura se po ní domáhala uhrazení storno poplatků, které ovšem odmítala zaplatit, protože cestovní smlouva podle ní vůbec nevznikla. Nejvyšší soud jí dal za pravdu. Zákon vyžaduje, aby cestovní smlouva byla uzavřena v písemné formě s tím, že návrh předkládá zájemci cestovní kancelář. Soud nepovažoval vystavený formulář za návrh cestovní smlouvy, protože nebyl určen konkrétnímu zájemci, ale kterémukoli návštěvníkovi webových stránek. K tomu soud doplnil, že takový formulář nesplňuje ani požadavek písemné formy.

Důvod byl podobný jako v předchozím případě: k platnosti je podle zákona vyžadován podpis, v daném případě elektronický. Formulář však nebyl opatřen elektronickým podpisem cestovní kanceláře ani zájemce. Nejvyšší soud proto uzavřel, že cestovní smlouva platně nevznikla, neboť se nejednalo o požadavek písemné formy a také webový formulář nenaplňuje znak adresnosti konkrétní osobě.

Naopak **evropská úprava smluvního práva k této otázce věnuje poměrně velký prostor**. Je zřejmé, že se především jedná o smlouvy spotřebitelské, na něž se budou aplikovat ochranná ustanovení, a současně ujednání upravující uzavírání smluv distančním způsobem.

Částečné problémy způsoboval okamžik uzavření smlouvy. Praxí bylo ustáleno, že nabídka zboží v e-shopu není návrhem kupujícímu na uzavření smlouvy. Naopak, za okamžik uzavření kupní smlouvy byl určen teprve okamžik akceptace provozovatelem internetového obchodu.[202] Smluvním stranám kupní smlouvy nebrání, aby při uzavírání kupní smlouvy ujednaly okamžik jejího uzavření k jinému okamžiku než k okamžiku vyjádření souhlasu s obsahem návrhu, který dojde zpět navrhovateli. Tak ostatně judikoval k otázce okamžiku uzavření - vzniku elektronické (kupní) smlouvy velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky v rozsudku ze dne 16. ledna 2013, sp. zn. 31 Cdo 1571/2010, uveřejněném pod č. 39/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

V citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud přijal následující právní závěr, že „***účinnost přijetí návrhu na uzavření smlouvy*** *ve smyslu § 44 odst. 1 obč. zák.* ***může být*** *(jde-li o smlouvu, u níž projevy účastníků nemusí být na téže listině, srov. § 46 odst. 2 větu druhou, obč. zák.) dohodou stran* ***určena k jinému okamžiku, než k okamžiku, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde zpět navrhovateli smlouvy*** *(oferentovi)*“.[203] Rozhodnutí je zcela v souladu s principem autonomie vůle smluvních stran.

Již nyní je však zřejmé, že NOZ neřeší vybrané otázky spojené s nákupem zboží v e-shopech a přináší e- zásadní nejasnosti, na které podnikatelé v této souvislosti upozorňují:[204]

- vrácení peněžních prostředků v případě odstoupení kupujícího od smlouvy,
- povinnost poskytnout spotřebiteli obchodní podmínky v aktuálním znění v textové podobě,
- odpovědnost spotřebitele za snížení hodnoty zboží.

[202] Dále srov. např. Vučka, J. Elektronické smlouvy - část I: Obecně o uzavírání smluv elektronickou cestou, 28.2.2002, dostupné z http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=71656, cotováno dne 9.2.2014

[203] obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ČR 33 Cdo 2065/2012 ze dne 24. září 2013 - smluvní strany) v citovaném případě Žalobce souhlasil se všeobecnými obchodními podmínkami žalované, v nichž se mimo jiné uvádí, že objednávka je návrhem kupní smlouvy, k jejímuž uzavření dochází až převzetím zboží, a že žalovaná má právo „zrušit objednávku, změní-li se výrazným způsobem cena zboží“ - si totiž dohodou o akceptaci všeobecných obchodních podmínek žalované ujednali, že kupní smlouva bude uzavřena (akceptace návrhu smlouvy nabude účinnosti) až převzetím objednaného zboží žalobcem, a k tomu nedošlo.

[204] Viz například podnikatel.cz

5.2. Koupě

5.2.1 Systematika nové právní úpravy

Zákonodárce jednotnou právní úpravu začlenil do samostatného oddílu koupě. Na obecnou definici koupě v ust. § 2079 NOZ, navazují zvláštní ustanovení s ohledem na skutečnost, zda se v konkrétním případě jedná o koupi věci nemovité, závodu nebo koupi věci v obchodě. Odchylná ustanovení pro kupní smlouvu vyplývají také z některých zvláštních předpisů, typicky v případě smlouvy o koupi investičních cenných na kapitálovém trhu nebo odkoupení obchodních podílů společníků.[205]

Osnova návrhu NOZ se rozhodla systematicky zařadit ustanovení o prodeji závodu do oddílu koupě, čímž zanikla dosavadní úprava prodeje závodu jako samostatného smluvního typu smlouvy o prodeji podniku. Prodej podniku, resp. závodu[206] je fakticky variantou koupě, z tohoto důvodu byla obecná úprava koupě pouze doplněna o specifická ustanovení.[207]

Strukturně je úprava koupě pojata nejprve obecně – obsahující jednotná ustanovení shodná pro všechna pojetí koupě, poté zákonodárce zařadil specifická ustanovení reflektující odlišnosti pro konkrétní skutkový stav. Závěrem jsou připojena zvláštní ustanovení. Toto pojetí je poměrně logické a přehledné, přičemž definitivně odpadnou nejasnosti, zda na konkrétní případ užít komplexní úpravu dle občanského nebo obchodního zákoníku.

Obecná ustanovení vyjma definice kupní smlouvy podávají otázku určitosti kupní ceny, práva a povinnosti stran, okamžiku přechodu nebezpečí škody na věci nebo koupi věci úhrnem.

V souladu s ust. v § 2079 odst. **NOZ zavádí obecnou definici kupní smlouvy:** „*kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je*

[205] Op. Cit. Černá, S., str. 72.
[206] NOZ zavádí novou terminologii, závodem se rozumí „*organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti; má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu*.“
[207] Tvůrci NOZ překonali dosavadní výkladový problém, když vymezili, že “*koupí závodu nabývá kupující vše, co k závodu jako celku náleží*“. NOZ výslovně stanovil, že vyloučení jednotlivé položky z koupě nezpůsobuje neplatnost smlouvy za předpokladu, že celek tím neztratí vlastnosti závodu. Z uvedeného vyplývá, že předmětem koupě je vše, co k závodu jako celku náleží. V daném případě se NOZ odklání od stávající judikatury. NOZ umožňuje převod pouze části závodu.

předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu." I nadále je koupě chápána jako právní jednání, jehož obsahem je na jedné straně závazek kupujícího odevzdat věc a převést na kupujícího vlastnické právo k této věci oproti závazku prodávajícího věc převzít a zaplatit kupní cenu.

Kupní smlouva nadále zůstává smluvním typem, jehož účelem je převod vlastnického práva k předmětu koupě z prodávajícího na kupujícího. Závazek vzniknuvší z kupní smlouvy je v souladu s ust. § 2079 odst. 2 NOZ i nadále synallagmatický („*Neplyne-li ze smlouvy něco zvyklostí něco jiného, jsou prodávající a kupující zavázáni splnit své povinnosti současně*."

Znakem definice kupní smlouvy (především mobiliární koupě) je zřetelná návaznost na dosavadní obchodněprávní definici kupní smlouvy dle § 409 ObchZ, která byla zákonodárcem přijata bez kazuistických proklamací a nedostatků.[208] Návaznost na ObchZ lze spatřit v následujících ustanoveních - právní úpravě odpovědnosti za vady, určení kupní ceny nebo možnosti smluvních stran upravit v kupní smlouvě jakost zboží. Uvedené bude předmětem následujících kapitol.

Obdobná zůstávají pravidla pro odlišení kupní smlouvy od jiných smluvních typů – smlouvy darovací, směnné a smlouvy o dílo. Kupní smlouva se odlišuje od jiných smluvních typů úplatností (smlouva darovací) a výměnou věci za peníze (smlouva směnná) nebo charakterem předmětu koupě (smlouva o dílo).

Specifikem koupě je úplatný převod vlastnického práva. Oproti smlouvě směnné je kupní smlouva odlišena tak, že je předmět vyměněn za jiný předmět, tedy dochází k bezplatné výměně. S odkazem na podstatné náležitosti lze vymezit kupní smlouvu oproti smlouvě o dílo, darovací smlouvě nebo smlouvě směnné. NOZ obdobně jako ObchZ či OZ stanoví v jakém případě je odlišována kupní smlouva a smlouva o dílo:

- Za kupní smlouvu se vždy považuje smlouva o dodání spotřebního zboží, které je nutné sestavit nebo vytvořit (ust. § 2085 odst. 1 NOZ),

[208] Původní myšlenka převzít právní úpravu kupní smlouvy dle občanského zákoníku byla opuštěna s odůvodněním vlivu socialistické tendence na její pojetí. Z toho důvodu byla použita právní úprava obchodní kupní smlouvy, která byla očištěna od zbytečné kazuistiky a mnohomluvnosti. Eliáš K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit. 2012, s.812.

- O kupní smlouvu se nejedná, pokud ten, komu má být věc dodána, předal druhé smluvní straně podstatnou část toho, čeho je k vyrobení věci zapotřebí (§ 2080 NOZ), v takovém případě se jedná o smlouvu o dílo.

Vyjma převodu vlastnického práva k předmětu koupě z prodávajícího na kupujícího, je pro smluvní strany důležitý okamžik, kdy přechází nebezpečí vzniku škody na věci.

5.2.2. Koupě ve švýcarském obligačním právu

Výše zmíněná systematika koupě vychází ze švýcarského obligačního práva, komparací českého obligačního práva se švýcarským lze shledat podobnou kompozici – rozdělení na obecná ustanovení, zvláštní ustanovení a vedlejší ujednání při kupní smlouvě.[209]

Současný federální švýcarský zákon závazkového práva („*Swiss Federal Code of Obligations*“ dále jen „**CO**“)[210] byl přijat dne 30. března 1911 a stal se subsidiární součástí Občanského zákoníku („Zivilgesetzbuch“ dále jen „**ZGB**“) ze dne 10. prosince 1907.[211] Švýcarská úprava závazkového práva se vyznačuje následujícími primárními aspekty – ochranou spotřebitele jako zásadním předmětem legislativní činnosti, obecnou soudní kontrolou těchto ustanovení založenou čl. 97 Federální ústavy a konečně důsledným prosazováním principů smluvní svobody (*principle freedom of contract)*. Základními pilíři smluví svobody jsou svoboda uzavřít smlouvu, svobodná volba smluvní strany a svoboda určení obsahu smlouvy.[212]

Obsah smlouvy může být smluvními stranami libovolně určen, omezený je kogentními zákonnými ustanoveními a obecnými institutem dobrých mravů. Specifikem švýcarského obligačního práva je aplikace zvláštní ochranné normy

[209] Ustanovení jsou rozdělena do dvou hlavních částí – všeobecné části (čl. 1 – 183) a části věnované speciálním smluvním typům (čl. 184-551). Všeobecná část obsahuje základní otázky smluvního práva – uzavírání smluv, požadavky kladené na jednotlivé smluvní strany. Část věnovaná speciálním smluvním typům obsahuje ustanovení věnované koupi – koupě je koncipována obdobně jako v NOZ – tedy nejprve obecná ustanovení na něž navazují ustanovení speciální.

[211] Oba dva zákony vstoupily v účinnost 1. ledna 1912.

[212] Von Tuhr, A., Peter, H. Allgemeiner Teil des schweizeirischen Obligationenrechts. 3. Vydání. 1979, sv. I., s. 247.

obsažené v čl. 27 Zivilgesetzbuch (dále jen „**ZGB**“), tedy je nepřípustné se smluvně právně takovým způsobem a v takovém rozsahu, který je z hlediska osobní svobody, práva a mravnosti má zůstat sférou vyloučenou z právního styku. Typicky je zakázáno zavazovat se ve sféře nezcizitelné osobní svobody.[213]

Uzavření kupní smlouvy v systému švýcarského soukromého práva zakládá závazek prodávajícího předat zboží a zaplatit za něj kupní cenu, ale nepřevádí vlastnické právo na kupujícího. Vlastnické právo k věcem movitým přechází na kupujícího teprve v okamžiku jeho fyzického předání, k věcem nemovitým je podmíněno zápisem do veřejného seznamu. Toto je kontrární české právní úpravě, která opouští nauku titulu a modu, která ji provázela několik desítek let.

Rozdílné je riziko přechodu nebezpečí na věci, které přechází již v okamžiku uzavření kupní smlouvy. Tato odlišnost nepodléhá starému římskoprávnímu pravidlu, že riziko přechází na kupce ale bylo ovlivněno francouzským právem, v němž vlastnické právo a s tím spojený přechod nebezpečí škody na věci je realizován v okamžiku uzavření smlouvy.

Movité věci jsou ve švýcarském civilním právu převáděny na základě kupní smlouvy, která nevyžaduje písemnou formu nebo speciální formální náležitosti a může být uzavřena obdobně jako v českém právu ústně nebo dokonce bez výslovného prohlášení. Naopak, švýcarský zákoník vyžaduje speciální formu, aby zabránil kupním smlouvám placeným ve splátkách a v podobných transakcích (články 226 – 228 CO). Obdobně jako v českém právu musí smlouvy o prodeji nemovitých věcí jsou uzavírány ve speciální (zpravidla písemné) formě - například ve formě notářského zápisu (čl. 216 CO). Švýcarsko přijalo Vídeňskou úmluvu o smluvním právu z roku 1980 (CISG).

Podstatné náležitosti kupní smlouvy jsou obdobně jako v českém soukromém právu - povinnost prodávajícího odevzdat věc kupujícímu, vymezení předmětu smlouvy, převod vlastnického práva a zaplacení kupní ceny.

[213] Dále viz Salač, J. Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu. 2.vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s.78.

5.2.3. Specifické případy koupě

Předmětem kapitoly je rekapitulace speciálních ustanovení navazujících na obecnou právní úpravu. Předmětem této práce jsou především specifické případy koupě mezi podnikateli nebo podnikatelem a malým nebo středním podnikatelem (B2B kontrakty), a kupní smlouvy uzavírané mezi podnikatelem a spotřebitelem (B2C kontrakty) s přihlédnutím na ochranné korektivy k těmto skupinám. Z tohoto důvodu není blíže rozváděna koupě závodu nebo koupě nemovitých věcí, přestože je pro úplnost stručně shrnuji v této kapitole.

Pro koupi movité věci, vedlejší ujednání při kupní smlouvě nebo zvláštní ujednání při kupní smlouvě je předmětem následujících kapitol dizertační práce. Tato ustanovení lze přehledně uvést v tabulce:

Tabulka č. 1. – SYSTEMATICKÉ ROZDĚLENÍ ODDÍLU 2) – KOUPĚ		
PODODDÍL	**Ustanovení NOZ**	**OBSAH**
Obecná ustanovení	§§ 2079 an	Specifická pro všechny smluvní typy, v jejím rámci částečně upraveno …
Koupě movité věci	§§ 2085 – 2127	
Koupě nemovité věci	§§ 2128 – 2131	
Vedlejší ujednání při kupní smlouvě	§§ 2132 - 2157	
Zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě	§§ 2158 – 2174	
Zvláštní ustanovení o koupi závodu	§§ 2175 – 2183	

i. **Obecná ustanovení**

Obecná ustanovení obsahují základní výše uvedené vymezené kupní smlouvy, na něž navazuje ustanovení o kupní ceně a ustanovení o nebezpečí škody na věci. Tato ustanovení jsou předmětem výkladu v následujících kapitolách – práva a povinnosti stran, kde jsou srovnány oproti dosavadní právní úpravě ObchZ.

ii. **Koupě nemovité věci**

Obdobně jako dosavadní soukromoprávní úprava NOZ odlišuje koupi jejímž předmětem je věc nemovitá od koupě ostatních věcí. Za tímto účelem zákonodárce vymezil požadavky na koupi věci nemovité, které jsou obsaženy v v ust. § 2128 an. NOZ. [214] K základním premisám vymezeným v ustanovení koupě věci movité[215] jsou zákonodárcem vyjmenovány následující odchylky:

- forma dle § 560 NOZ,
- vznik věcného práva podmíněn zápisem do veřejného seznamu,
- speciální ustanovení upravující vady.

Požadavky na formální úpravu kupní smlouvy zůstávají zachovány. I nadále je vyžadována písemná forma takové smlouvy. Z podaných odchylek od obecné právní úpravy je podstatná základní úprava následků vadného plnění – sleva z kupní ceny v případě nesprávné výměry pozemku nebo lhůta pro oznámení skrytých vad ze stavby. Vzhledem ke skutečnosti, že koupě věcí nemovitých by vyžadovala samostatnou práci, ponechávám její úpravu jiným autorům.

iii. **Zvláštní ustanovení o koupi závodu**

Nový občanský zákoník nepřevzal smlouvu o prodeji závodu (dříve podniku) jako samostatný smluvní typ, pouze uvedl samostatná ustanovení, která zahrnují odchylná ustanovení od obecné právní úpravy koupě.

Smlouva o prodeji podniku byla jako samostatný smluvní typ upravena v ust. 476 - § 488 ObchZ. Nový občanský zákoník definuje kupní smlouvu, jejímž předmětem koupě je podnik v ust. § 2175 NOZ. Citované ustanovení přejímá stávající definici smlouvy o prodeji podniku, když stanoví, že „*Koupí závodu nabývá kupující vše, co k závodu jako celku náleží*.“

214 Forma dle § 560 NOZ

215 Viz § 2131 NOZ „*V ostatním se na smlouvu o koupi nemovité věci použijí přiměřeně ustanovení o koupi movitých věcí*.“

Aby se předešlo případným komplikacím při prodeji závodu, navrhl zákonodárce, že „*o koupi závodu se jedná i v případě, že strany z koupě jednotlivou položku vyloučí, aniž tím celek ztratí vlastnosti závodu*.“[216] O koupi závodu jde i v případě, že „*strany z koupě jednotlivou položku vyloučí, aniž tím celek ztratí vlastnost závodu*.“

5.2.4. Ochrana spotřebitele a slabší smluvní strany

Vlivem postupující tendence v evropských dokumentech „soft law“ je kladen důraz na ochranu slabší smluvní strany, který zahrnuje nejen ochranu spotřebitele, ale také se rozšiřuje na „slabší“ postavení malého a středního podnikatele.

Zákonodárce včlenil obecnou úpravu ochrany práv spotřebitele do obecné části závazkového práva, [217] společné všem obligačním vztahům, což lze hodnotit jako velice pozitivní a přehledné gesto. Taková koncepce speciálních ustanovení je aplikována na smlouvy uzavírané mezi podnikatelem a spotřebitelem bez ohledu na jejich smluvní typ.

Tento oddíl je následován ustanoveními zahrnující uzavírání smluv distančním způsobem nebo mimo provozovnu.

Zákonodárce prostřednictvím zmiňovaných ustanovení klade na podnikatele speciální požadavky v oblasti informační povinnosti, jejíž porušení je zákonem sankcionováno, resp. v takovém případě je spotřebiteli umožněno od smlouvy odstoupit v zákonem stanovené lhůtě.

i. Ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem

Pro kupní smlouvu platí, že pokud jednou ze smluvních stran je spotřebitel (typicky v pozici kupujícího), je nutné respektovat při sjednávání a určení obsahu smlouvy hranice stanovené zákonodárcem pro ochranu spotřebitele ve všeobecných ustanovení o závazcích. Nový občanský zákoník převzal dosavadní harmonizovanou úpravu spotřebitelských smluv ve stávajícím občanském zákoníku, kterou rozšířil o

216 k tomu dále srov. např. Dědič, J. K některým problémům ze smluv o prodeji podniku. Právní praxe, 11993, č. 2, Eliáš, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava : Sagit, 2012, s. 829.

217 K tomu kriticky viz. např. Tomančáková, B. Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v návrhu občanského zákoníku, Právní fórum, 2009, č. 9, str. 368.

povinnosti vyplývající ze směrnice 2011/83/EU o právech spotřebitelů.[218] Úprava „spotřebitelských smluv" je obsažena v ust. § 1810 – 1819 NOZ a vztahuje se nejen na spotřebitelskou smlouvu, ale také na závazky z ní vyplývající.

Spotřebitelskou smlouvou[219] označujeme smlouvu, kterou se spotřebitelem uzavírá podnikatel (§ 1810 NOZ).

Podnikatelem je ve smyslu ust. § 420 a 421 NOZ ten, kdo:

- **samostatně** a **soustavně** vykonává **na vlastní účet a odpovědnost** výdělečnou činnost za **účelem dosažení zisku**,
- je zapsán v obchodním rejstříku,
- má **živnostenské nebo jiné oprávnění k podnikání** podle jiného zákona (vyvratitelná právní domněnka),
- pro **účely ochrany spotřebitele taková osoba**, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, případně osoba jednající jménem nebo na účet podnikatele.

Definice podnikatele byla oproti pojmu v ObchZ rozšířena, aby byl zohledněn faktický výkon podnikatelské činnosti. Podnikateli jsou jakožto osobě zcela profesionální a obchodu znalé kladeny povinnosti, aby nemohl svoji kvalitu odborníka ani hospodářské postavení zneužít k vytváření nebo k využití závislosti slabší smluvní strany a k dodržení zřejmé nebo nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran. Slabší smluvní stranou je míněna dle § 433 odst. 2 NOZ vždy osoba, která vystupuje vůči podnikateli mimo souvislost s vlastním podnikáním.

Spotřebitelem je v souladu s definicí v ust. § 419 NOZ člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná. Z podané definice

[218] Černá, S., Plíva, S. a kol. Podnikatel a jeho právní vztahy. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. 1.vydání, s. 67.
[219] pojem je nepřesný – nejedná se o speciální smluvní typ, ale je označením pro veškeré smluvní typy (i nepojmenované), pokud jednou ze smluvních stran je spotřebitel a na druhé straně je podnikatel

vyplývá, že spotřebitelem není v žádném případě právnická osoba a naopak spotřebitelem může být při uzavření smlouvy i podnikající fyzická osoba, která jedná mimo svou podnikatelskou činnost.

Primárními zásadami chránícími smluvní stranu v postavení spotřebitele je zásada, že **ustanovení odchylující se od norem na ochranu spotřebitele se nepřihlíží** a **ustanovení, že spotřebitel se nemůže svých práv vzdát**.

Další zásadou je, že pokud je možné smluvní ustanovení kupní smlouvy vyložit různým způsobem, **aplikuje se výklad, který je pro spotřebitele příznivější** (§ 1812 NOZ).

Právní ochrany nepožívají ustanovení, která **zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele**.

Jak bylo již zmíněno, pokud je smluvní stranou spotřebitel, je podnikatel povinen spotřebitele informovat a to v souladu se zákonem č. 145/2010 Sb. informační povinnost o poskytovaném finančním produktu před uzavřením smlouvy (spotřebiteli jsou sděleny údaje týkající se výše RPSN, informaci o možnosti odstoupení od smlouvy, informaci o splátce, jistině). Tento zůstává v platnosti a nadále bude determinovat rovněž obsah úvěrových smluv se spotřebiteli.

Právo chránící spotřebitele NOZ rozlišuje do tří oddílů, a to obecnou část, část vztahující se na smlouvy uzavírané distančním způsobem nebo mimo provozovnu a timesharing.[220]

Obecným znakem aplikace těchto norem je skutečnost, že **spotřebitel se nemůže svých práv vzdát**.[221] Zároveň zůstává zachována informační povinnost, právo spotřebitele odstoupit od smlouvy. Obecným pravidlem zůstává, že k ujednáním odchylujících se od norem na ochranu spotřebitele se nepřihlíží.

Obecná ustanovení provázejí směrnici evropského hospodářského společenství č. 93/113/ EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, z těchto ochranných korektivů lze především upozornit na:

[220] Není předmětem tohoto příspěvku, timesharing Směrnice 2008/122/ES o ochraně spotřebitele ve vztahu k některým aspektům smluv o dočasném užívání ubytovacího zařízení (timeshare), o dlouhodobých rekreačních produktech, o dalším prodeji a o výměně smlouvy mezi podnikatelem a spotřebitelem

[221] § 1812 odst. 1 NOZ

Možnost odstoupení od (kupní) smlouvy vychází z dosavadní obchodněprávní úpravy, která byla zákonodárcem modifikována. Zákon přiznává možnost odstoupení smluvní straně za předpokladu, že (i) je mezi smluvními stranami tak ujednáno, (ii.) stanoví-li tak zákon. Odstoupit je možné pro podstatné porušení smlouvy, přičemž podstatným porušením smlouvy rozumíme takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu věděla nebo musela vědět již při uzavření smlouvy , že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvídala.

Odstoupení je účinné ex tunc a zákonem je přiznána smluvní straně možnost odstoupit pouze v rozsahu nesplněného zbytku plnění částečně plněné smlouvy. Odstoupením zanikají v rozsahu jeho účinků práva a povinnosti stran a nedotýká se následujících ujednání:

- práva na zaplacení smluvní pokuty nebo úroku z prodlení,
- práva na náhradu škody vzniklé z porušení smlouvy,
- ujednání, která vzhledem k povaze.

ii. Smlouvy distanční a smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory

Smlouvy uzavírané distančním způsobem nebo mimo obchodní provozovnu[222] jsou zákonodárcem upraveny v ust. §§ 1820 – 1851. Tato ustanovení jsou jednotná a společná všem smluvním typům i inominátním smlouvám uzavřeným v režimu NOZ.

Smlouvy uzavírané mimo provozovnu podnikatele byly upravovány již v osmdesátých letech minulého století (viz např. směrnice 85/557/ES) z důvodu vyloučení zneužívajících klauzulích, které poškozovaly spotřebitele. Již v této směrnici je umožněno, aby spotřebitel mohl od takto uzavřené smlouvy odstoupit a to v zákonem stanovené lhůtě, jejímž smyslem je, aby spotřebitel mohl vyhodnotit povinnosti, které pro něj vyplývají ze smlouvy. O této lhůtě musí být prodávajícím (podnikatelem) písemně informován. Členské státy mají možnost zvážit právní úpravu v tom smyslu, že

[222] Směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku
Směrnice 2002/65/ES o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku
Směrnice 85/577/EHS o ochraně spotřebitele při sjednávání smluv mimo obchodní prostory

mohou zavést přísnější podmínky, jak dodává prof. Pelikánová mohou úplně nebo částečně uzavírání smluv mimo provozovnu zakázat.[223]

Směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitelů na úseku smluv uzavřených na dálku byla přijata v důsledku ochrany související s technologickým pokrokem. Standardem je zachování informační povinnosti a práva spotřebitele odstoupit od smlouvy. Z aplikace směrnice jsou vyloučeny finanční služby, smlouvy uzavřené pomocí automatů, s telekomunikačními operátory, smlouvy týkající se nemovitostí nebo dražební prodeje.[224]

Lze konstatovat, že právo kupujícího odstoupit od smlouvy uzavřené mezi obchodníkem a spotřebitelem na dálku nebo mimo prostory k podnikání je rozsáhle upraveno. Všechny srovnávané předpisy umožňují kupujícímu odstoupit od smlouvy bez udání důvodů a sankcí. Toto právo není absolutní a je v některých případech omezeno. NOZ v §§ 1837 – 1840 taxativně vymezuje výčet případů na něž se právo odstoupení od smlouvy nevztahuje. Typicky nelze odstoupit od kupních smluv, jejichž předmětem je zboží dodávané v uzavřeném obalu, který byl porušen a zboží tak nelze z hygienických důvodů vrátit.

Oproti dosavadní právní úpravě došlo s účinností nového občanského zákoníku k následujícím změnám v otázce odstoupení. Základní délka lhůty pro odstoupení činí 14 dní od data uzavření smlouvy. Pokud však nebyl spotřebitel o tomto právu poučen,

k ujednáním odchylujícím se od norem na ochranu spotřebitele se nepřihlíží;

Při uzavírání obchodní kupní smlouvy, bylo nutné subsidiárně aplikovat Podnikatel, resp. prodávající, který nabízí prodej zboží koupěchtivému kupujícímu si musí být vědom zpřísněných podmínek, které na něj klade NOZ. Tyto podmínky jsou vyjádřením postupující tendence ochrany slabší smluvní strany a spotřebitele. Podmínky za nichž jsou uzavírány kupní smlouvy jsou pro podnikatele modifikovány ujednáními v případě uzavírání kupních smluv dálkovým způsobem.[225]

V této kapitole je účelné a naprosto nezbytné zmínit obecná ochranná ustanovení, k nímž musí smluvní strany přihlédnout při uzavírání koupě. Doposud byla

[223] Pelikánová, I. Obchodní právo. Obligační právo – komparativní rozbor: 4. Díl Praha : ASPI, 2009, s. 94.
[224] Op. cit. Pelikánová, str. 97
[225] V tomto ohledu hovoříme o smlouvách uzavíraných bez fyzické přítomnosti smluvních stran, např. Prostřednictvím internetu, teleshoppingu, faxem atp.

ochrana spotřebitele upravena v ustanovení občanského zákoníku v rámci pasáže tzv. spotřebitelských smluv, přičemž v případě obchodní kupní smlouvy, podřízené v režimu obchodního zákoníku, pokud na jedné straně byl spotřebitel, nebylo možné jej o jeho ochranu zkrátit. Kde na straně jedné byl spotřebitel, bylo nutné aplikovat ochranná pravidla občanského zákoníku. Trh se s rozvojem internetových obchodů samozřejmě rozšiřuje i na formy uzavírání kupních smluv dálkovým způsobem nebo prostřednictvím internetu. Samotné postavené spotřebitele je v rámci evropského práva upraveno v celém komplexu norem.

Obchodní kupní smlouva tak v procesu kontraktace aplikovala informační povinnost spotřebitele před uzavřením obchodné kupní smlouvy a zvláštní úpravě spotřebitele týkající se odstoupení od smlouvy.

Nový občanský **zákoník zavádí množství ochranných korektivů, které obecně upravují postavení slabší smluvní strany** (zpravidla kupujícího, který je v postavení spotřebitele nebo malého a středního podnikatele).

Tato ustanovení vycházejí ze samotné koncepce ochrany slabší smluvní strany,[226] jako projevu komercializace občanského zákoníku. Oproti dosavadní právní úpravě je stran podnikatele zachována povinnost informační a to nejen vůči spotřebiteli, ale vůči slabší smluvní straně obecně. V konkrétním případě to znamená, že na místě kupujícího může být i malý nebo střední podnikatel, zachována je rovněž rozdílná možnost odstoupení kupujícího od kupní smlouvy a zavedena další ustanovení mající ochranný ráz.

Osobně mám vůči zvolenému řešení dílčí výhrady. Do okamžiku přijetí a účinnosti NOZ platilo, že podnikatel (byť nyní v postavení malého podnikatele) byl považován za osobu zcela a plně profesionální, která je natolik znalá, že tím, že se přihlásí k výkonu profesionální činnosti lze od ní důvodně očekávat, že je schopna posoudit rizika z této činnosti plynoucí.

NOZ zavádí v celé komplexnosti specifika, resp. korektivy, které jsou kladeny na podnikatele jakožto osobu zcela profesionální, od níž lze požadovat obecně zvýšené nároky na znalosti, dovednosti a péči. Ust. § 5 NOZ tyto požadavky vyžaduje i v případě, „*pokud se taková osoba veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí*

[226] která jsou aplikována nejen s ohledem na postavení spotřebitele, ale současně na podnikatele

k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu.“ Toto ustanovení platí i pro podnikatele a je projevem ochrany slabší smluvní strany.[227]

Při uzavírání kupních smluv se spotřebitelem nebo slabší smluvní stranou (malým a středním podnikatelem) je nutno vzít v úvahu příslušné ochranné korektivy NOZ. Ochrana spotřebitele se promítá do zvláštních ustanoveních upravující právní režim prodeje zboží v obchodě. Na koupi závodu se v souladu s NOZ bude aplikovat obecná úprava koupě doplněná o speciální ustanovení.

Zvláštní ochranu poskytuje NOZ kupním smlouvám, které jsou uzavírány na distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory.[228] S tímto způsobem uzavření smlouvy spojuje NOZ speciální ustanovení, předkládající kumulativní výčet informační povinnosti prodávajícího. S porušením této povinnosti je spojena sankce. Spotřebitel může v důsledku porušení informační povinnosti od smlouvy odstoupit ve lhůtě, která je prodloužena.

5.3. Mobiliární koupě

V souladu s ust. § 2061 NOZ se jako koupě movité věci posoudí „*každá koupě, jejímž předmětem je věc movitá nebo součást nemovité věci, má-li kupující nabýt po oddělení jako věc movitou*.“ Pasáž o koupi movité věci v podstatě přejímá dosavadní obchodněprávní úpravu kupní smlouvy. Při pohledu na ustanovení NOZ lze konstatovat, že až na několik výjimek není do právní úpravy kupní smlouvy vneseno mnoho převratných změn.

Pro případy „mobiliární koupě“ zůstává stěžejním předmět smlouvy, jímž je movitá věc. V tomto ohledu přináší NOZ určité změny vyplývající z nové s definicí věci, neboť věcí v právním smyslu je v souladu s ust. § 489 NOZ „*vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí*.“ Z definice je evidentní, že NOZ rozšiřuje pojetí věci oproti ObčZ,[229] a navrací se k tzv. širokému vymezení věci, které zahrnuje jak věci

[227] Dopadá zejm, na situace, kdy podnikatel jedná bez oprávnění nebo přes zákaz činnosti
[228] Uvedené provází část směrnice 2011/83/EU o ochraně spotřebitelů
[229] Pojem věci vychází z vládního návrhu československého občanského zákoníku z r. 1937 a novějších zahraničních úprav. NOZ opouští vliv německého a sovětského práva z 50. let 20. stol. Dále srov. Eliáš, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012. s. 224.

hmotné tak nehmotné, což vyhovuje praxi. Definice věci odpovídá vlivu přirozenoprávního myšlení[230] a jako taková se promítla již do ust. § 285 ABGB – za věc se považovalo „*vše, co se liší od osoby a slouží k potřebě lidí.*“[231] Oproti nemovitým věcem je definice **movité věci** vymezena negativně, tj. „*věcí movitou je vše, co není věcí nemovitou“* (§ 498 NOZ).

NOZ současně stanoví, že nerozhoduje stav, v jakém má kupující věc nabýt. Z tohoto důvodu se ustanovení o mobiliární koupi aplikuje i na případy, kdy je prodána součást věci nemovité (např. plody), které má kupující nabýt podle smlouvy jako věc movitou.[232]

5.4. Zvláštní ujednání o prodeji věcí v obchodě

Nový občanský zákoník systematicky zařazuje speciální ustanovení pro případy koupě věcí, které jsou předmětem oběhu. Tato část zachovává s určitými stylistickými úpravami zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě ze starého občanského zákoníku. Lze shrnout, že se jedná o následující okruh případů koupě splňujících následující charakteristické znaky:

i. prodávající je podnikatelem a uzavírá kupní smlouvu při výkonu své podnikatelské činnosti;

ii. kupující není podnikatelem nebo nejedná v rámci své podnikatelské činnosti, který by uzavřel smlouvu při výkonu své vlastní podnikatelské činnosti.

Právní úprava se výrazně neodklání od čl. 2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 1999/44/ES. **Prodávající je povinen splnit své povinnosti z kupní smlouvy řádně a včas, tedy předat kupujícímu zboží kvalitativně i kvantitativně bezvadné**

[230] Resp. teorii nezcizitelných lidských práv a názorů, že člověk nemá být jinému člověku prostředkem (I. Kant)
[231] obdobně toto znění výslovně zakotveno v meziválečném návrhu – viz Sedláček, J. Vlastnické právo. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 20.
[232] Eliáš, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012. s. 812.

odpovídající sjednané jakosti a vlastnostem sjednanými mezi smluvními stranami nebo očekávanými včetně dokumentů potřebných k jeho předání.

Pokud není věc prodávána v příslušné jakosti, lze ji prodávat za nižší cenu, než by měla věc bezvadná. Prodávající je v takovém případě povinen upozornit kupujícího na skutečnost, že věc má vadu a o jakou vadu jde.

V rámci tohoto oddílu však i nadále zůstávají **ustanovení, která jsou doposud sporná**. Komplikace představuje především ustanovení § 2165 NOZ, jímž je upraveno právo kupujícího uplatnit právo z vadného plnění, resp. **obsahuje ustanovení o dvouleté lhůtě**. Citované ustanovené stanoví, že „*Kupující je oprávněn uplatnit právo z vady, která se* ***vyskytne u spotřebního zboží v době 24 měsíců od převz****etí*."

Někteří právníci výkladem dospěli k závěru, že lhůta 2 let je lhůtou, v níž se vada může projevit (tedy nejedná se o lhůtu pro uplatnění práva).[233] Takový výklad ustanovení by byl možný pouze za předpokladu, pokud bychom jej vyložili čistě jazykově bez přihlédnutí k celkovému významu textu zákona.

Domnívám se, že dvouletá lhůta je lhůtou pro uplatnění nároku z vad zboží. Obdobné stanovisko zastává advokátní kancelář PRK Partners, která informovala o konci dvouleté záruky na zboží nebo lze takový záměr dovodit z důvodové zprávy k NOZ.

Zákonodárce charakterizoval právní domněnku vady věci při převzetí v ust. § 2161 odst. 2 NOZ tak, že projeví-li se vada **věci do 6 měsíců od převzetí, má se za to, že věc byla vadná již při jejím předání**. Tedy, pokud by se vada vyskytla např. v 7 měsíci měsících od převzetí, musel by kupující prokazovat, že vada existovala již v době do 6 měsíců od převzetí zboží.

Je třeba si uvědomit, že právní úpravu nelze aplikovat na prodej zboží v obchodě izolovaně, přestože z jazykového výkladu nevyplývá, že nedopadají pouze na spotřebitele. S přihlédnutím k výkladu textu lze konstatovat, že se pravidla vztahují na „nepodnikatele" s ohledem na skutečnost, že jednou ze smluvních stran je spotřebitel, je nutné aplikovat vždy ochranné korektivy obsažené v ust. § 1810 an NOZ.

[233] K tomuto právnímu názoru se veřejně hlásí Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo průmyslu a obchodu ze dne 14. května 2013

6. PRÁVA A POVINNOSTI SMLUVNÍCH STRAN

Obsahem kupní smlouvy je závazek prodávajícího převést vlastnické právo k věci na kupujícího, odevzdat kupujícímu předmět koupě a umožnit nabýt k němu vlastnické právo. Oproti tomu je kupující povinen věc převzít a zaplatit za ní kupní cenu.[234] Zákonodárce v případě absence ujednání smluvních stran, jasně stanoví základní rámec pro obsah těchto práv a povinností.

Srovnáme-li povinnosti prodávajícího[235] v nové a soukromoprávní právní úpravě do 31.12.2013, lze konstatovat, že k větším obsahovým rozdílům nedošlo. K dílčím změnám došlo především v možnostech určení kupní ceny, přechodu nebezpečí škody na věci, povinnosti ve vztahu ke kupujícímu, který je spotřebitelem nebo možnosti prodávajícího za zákonem vymezených podmínek určit dodatečně vlastnosti prodávaného předmětu či možnost svévolného prodeje. Povinnosti kupujícího jsou následující:

- dodat kupujícímu zboží, resp. předmět koupě;
- převést vlastnické právo k předmětu koupě,
- zajistit, aby zboží, které je předmětem koupě bylo v souladu s kupní smlouvou,
- předat kupujícímu doklady ke zboží.

V případě CESL je tato povinnost doplněna o povinnost vztahující se k digitálnímu obsahu. S výše uvedenými povinnostmi prodávajícího souvisí přechod nebezpečí na předmětu koupě nebo odpovědnost za vady předmětu koupě.

[234] práva a povinnosti smluvních stran jsou vzájemná (synallagmatická) – viz srov. např. R 1/1979
[235] ať již srovnáme dosavadní úpravu obchodní kupní smlouvy s úpravou nového občanského zákoníku či úpravu společného referenčního rámce a Vídeňské úmluvy

6.1. Povinnosti prodávajícího

Základní povinnosti prodávajícího podává starý občanský zákoník v definici neobchodní kupní smlouvy v § 588 ObčZ, a to (i.) povinnost prodávajícího odevzdat předmět koupě kupujícímu a (ii.) převést na něj vlastnické právo k předmětu koupě.

Obchodní zákoník stanovil v návaznosti na Vídeňskou úmluvu o smluvním právu[236] povinnosti prodávajícího obdobně: (i.) povinnost prodávajícího dodat[237] kupujícímu zboží a (ii.) převod vlastnického práva na kupujícího, tedy shodně jako občanskoprávní úprava.[238]

Z definice obchodní kupní smlouvy vyplývá dílčí odchylka je zřejmé, že obchodní zákoník na rozdíl od § 588 ObčZ užívá pojem **dodání**, nikoliv odevzdání věci. Hovoříme-li v této souvislosti o závazku dodat zboží, máme na mysli „*propuštění zboží z vlastní detence s možností jeho nabytí do detence kupujícího*."[239]

Závazek prodávajícího dodat zboží může být podmíněn např. podpisem přejímacího protokolu nebo zaplacením kupní ceny.[240] Co se týče podmínek předání, je primární ujednání mezi stranami obsažené v kupní smlouvě. Strany kupní smlouvy mohou buď částečně odkázat na právní úpravu v obchodním zákoníku, pokud není učiněno žádné ujednání, byla aplikována podrobná právní úprava § 412 an.

Prodávající je **současně povinen předat kupujícímu nutné doklady, které se ke zboží vztahují**. Prodávající je povinen předat především doklady, které jsou nutné k převzetí a užívání zboží.[241] Nutné doklady jsou v souladu se zákonem doklady

---

[236] čl. 30 Vídeňské úmluvy specifikuje základní povinnosti prodávajícího následovně (i.) povinnost dodat zboží kupujícímu, (ii.) povinnost předat doklady které se k němu vztahují, (iii.) povinnost převést vlastnické právo ke zboží.

[237] Obchodní zákoník v návaznosti na úpravu kupní smlouvy dle Vídeňské úmluvy obsahuje oproti § 588 ObchZ povinnost prodávajícího dodat zboží kupujícímu, nikoli jej pouze odevzdat

[238] Obchodní zákoník v ust. 409 odst. 1 ObchZ definoval, že „*Kupní smlouvou se prodávající zavazuje dodat kupujícímu movitou věc (zboží) určenou jednotlivě nebo co do množství a druhu a převést na něj vlastnické právo k této věci ...*".

[239] Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 250.

[240] srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 3 2 Cdo 1591/2011, ze dne 29.dubna 2013 "*kupující nabývá vlastnického práva ke zboží, jakmile je mu dodané zboží předáno, a dovodil, že jestliže se strany kupní smlouvy dohodly na tom, že zboží bude předáno tím, že bude zaplaceno, a učinily tak ve smyslu ustanovení § 450 obch. zák. předání závislým na zaplacení, došlo k předání dřevní hmoty právě tím, že byla zaplacena*."

[241] Těmito doklady obchodní zákoník rozumí nejen doklady, které jsou nutné k převzetí a užívání zboží a dále doklady stanovené ve smlouvě. Povinnost předat doklady ke zboží je podstatná z důvodu, aby měl

nezbytné k převzetí (náložní list, skladištní list, ...) nebo doklady nutné k užívání zboží (servisní, knížky, návody, dokumentace, ...), smluvenými doklady mohou být např. seznamy opraven, náhradních dílů. Okamžik předání podléhá domluvě smluvních stran, v opačném případě jsou dodány v okamžiku předání zboží.[242]

Pokud by nebyly tyto nutné doklady kupujícímu předány, jednalo by se o porušení povinnosti prodávajícího předat zboží bez vad.[243]

Obchodní zákoník stanovil v ust. § 412 an podmínky, za nichž došlo k dodání zboží kupujícímu, pokud si smluvní strany nedohodly jinak:

- je-li podle obchodní kupní smlouvy prodávající povinen zboží odeslat, platí, že dodání zboží se uskutečňuje předáním prvnímu dopravci k přepravě pro kupujícího,
- umožnění nakládání se zbožím,
- umožní kupujícímu nakládat se zbožím, v místě, kde má své sídlo.

Není-li v kupní smlouvě dohodnuta doba dodání zboží, platí v souladu s ust. § 419 ObchZ, že prodávající byl povinen zboží v přiměřené lhůtě (k místu dodání a povaze zboží) dodat niž by byl kupujícím vyzván.[244]

Obchodní zákoník upravoval výčet povinností prodávajícího v ust. § 411 an.

Smluvní strany musí v konkrétním případě pečlivě rozlišit, kdy k okamžiku dodání zboží na základě obchodní kupní smlouvy došlo. **Povinnost prodávajícího dodat zboží je zásadní**, neboť obchodní zákoník s okamžikem dodání zboží spojuje se dvěma zásadními právními účinky – přechodem nebezpečí nahodilé zkázy nebo zhoršení a přechodem vlastnictví. Pravdou je, že smluvní strany v praxi mohou zvolit

---

kupující jak právo tak i faktickou možnost věcmi, které jsou předmětem smlouvy disponovat a užívat je. Srov. např. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. A kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. Vydání. Praha: C.H.Beck.2006, s. 1114. Obdobně doc. JUDr. Plíva, Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha : ASPI, a.s., 2006, s. 155.

[242] Obdobně uvádí § 417 ObchZ, který specifikuje, které doklady musí být prodávajícím kupujícímu předány, aby byla splněna povinnost prodávajícího předat zboží bez vad

[243] shodně op. cit. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. A kol. Obchodní zákoník, s. 1149

[244] Uvedené představuje výjimku z obecného ustanovení § 340 odst. 2 Obch Z, dle něhož je stanoveno, že „

odchylné ujednání od zákonné úpravy a určit okamžik přechodu nebezpečí škody na věci nebo okamžik přechodu vlastnictví k věci odlišně.[245]

Prodávající je současně povinen kupujícímu předat doklady „*jež jsou nutné k převzetí a k užívání zboží jakož i další doklady stanovené ve smlouvě*.“[246]

Zboží musí být dodáno v dohodnutém množství, jakosti, provedení a obalu. Závazek prodávajícího dodat věc musí být doplněno záměrem prodávajícího převést vlastnické právo ke zboží na prodávajícího.[247]

Co se týká samotného dodání zboží, toto je zpravidla ujednáno mezi stranami přímo ve smlouvě. V případě mezinárodního obchodu se budou aplikovat dodací doložky. Neujednají-li si smluvní strany způsob a místo dodání, byla aplikována zákonná úprava obchodního zákoníku.

Výčet není definitivní, může být v každém jednotlivém případě rozšířen o další povinnosti prodávajícího, v návaznosti na konkrétní smluvní ustanovení obsažené ve smlouvě. Smluvní strany si dále mohou ve smlouvě ujednat např. povinnost prodávajícího zaškolit prodávajícího nebo povinnosti doplňující obsah transakce jakož i další povinnosti.

6.1.1. Povinnosti prodávajícího dle NOZ

Úprava mobiliární koupě byla do nového občanského zákoníku převzata z právní úpravy kupní smlouvy obsažené v obchodním zákoníku. V důsledku uvedeného byl převzat také katalog povinností prodávajícího, který je obsažen v samostatném pododdíle.

---

[245] Dohoda o době dodání zboží není podstatnou náležitostí kupní smlouvy, neboť kupní smlouva může platně vzniknout i bez takové dohody, srov. Např. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 32 Odo 849/2006, ze dne 6.12.2007

[246] § 417 ObchZ, obchodní zákoník tyto doklady nadále rozlišuje na doklady, které jsou nutné k užívání zboží a doklady, které jsou nutné k jeho užívání. Požadavky na předání dokladů jsou blíže stanoveny v § 418 ObchZ. Předání dokladů ke zboží si mohou smluvní strany sjednat odchylně od okamžiku předání zboží. V případě, že prodávající poruší uvedenou povinnost, zakládá takové porušení vadu věci. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 11.vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 1148.

[247] § 411 ObchZ „*Prodávající je povinen kupujícímu dodat zboží, předat doklady, které se ke zboží vztahují, a umožnit kupujícímu nabýt vlastnického práva ke zboží v souladu se smlouvou a tímto zákonem*.“

Ust. § 2087 NOZ definuje základní povinnost prodávajícího, tedy že „*Prodávající kupujícímu odevzdá věc, jakož i doklady, které se k věci vztahují, a umožní kupujícímu nabýt vlastnického práva k věci v souladu se smlouvou*.“ Ve spojení s dalšími ustanoveními lze provést následující **výčet povinností prodávajícího**:

- povinnost odevzdat věc kupujícímu;
- povinnost umožnit kupujícímu nabýt vlastnické právo k věci;
- povinnost odevzdat kupujícímu doklady vztahující se k věci
- povinnost odevzdat kupujícímu věc ve sjednaném množství, jakosti a provedení.

Je zřejmé, že takové vymezení koresponduje s dosavadní úpravou v ust. § 411 ObchZ obchodní kupní smlouvy a úpravou evropské koupě. Primární povinnosti prodávajícího lze vyčíst z ust. § 2087 an. NOZ, v samostatném pododdíle.[248]

Povinnost odevzdat věc lze splnit i předáním dopravci, přičemž musí být kumulativně splněny následující podmínky, dle něhož je věc považována za odevzdanou:

- **předáním prvnímu dopravci k přepravě** pro kupujícího (§ 2090 odst. 1 NOZ); toto pravidlo je omezeno za předpokladu, že kupující je spotřebitel[249]

- **účinky odevzdání** nastávají **předáním dopravci**, označí-li prodávající věc jako zásilku pro kupujícího (§ 2091 odst. 1 NOZ),

- není-li věc prodávajícím označena, nas**távají účinky odevzdání okamžikem bezodkladného oznámení** prodávajícím kupujícímu, žýe mu věc odeslal, a určí-li ji dostatečně v oznámení (§ 2091 odst. 2 NOZ).

[248] Nelze mít však za to, že pododdíl zahrnuje striktní výčet pouze povinností prodávajícího, v některých případech jsou obsažena i jeho práva, případně zahrnuta práva kupujícího. Uvedené je důsledkem synallagmatičnosti závazkového vztahu a jako takové nelze logicky oddělit. Obdobně např. Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, Praha: Sagit, a.s., s.814.
[249] V takovém případě platí, že okamžikem je doručení § 2090 odst.2 NOZ.

Z výše uvedených pravidel existuje výjimka v případě, že kupující je spotřebitelem. V takovém případě je věc předána teprve předáním dopravcem.

Místo a čas dodání

Místo a čas dodání vyplývá z obecných ustanoveních závazkového práva, zpravidla bude mezi smluvními stranami **ujednáno přímo v kupní smlouvě**. Pokud budou tyto podmínky absentovat, bude aplikováno ust. § 1954 NOZ, tj. může vyplývat z **povahy závazku** nebo **účelu plnění**. Obdobně přistupoval k podmínkám občanský zákoník z roku 1964 i CESL, pro něž je prioritou dohoda smluvních stran.

Pokud takto nelze místo plnění určit, budou aplikována pravidla ust. § 1955 a § 1956 NOZ, pro něž je rozhodné, zda **plnění je peněžitého nebo nepeněžitého charakteru**.[250] Obdobně určoval pravidla pro určení místa dodání (plnění) obchodní zákoník v ust. § 412 ObchZ.[251]

Čas dodání předmětu se řídí obecným pravidlem uvedeném v ust. § 1908 odst. 2 NOZ, tj. musí být **dluh splněn řádně a včas**. Doba plnění závisí na vzájemném ujednání smluvních stran, je-li doba plnění mezi smluvními stranami sjednána, je „*dlužník povinen plnit i bez vyzvání věřitele"* (§ 1958 odst. 1 NOZ).

Nebylo-li mezi smluvními stranami stanoven čas plnění nebo alespoň nebyl určen jiným způsobem, může věřitel požadovat splnění ihned[252] a dlužník je poté povinen splnit bez zbytečného odkladu (§ 1958 odst. 2 NOZ).

Návrh ustanovení o místě a času vycházejí z dosavadní soukromoprávní úpravy. **Nový občanský zákoník reagoval na stávající praxi sjednávání doby splatnosti**,[253]

---

[250] Naopak v CESL je takovým rozlišením osoba, s kterou je kupní smlouva uzavírána, v uvedeném duchu se odlišuje spotřebitelská smlouva a smlouva, která nebyla u zavřena se spotřebitelem.

[251] Viz Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání, Praha : C.H.Beck, 2006, s. 1145 an.

[252] Zákonodárce pojem „ihned" vymezil (ust. § 1959 písm. e) NOZ) jako dobu do 5 dnů, vyjma dodávce potravin nebo surovin (2 dny) nebo při dodávce strojírenských výrobků (do 10 dnů).

[253] Návrh ust. § 1963 odst. 2 transponoval směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích

když umožňuje prodloužení doby 60 dnů splatnosti v běžných obchodních transakcích jen pokud to není vůči věřiteli hrubě nespravedlivé.[254]

Srovnatelně definuje povinnosti prodávajícího i CESL, přičemž katalog povinností rozšiřuje v čl. 91 o speciální povinnost týkající se smluv jejichž předmětem je dodání digitalizovaného obsahu.[255] Nadto lze interpretací textu dovodit, že CESL obsahuje zároveň vedlejší povinnosti prodávajícího, a to povinnosti které jsou obsaženy dále v textu CESL a poté povinnosti, které předurčuje samotná kupní smlouva.[256]

V podstatě jsou dosavadní povinnosti prodávajícího převzaty v podobném rozsahu, jiné jsou však nároky kupujícího z těchto povinností.

Nový občanský zákoník dále ukládá prodávajícímu v rámci ochrany spotřebitele povinnosti nad rámec, které musí být v případě dodání zboží splněny a jejichž výčet je obsažen v předešlých kapitolách této práce.

6.1.2. Odpovědnost za vady

Důsledkem porušení povinnosti prodávajícího dodat zboží bez vad v ujednaném množství a jakosti mělo za následek možnost kupujícího uplatnit v rozhodné době od převzetí zboží vady. Dosavadní právní úprava odpovědnosti za vady vycházela z volby nároků v návaznosti na skutečnost, zda šlo o vadu odstranitelnou nebo neodstranitelnou.

S porušením povinnosti prodávajícího dodat zboží bez vad je spojen nárok kupujícího požadovat odstranění vad nebo jiné nahrazení v návaznosti na skutečnost, zda zboží bylo převzato s vadami zřejmými, podstatnými, faktickými či právními.

Obchodní zákoník č. 513/1993 obsahoval samostatná ustanovení zákonné odpovědnosti za vady dodaného zboží. V § 422 ObchZ vztahoval zákonnost ustanovení k porušení zákonem stanovené povinnosti § 420 ObchZ upravující bezvadné zboží.

---

[254] Důvody hrubé nespravedlnosti vymezuje blíže citovaná směrnice. Dále srov. Eliáš, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Praha: Sagit, a.s., 2012, s. 779.

[255] (i.) povinnost dodat zboží nebo digitální obsah; (ii.) povinnost převést vlastnické právo k tomuto zboží (včetně hmotného nosiče, na němž je digitální obsah dodáván); (iii.) povinnost zajistit, aby zboží nebo digitální obsah byly v souladu se smlouvou; (iv.) povinnost zajistit, aby kupující měl právo používat digitální obsah v souladu se smlouvou; (v.) povinnost dodat dokumenty ke zboží nebo k digitálnímu obsahu.

[256] K tomu dále srov. např. Selucká, M. a kol. *Koupě a prodej. Nový občanský zákoník. Společná evropská právní úprava prodeje.* 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2013, s.95.

Ustanovení o vadách věci se neaplikovala v případech, kdy bylo dodáno „*zboží v menším množství nebo jen část zboží, nevztahují se na chybějící zboží ustanovení o vadách věci*“ (§ 422 odst.2 ObchZ). Nad rámec zákonné záruky se dodavatel mohl smluvně zavázat ke smluvní odpovědnosti (záruka za jakost).

ObchZ podmiňoval nároky kupujícího **s ohledem na skutečnost, zda dodáním zboží byla záleží na skutečnosti zda dodáním vadného zboží byla porušena smlouva podstatným nebo nepodstatným způsobem**.

V případě porušení smluvní povinnosti podstatným způsobem, poskytl § 436 ObchZ kupujícímu volbu spočívající v:

- dodání náhradního zboží za zboží vadné, dodání chybějícího zboží a požadavku odstranění právních vad;
- požadavku odstranění vad opravou zboží, jestliže vady jsou opravitelné;
- požadavku přiměřené slevy z kupní ceny, nebo;
- odstoupení od smlouvy.

V případě dodání zboží s vadami nepodstatným způsobem, může kupující požadovat buď dodání chybějícího zboží nebo slevu z kupní ceny (§ 437 ObchZ). Volbu má kupující učinit a sdělit prodávajícímu co nejdříve.

Nový občanský zákoník pozměnil stávající koncepci odpovědnosti za vady. **Zákonodárce opouští dosavadní koncepci vad opravitelných a neopravitelných a zavádí hledisko intenzity**. S tímto hlediskem souvisí volba konkrétního nároku, tj. kupující má v případě intenzity porušení v případě podstatného porušení požadovat:

- odstranění vady dodáním nové věci nebo dodáním chybějící,
- opravu,
- slevu,
- odstoupit od smlouvy.

V případě, že vadné plnění porušuje smlouvu podstatným způsobem, zakládá takové vadné plnění **nárok kupujícího odstoupit od smlouvy**. Kupující je povinen volit nároky v pořadí v jakém jsou specifikovány výše.

V případě **méně intenzivního porušení smlouvy**, resp. nepodstatného porušení, má kupující právo na:

- odstranění vady,
- přiměřenou slevu,

Zákonodárce současně uvádí podmínky, za nichž lze nárok na odstranění vady uplatnit. Kupující je povinen prodávajícímu vadu oznámit bez zbytečného odkladu a současně sdělit, jaké právo si zvolil. Volbu bez souhlasu prodávajícího nemůže dále měnit.

Na druhou stranu, v případě, že prodávající vady v přiměřené lhůtě neodstraní nebo prohlásí, že je neodstraní, může kupující požadovat slevu nebo odstoupení od kupní smlouvy.

Novinkou je opuštění principu prekluze práv při uplatnění práva z vady. Nový občanský zákoník stanoví, že tato práva se budou nově jen promlčovat. NOZ současně důsledně rozlišuje práva, která vznikají prodávajícímu ze zákona a práva, která vznikají kupujícímu ze záruky za jakost.[257]

Záruka za jakost nevylučuje záruku ze zákona, může být pouze smluvní. Je-li poskytnuta záruka za jakost, tato nemůže v žádném případě vylučovat či omezovat zákonnou právní úpravu vad z věci.

Občanský zákoník neklade na formu záruky za jakost specifické náležitosti. Je umožněno, že prohlášení o záruce bude poskytnuto v reklamě nebo na obalu.[258]

[257] zárukou za jakost se prodávající zavazuje, že věc bude způsobilá pro určitý účel a zachová si obvyklé vlastnosti
[258] bude-li mezi smluvními stranami sjednána něco odlišného, platí ujednání stran

6.2. Povinnosti kupujícího

Právní úprava obchodněprávní kupní smlouvy (resp. katalog povinností kupujícího) vychází z mezinárodní **Vídeňské úmluvy, která výslovně uvádí dvě základní povinnosti kupujícího**:

- povinnost zaplatit kupní cenu,
- povinnost převzít zboží (resp. dodávku) v souladu se smlouvou.

Tyto povinnosti kupujícího byly srovnatelné v české úpravě obchodní kupní smlouvy, jež vymezuje § 47 ObchZ. – zaplatit za zboží kupní cenu a dodané zboží převzít v souladu se smluvními podmínkami. Vzhledem k povaze citovaného ustanovení (dispozitivní), mohou si smluvní strany specifikovat smluvní ustanovení a tak si vztah přizpůsobit.

Povinnost zaplatit kupní cenu je nedílnou součástí kupní smlouvy nehledě na skutečnost, zda se jedná o obchodněprávní či občanskoprávní variantu. Význam kupní ceny podtrhl již Všeobecný zákoník občanský. ABGB podmiňoval úhradu kupní ceny v penězích, důsledkem čehož nebylo-li placeno v penězích, nejednalo se o smlouvu kupní nýbrž směnnou.[259]

Dosavadní platná právní úprava podmiňuje vznik povinnosti zaplacení kupní ceny existencí kupní smlouvy,[260] určení kupní ceny, resp. její výše se v občanskoprávní a obchodněprávní rovině odlišuje. Projevem synallagmatického závazku – pokud smluvní strany nemají upravena vzájemná práva a povinnosti odlišně od zákonné úpravy je skutečnost, zda prodávajícímu bylo umožněno nakládat se zbožím nebo s doklady, které mu se zbožím umožňují nakládat.[261] Je nutné nezaměňovat povinnost

[259] V této souvislosti ABGB dále specifikoval, že dle § 1055 se jednalo o kupní (trhovou) smlouvu, pokud peníze tvořily polovinu úplaty.

[260] v případě, že by nedošlo k jejímu uzavření (resp. dohodě o podstatných částech tohoto smluvního typu), nelze hovořit o vzniku povinnosti kupujícího k její úhradě. 29 Odo 682/2002

[261] srov. např. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. Listopadu 2004, sp.zn. 35 Odo 1183/2003 „Samotným uzavřením kupní smlouvy ovšem kupujícímu povinnost zaplatit kupní cenu bez dalšího nevzniká, neboť její vznik je vázán ve smyslu ustanovení § 450 obchodního zákoníku, pokud ze smlouvy nevyplývá něco jiného, na splnění podmínky, že prodávající v souladu se smlouvou a obchodním zákoníkem umožní kupujícímu nakládat se zbožím nebo s doklady umožňujícími kupujícímu nakládat se zbožím. Teprve je-li tato podmínka splněna, lze hovořit o vzniku povinnosti kupujícího zaplatit kupní cenu a vzniku tomu odpovídajícího práva prodávajícího požadovat zaplacení kupní ceny."

zaplatit kupní cenu se splatností kupní ceny, která nastává zpravidla po vyzvání prodávajícího, pokud nesplnil v sjednaném termínu nebo bezodkladně.[262]

Na rozdíl od občanskoprávní úpravy, která striktně vyžaduje, aby byla kupní cena sjednána,[263] obchodní zákoník vznik kupní smlouvy bez jejího sjednání připouští. V takovém případě je však kupní smlouva platně uzavřena za předpokladu, že z jednání smluvních stran o uzavření kupní smlouvy vyplývá jejich vůle uzavřít ji i bez takového určení. Z takového jednání nepřímo vyplývá vůle smluvních stran, aby kupní cena byla určena jako cena obvyklá dle § 448 odst. 2 ObchZ. [264]

Nelze však kupní cenu určit s odkazem na znalecký posudek, který bude teprve v budoucnu vyhotoven, neboť smluvním stranám nemůže být v okamžiku uzavírání kupní smlouvy známa výše kupní ceny. Shodně uzavřel Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku sp. Zn 30 Cdo 543/2013 ze dne 13.3.2013, kdy takové ujednání kupní ceny by bylo považováno za absolutně neplatné. [265]

---

[262] tamtéž Samotný vznik povinnosti zaplatit kupní cenu je ale nutno odlišovat od splatnosti kupní ceny, která - při absenci jiné dohody - nastává až na základě výzvy, s tím, že nesplní-li kupující závazek zaplatit kupní cenu bez zbytečného odkladu poté, kdy byl o plnění požádán, popř. ve lhůtě ve výzvě stanovené, lze hovořit o vzniku prodlení ve smyslu ustanovení § 365 obchodního zákoníku s následky předvídanými ustanovením § 369 odst. 1 obchodního zákoníku.

[263] Občanský zákoník naopak v případě nesjednání kupní ceny způsobuje absolutní neplatnost takto uzavřené kupní ceny. Pokud by kupní smlouva neobsahovala ustanovení o ceně, kupní smlouva by nevznikla. O způsobu stanovení ceny občanský zákoník nestanovuje, jediným požadavkem je, aby cena byla sjednána v souladu s platnými právními předpisy dle § 589 ObčZ, v opačném případě je smlouva neplatná dle § 40a ObčZ - konkr. Zákonem o cenách č. 526/1992 Sb., v platném znění (srov. Eliáš, K. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. Svazek § 488 – 880 , 2008, Praha:Linde, str. 1722. § 589 ObčZ

[264] Např. Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 155.

[265] "1*) Pokud by určení kupní ceny ve smlouvě bylo omezeno odkazem na znalecký posudek, který bude teprve v budoucnu vypracován, nemohlo by jít o určitý, a tedy platný právní úkon (§ 37 odst. 1 obč. zák.), neboť ani samotným účastníkům smlouvy by v době jejího uzavření nebylo známo, za jakou cenu je věc vlastně prodávána, a tento nedostatek by nebylo možno překlenout ani výkladem*. 2) *Neplatnost právního úkonu vyjádřená v § 37 obč. zák. je neplatností absolutní od počátku bez ohledu na to, zda se někdo důvodu neplatnosti dovolal, a je nerozhodné, zda došlo k vydání soudního rozhodnutí určujícího, že právní úkon je neplatný* (srov. Sborník stanovisek, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí Nejvyšších soudů ČSST, ČSR a SSR 1970-1983, vydaný Nejvyšším soudem ČSSR, SEVT Praha, str. 459). *Absolutní neplatnost právního úkonu tedy působí ze zákona (ex lege) a od počátku (ex tunc), takže subjektivní občanská práva a občanskoprávní povinnosti z takového právního úkonu vůbec nevzniknou, přičemž není rozhodné, zda účastníci smlouvy o důvodu její neplatnosti věděli* (k tomu srov. např. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16. 8. 1974, sp. zn. 3 Cz 32/74, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 33/1975). "

Naopak, pokud se kupující zavázal, že kupní cenu určí prodávající, s tím že prodávající určí konečnou cenu z určitého rozmezí, jde o platný způsob určení kupní ceny, neboť se v takovém případě nejedná se pouze o vůli prodávajícího .[266]

V právní teorii i obchodněprávní praxi lze rozeznávat tři základní způsoby určení výše kupní ceny:

- uvedením částky ve smlouvě,
- uvedením způsobu jejího určení ve smlouvě,
- kupní cena obvyklá

Otázka výše kupní ceny byla Nejvyšším soudem hojně řešena, přičemž zásadní otázkou bylo, zda v případě kdy smluvní strany určí její výši jako cenu obvyklou, zda v takovém případě nezpůsobí neúměrně nízká cena neplatnost samotné kupní smlouvy, resp. nepříčí se dobrým mravům v důsledku čehož zakládá absolutní neplatnost dle § 39 ObčZ. Tato možnost byla umožněna za splnění oboustranného ujednání.

Z bohaté judikatury odkazuji zejm. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2010, sp.zn. 30 Cdo 1653/2009. Předmětným rozhodnutím soud připustil možnost sjednání výše kupní ceny samotnými účastníky smlouvy a to tak, že se bude odchylovat od ceny tržní.[267] Současně však soud uvedl, že „*okolnosti hrubého nepoměru*[268] *plnění jedné ze stran k tomu, co poskytla druhá strana, může ve spojitosti s dalšími okolnostmi toho kterého případu naplňovat znaky jednání, které již koliduje s dobrými mravy. Avšak sama o sobě taková okolnost absolutní neplatnost právního úkonu, jímž mělo dojít k uvedenému hrubému nepoměru v plnění, ve smyslu § 39 obč. zák. (pro jednání contra bonos mores) založit nemůže*.“ Z uvedeného je zřejmé, že

[266], srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 29 Odo 503/2001 ze dne 28. ledna 2002

[267] *(„(...) obecně platí a je samozřejmostí, že účastníci kupní smlouvy nejsou v zásadě vázáni či omezeni ve sjednání výše kupní ceny, která není upravena cenovým předpisem. Mohou si tak sjednat i cenu, která se odchyluje od ceny obvyklé (tržní), zejména, jde-li o cenu podstatně nižší. Platné právo nemá žádné ustanovení o sjednání příliš nízké kupní ceny (laesio enormis), pokud taková cena není v rozporu s cenovými předpisy. Od tohoto právního názoru nemá důvod se Nejvyšší soud ani v této věci odchylovat*.)

[268] Odvolací soud v předmětné věci konstatoval, že „ při uzavírání kupních smluv se příčí dobrým mravům porušení zásady »krácení přes polovinu hodnoty«. Tato zásada sleduje cíl čelit při uzavírání smlouvy nápadně nevýhodnému nepoměru mezi plněním smluvní strany na straně jedné a protiplněním druhé smluvní strany na straně druhé. V rozporu s dobrými mravy je tedy plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru.“

otázka případné neplatnosti závisela na celkovém posouzení skutkového stavu a úmyslu smluvních stran.

Možnost sjednání kupní ceny ve výši, která se bude odchylovat od ceny tržní ve větším rozsahu je obdobně přijímána i v dalších soudních rozhodnutích, v nichž se zaměřil i na otázku hrubého nepoměru – viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 17. června 2008, sp. zn. 30 Cdo 1776/2007, dle něhož soud současně judikoval a shrnul dosavadní judikaturu ve věci, z novějších rozhodnutí rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. března 2012, sp. zn. 30 Cdo 21/2012.[269]

S odkazem na výše uvedená rozhodnutí podotýkám, že institut neúměrného zkrácení („*leasio enormis*“) nebyl obsažen v ObchZ ani ObčZ.

Zdůrazňuji však, že byl zákonodárcem uveden v § 1651 an NOZ. [270] Právo dle § 1651 nevznikne, pokud důvod nepoměru vzájemných plnění vyplývá ze zvláštního vztahu mezi stranami (zejm. pokud zkrácená strana měla úmysl plnit zčásti za úplatu a zčásti bezúplatně, nebo pokud nelze již výši zkrácení zjistit). Právo dle § 1651 zaniká není-li uplatněno do jednoho roku od uzavření smlouvy.

Současně § 1652 odst. 2 NOZ doplňuje negativní vymezení o případ, pokud se jej vzdala zkrácená strana výslovně a prohlásila, že plnění přijímá za mimořádnou cenu zvláštní obliby, anebo souhlasila-li s neúměrnou cenou, ač jí skutečná cena plnění byla nebo musela být známa. **Nový občanský zákoník již nepodmiňuje kupní cenu učením kupní ceny obvyklé.**

---

[269] Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu k neplatnosti kupní smlouvy z důvodu příliš nízké kupní ceny - Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. března 2012, sp. zn. 30 Cdo 21/2012. V uvedeném případě shrnul, že „obecně platí a je samozřejmostí, že účastníci kupní smlouvy nejsou v zásadě vázáni či omezeni ve sjednání výše kupní ceny, která není upravena cenovým předpisem. Mohou si tak sjednat i cenu, která se odchyluje od ceny obvyklé (tržní), zejména, jde-li o cenu podstatně nižší. Platné právo nemá žádné ustanovení o sjednání příliš nízké kupní ceny (laesio enormis), pokud taková cena není v rozporu s cenovými předpisy.“ Současně dodal, že „Nelze ovšem vyloučit, že okolnost hrubého nepoměru plnění jedné ze stran k tomu, co poskytla druhá strana, může ve spojitosti s dalšími okolnostmi toho kterého případu naplňovat znaky jednání, které již koliduje s dobrými mravy. Avšak sama o sobě taková okolnost absolutní neplatnost právního úkonu, jímž mělo dojít k uvedenému hrubému nepoměru v plnění, ve smyslu § 39 obč. zák. (pro jednání contra bonos mores) založit nemůže.“

270 § 1651 NOZ „(1) Zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy. To neplatí, pokud se nepoměr vzájemných plnění zakládá na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla ani vědět nemusela.
(2) Odstavec 1 se nepoužije pro případ nabytí na komoditní burze, při obchodu s investičním nástrojem podle jiného zákona, v dražbě či způsobem postaveným veřejné dražbě naroveň, ani pro případ sázky nebo hry, anebo při narovnání nebo novaci, pokud byly poctivě učiněny.“

Okamžik zaplacení kupní ceny upravuje § 450 ObchZ, za předpokladu, že si smluvní strany neujednaly něco jiného. V praxi bude zpravidla splatnost pohledávky na zaplacení kupní ceny určena přímo ve smlouvě.

Okamžik vzniku povinnosti zaplatit kupní cenu nemusí být ve smlouvě upraven. Za předpokladu, že strany smlouvy neučinily dohodu o splatnosti, uplatní se základní pravidlo dle § 450 odst. 1 ObchZ, tedy že povinnost zaplatit dle (§ 450 odst. 1 ObchZ) vzniká kupujícímu okamžikem předání zboží.[271]

Tato povinnost je omezena ve prospěch kupujícího tak, že kupující není povinen zaplatit kupní cenu, dokud nemá možnost si zboží prohlédnout, ledaže dohodnutý způsob dodání zboží nebo placení kupní ceny by s tím byly v rozporu.[272]

Z uvedeného jsou stanoveny určité výjimky:

- prodávající, jež má povinnost zboží odeslat, může jeho odeslání učinit s podmínkou. Tato podmínka spočívá v tom, že zboží nebo doklady související se zbožím budou kupujícímu předány jen při zaplacení kupní ceny,

- kupující, který nemá povinnost si zboží prohlédnout, není povinen kupní cenu zaplatit (neplatí pokud by nezaplacení nebylo v rozporu s dohodnutým způsobem zboží),

- právo nezaplatit buď zcela nebo částečně kupní cenu vyplývá za určitých podmínek z nároků kupujícího vůči prodávajícímu, který dodal vadné zboží.[273]

---

[271] Shodně se stávající judikaturou. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu z ze dne 16.3.1995, sp.zn. 9 Cm 287/93 („*Pokud se kupující s prodávajícím nedohodli ve smlouvě jinak, např. žře právo vzniká doručením faktury jako podkladu pro placení, popř. doručením jinak označeného podkladu pro placení, je podle § 450 odst. 1 ObchZ kupující povinna zaplatit kupní cenu jakmile prodávající umožní kupujícímu nakládat se zbožím nebo s doklady umožňujícími kupujícímu nakládat se zbožím*.“)

[272] Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6.5.1999, sp.zn. 2 Co 152/99 („*Jestliže se žalovaný zavázal k zaplacení kupní ceny předtím, než uvidí zboží, které je předmětem smlouvy, odporuje takový závazek ustanovení § 450 odst. 3 obch. zák. a je v rozporu i se zásadami poctivého obchodního styku. Vynucování jeho splnění nepožívá právní ochrany a soud nesmí přiznat nárok z takového závazku*.“)

[273] Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 166.

6.2.1. Povinnosti kupujícího dle NOZ

NOZ v § 2118 poměrně krátce vyjmenovává povinnosti kupujícího („*Kupující zaplatí kupní cenu a věc převezme.*“). Toto základní ustanovení provází další následná ustanoveními, která specifikují povinnost smluvní strany předmět koupě převzít nebo odmítnout jeho převzetí. Povinnost kupujícího zaplatit kupní cenu je podmíněna skutečností, že smluvní strana nemusí zaplatit kupní cenu dokud nebude prohlédnut předmět koupě.

Je-li kupující v prodlení se zaplacením kupní ceny nebo s jejím převzetím, může si prodávající věc uchovat, může-li s ní nakládat, pro kupujícího způsobem přiměřeným okolnostem (§ 2120 odst. 1 NOZ).

Jako pozitivní shledávám záměr zákonodárce o začlenění nového ustanovení § 2126 NOZ, které upravuje možnost **svépomocného prodeje věci** v případě, že jedna ze smluvních stran zadržuje věc u sebe neúměrně dlouho. Ust. § 2126 odst. 1) NOZ stanoví, že „*Prodlením strany s převzetím věci vzniká druhé straně právo věc po předchozím upozornění na účet prodávajícího vhodným způsobem prodat poté, co prodávajícímu poskytla dodatečnou přiměřenou lhůtu k převzetí*.“

S ohledem na uvedené, že smluvní strana, která je v prodlení s plněním, založil zákonodárce této smluvní straně právo věc na náklady strany v prodlení prodat. Vzhledem ke skutečnosti, že prodej je realizován na účet té smluvní strany, která je v prodlení, je výtěžek z prodeje nutné vydat straně, která prodlévá.[274]

Vznik práva jedné ze smluvních stran věc prodat, je realizován za splnění následujících podmínek:

- prodlení jakékoli smluvní strany s převzetím věci;
- poskytnutí přiměřené lhůty pro nápravu;

[274] Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, Praha: Sagit, a.s., 201, s. 820.

6.2.2. Nebezpečí škody na věci

Povinnost kupujícího převzít předmět koupě, resp. okamžik jejího převzetí dle NOZ je zásadní pro přechod nebezpečí škody na věci. S povinností prodávajícího dodat zboží, spojoval ObchZ s okamžikem přechodu nebezpečí škody na zboží, ust. § 455 ObchZ výslovně stanoví, že „*nebezpečí škody na věci přechází na kupujícího v době, kdy převezme zboží od prodávajícího nebo jestliže tak neučiní včas, v době, kdy mu prodávající umožní nakládat se zbožím a kupující poruší smlouvu tím, že zboží nepřevezme*."

V souvislosti s předáním zboží a s tím souvisejícímu přechodu nebezpečí škody na věci, [275] je podstatné rozlišovat okamžik, kdy dochází k přechodu nebezpečí škody na věci. Přechod nebezpečí škody na věci je třeba důsledně odlišovat od okamžiku nabytí vlastnického práva, přestože v řadě případů spadají oba důsledky do jednoho okamžiku.

Nebezpečí škody nese prodávající až do okamžiku přechodu tohoto nebezpečí na kupujícího. Z uvedeného vyplývá obecné pravidlo, že nebezpečí škody na zboží přechází na kupujícího v době, kdy kupující převezme zboží od prodávajícího, tedy včas. V případě, že kupující je v prodlení s převzetím zboží, přechází nebezpečí škody na zboží teprve v okamžiku, kdy prodávající umožní kupujícímu nakládat se zbožím a kupující zboží nepřevezme.

Obchodní zákoník umožňoval smluvním stranám sjednat si okamžik přechodu nebezpečí škody na věci odchylně od zákonných ustanovení. V souladu s ust. § 459 ObchZ bylo možné ujednat, že nebezpečí škody na věci přechází před dobou stanovenou obchodním zákoníkem ve dvou případech:

- předmětem smlouvy je zboží určené jednotlivě,
- předmětem je zboží určené druhově, ale toto zboží je v době přechodu nebezpečí škody dostatečně odděleno a odlišeno od jiného zboží stejného druhu. [276]

NOZ upravuje nebezpečí přechodu škody na věci v souladu s obecným pravidlem „*casum sentit dominus*" – nebezpečí škody na věci stíhá vlastníka věci. Na

[275] Škodou ve smyslu § 368 odst. 2 obchodního zákoníku rozumíme ztrátu, zničení, poškození nebo znehodnocení věci bez ohledu na to, z jakých příčin k nim došlo.
[276] Plíva. S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 168

kupujícího přechází nebezpečí škody na věci s přechodem vlastnického práva. V případě mobiliární koupě se tato obecná zásada neuplatňuje a nebezpečí škody na věci přechází jejím převzetím nebo jinou skutečností, pokud její převzetí nahrazuje. Pokud si věc kupující nepřevezme, má v souladu s ust. § 2121 odst. 1 NOZ uvedené týž následek.

NOZ současně upravuje přechod nebezpečí na věci v případech, kdy byla věc předána k přepravě (§ 2123 NOZ) nebo byla předána třetí osobě (ust. § 2122 NOZ).

Nebezpečí škody na věci určené podle druhu nemůže na kupujícího přejít dříve, než bude věc pro účely smlouvy dostatečně oddělena a specifikována.

Škoda na věci vzniklá po přechodu nebezpečí škody na věci na kupujcího nemá vliv na jeho povinnost zaplatit kupní cenu, ledaže kupující uplatnil právo žádat dodání náhradní věci nebo odstoupil-li od smlouvy.

6.3. Převod vlastnického práva

„Vlastnictví je nedotknutelné a posvátné právo, nemůže ho být proto nikdo zbaven, leč v případě, že by to nutně a zřejmě vyžadoval v zákoně výslovně uvedený veřejný zájem, a pod podmínkou, že bude předem poskytnuta spravedlivá náhrada.“[277]

Převod vlastnického práva k předmětu koupě z prodávajícího na kupujícího je natolik zásadní skutečností, že představuje podstatnou náležitost obchodní kupní smlouvy a jako takovému je mu v této práci věnována pozornost.[278] **Převod vlastnického práva na základě kupní smlouvy byl teorií považován za odvozený (derivativní) způsob nabytí vlastnického práva k věci.**

Vlastnické právo je absolutním majetkovým právem, právem označováno jako nejdůležitější a základní právo věcné. Jeho význam je podtržen čl. 11 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod, dle něhož je v rámci ústavního základu prohlášeno, že „*každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje*.“ (čl. 11 odst. 1 LZPS).

---

[277] Prohlášení práv člověka a občana, 1789, čl. 17

[278] Shodně např. Kobliha, I. a kol. Obchodní zákoník. Úplný text zákona s komentářem. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2006, s. 1160 – „*Převod vlastnického práva na kupujícího je tedy jednou z esenciálních povinností prodávajícího*.“ V některých případech bývá o tomto účelu hovořeno jako o podstatném rysu či charakteristice kupní smlouvy. Např. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, str. 1169.

Uvést definici vlastnického práva je úkolem poměrně nelehkým, přestože pro účely praxe nečiní jeho vymezení problémy. Ani obecný občanský zákoník z r. 1811 (ABGB) neobsahoval vyčerpávající definici vlastnictví, v ust. § 353 ABGB stanovil, že „*vše co někomu náleží, všechny jeho hmotné a nehmotné věci slují jeho vlastnictví*".

Obdobně prof. A. Randa v této souvislosti hovoří o vlastnictví jako o „*bezprostředné a úplné či nejsvrchovanější právní moc nad věcí hmotnou nebo správněji řečeno: pojmová právní možnost přímého a neomezeného nakládání věcí hmotnou*.".[279]

V této práci pracuji s obecně užívanou formulací, dle níž lze vlastnickým právem rozumět *právo věc ovládat, zejména ji držet (ius possidendi), užívat (ius utendi), požívat (ius fruendi), nakládat s ní (ius disponendi), a to svou mocí*."[280] Nesporným odrazem těchto oprávnění a faktické možnosti vlastníka s věcí nakládat souvisí i *právo věc zničit (ius abutendi) či právo věc opustit (ius dereliquendi)*. Právo vlastníka není právem zcela neomezeným, neboť je omezeno vůči jiným subjektům[281] Obdobnou definici lze nalézt i v dalších civilistických kodexech.[282]

NOZ **vlastnické právo nedefinuje, pouze vymezuje, co je jeho obsahem**. Na základě objektivního vymezení je v souladu s § 1011 NOZ ***vlastnictvím vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné***.[283]

---

[279] Krčmář, J. Právo občanské 2. Díl – práva věcná. 3. Vydání. Praha : Sborník věd právních a státních, 1946, s. 95.

[280] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. komentář. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2008, s. 620.

[281] V této souvislosti se zcela ztotožňuji s „pracovním vymezením" vlastnického práva definovaném JUDr. Bohuslavem Petrem, Ph.D. – vlastnické právo jest „*právem exkluzivně, svou mocí, věc ovládat, zejména ji držet, užívat, požívat její plody a užitky, nakládat s ní, přičemž tomuto právu koresponduje povinnost ostatních subjektů do výkonu tohoto práva nezasahovat a nerušit ho. Výkon vlastnického práva by měl sloužit obecnému prospěchu*." Petr, B., Nabývání vlastnictví originárním způsobem. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 4

[282] Srov. např. § 303 německého kodexu Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), který nedefinuje vlastnické právo, pouze popisuje podstatný obsah práv.

[283] Podstatou tohoto vymezení je skutečnost, že Pandektisté odlišovali mezi vlastnictvím věcí hmotných a nehmotných, z čehož vyvozovali rozdíl mezi právem věcným a obligačním. Autoři nového občanského zákoníku s uvedeným nesouhlasí a poukazují na skutečnost, že pohledávku má věřitel vůči dlužníkovi. Pohledávka je současně určitým majetkovým statkem a v souladu s obecným právním pojetím věc nehmotná. Jako věc nehmotná je součástí věřitelova majetku, tj. je jeho vlastnictvím. Definice

Toto objektivní vymezení doplňuje subjektivní vymezení § 1012 NOZ, dle něhož ***má vlastník se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit***. Současně se mu zakazuje, ***aby nad míru přiměřenou poměrům závažně rušil práva jiných osob, jakož i vykonával takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat či poškodit***.

Dosavadní soukromoprávní úprava [284] vycházela z teorie titulu a modu. S nabytím účinnosti nového občanského zákoníku došlo ke změně takto zažité praxe, ale také **ke změně formulace a s tím spojeného rozlišování mezi pojmy vlastnictví a vlastnické právo**.[285]

Kupní smlouva byla v souladu s ust. § 132 ObčZ jedním z možných titulů k nabytí vlastnického práva k předmětu koupě mezi smluvními stranami jak výslovně uvedl ObčZ.[286]

Uzavřením kupní smlouvy nedošlo automaticky k samotnému převodu vlastnického práva z prodávajícího na kupujícího, ale prodávajícímu vznikla na základě uzavřené kupní smlouvy **povinnost převést na kupujícího vlastnické právo.** Uvedené bylo projevem římskoprávní tradice a s tím spojeného dvoufázového převodu vlastnického práva.[287] K úplnému a platnému převodu vlastnického práva k předmětu koupě je vyjma uzavření obligační smlouvy *(ictus titulus*) vyžadován i právem predikovaný způsob jejího nabytí (*modus adquirendi dominii*). Aby mohlo dojít k platnému převodu vlastnického práva, bylo vyžadováno, aby prodávající byl oprávněn

---

vlastnického práva v NOZ tak poskytuje věřiteli možnost obrany vůči třetím osobám formou vlastnické žaloby. Dále srov. Eliáš, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Praha: Sagit, a.s., 2012, s. 438.

[284] do 31.12.2013

[285] Tyto jsou ve stávající právní úpravě používány promiscue. Termínem vlastnické právo se označuje subjektivní právo vlastníka oproti pojmu vlastnictví, které označuje předmět tohoto práva.

[286] *Vlastnictví lze nabýt kupní smlouvou, darovací smlouvou nebo jinou smlouvou, děděním, rozhodnutím státního orgánu nebo na základě jiných skutečností stanovených zákonem*. V tomto ustanovení nejsou zahrnuty všechny způsoby nabytí vlastnického práva (např. vydržení v § 134 OZ).

[287] Tato koncepce vychází z římskoprávního pojetí, na němž je založena dvoufázovost smluvního převodu.

nakládat s vlastnickým právem k prodávané věci. K převodu movité věci,[288] byla následně vyžadována **tradice** spočívající v předání věci (zboží).[289]

K tradici movité věci v souladu s § 133 odst. 1) ObčZ docházelo zpravidla okamžikem faktického předání věci prodávajícím kupujícímu, není-li stanoveno jinak.[290] Ne ve všech případech bylo v praxi vyžadováno faktické předání. **Podstatou tradice se rozumí převzetí do držby**.[291]

V některých případech postačovalo, aby smluvní strany učinily souhlasný projev demonstrovat navenek svoji vůli převést vlastnické právo k věci.[292] Okamžik převodu vlastnického práva z prodávajícího na kupujícího lze (v případě věcí movitých) ujednat odlišně od zákonem stanoveného způsobu.

Pouze pro úplnost dodávám, že tato situace se netýká věcí nemovitých, neboť vlastnické právo k nemovitosti se nabývá okamžikem zápisu vkladu do katastru nemovitostí. Právní účinky vkladu nastávají dnem, kdy byl návrh na vklad doručen příslušnému katastrálnímu úřadu. V případě, že předmětem kupní smlouvy je věc, která není evidována v katastru nemovitostí, nabývá se vlastnictví okamžikem účinnosti smlouvy (§ 133 odst. 3 OZ).

Důsledkem převodu vlastnického práva z prodávajícího na kupujícího je následovné oprávnění s předmětem koupě nakládat a věc dále převést na třetí osoby.

---

[288] (ať již dochází k převodu v režimu neobchodní či obchodní kupní smlouvy)

[289] § 133 odst. 1) OZ stanoví, že „převádí-li se movitá věc na základě smlouvy. Nabývá se vlastnictví převzetím věci, není-li právním … obdobně § 443 ObchZ v odst. 1) určuje předání jako základní způsob nabytí vlastnického práva

[290] Z tohoto pravidla v praxi dochází k výjimkám, což zákon v případě movitých věcí nevylučuje. V zásadě je možné nabýt vlastnické právo v okamžiku, který si smluvní strany v kupní smlouvě sjednají „*Prodá-li někdo movitou věc, je kupní smlouva právní důvod (titul) nabytí vlastnictví, sama však vlastnictví té věci na kupujícího nepřevádí. Kupující se stane vlastníkem věci a subjektem všech vlastnických oprávnění teprve tehdy, když mu byla věc prodávajícím odevzdána a on ji převzal, ledaže by bylo právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak (§ 133 odst. 1 OZ)*." Knappová, M., Švestka, J. a kol. *Občanské právo hmotné I. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 349.

[291] byť její význam byl v čase proměnlivý. Někteří autoři považují tradici za věcnou smlouvu, spočívající v dvoustranném aktu předání a převzetí do držby. Spáčil, Tamtéž, s. 540

[292] K tradici dochází různými způsoby, a to klasickou formu předáním, hmotným odevzdáním (*tradicio corporalis*) realizovaným buď z ruky do ruky anebo distančně; jinými způsoby – např. dohodou či symbolicky. Dále srov. např. Knappová, M., Švestka, J. a kol. Občanské právo hmotné I. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 350.

Oprávnění věc užívat přechází „*okamžikem držby věci, bez ohledu na skutečnost, zda vlastnické právo přešlo na něho touto dobou nebo později.*“[293]

Poměrně důležitým aspektem převodu vlastnického práva je s tím spojené nebezpečí škody na věci, které nese vlastník. Obchodní kupní smlouva tento institut chápe v důsledku § 455 ObchZ odlišně od právní úpravy neobchodní kupní smlouvy.[294]

V případě obchodní kupní smlouvy platí obecné pravidlo[295], dle něhož *kupující nabývá vlastnického práva ke zboží jakmile je mu dodané zboží předáno* (§ 443 odst.1) ObchZ. Před předáním nabývá kupující vlastnického práva k přepravovanému zboží, když získá oprávnění zásilkou nakládat.[296] Tento způsob nabytí vlastnického práva je charakteristický pro přepravu zboží, která se realizuje na základě náložného listu, případně námořního náložného listu (konosamentu).[297] Z tohoto obecného pravidla existují výjimky, kdy vlastnické právo ke zboží může kupující nabýt dříve nebo později. V této souvislosti hovořím především o nabytí vlastnictví před předáním zboží, výhradě vlastnictví, nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Tato ujednání jsou podrobněji rozebrána v následujících kapitolách.

6.3.1. Převod vlastnického práva v NOZ

V případě převodu vlastnického práva se české soukromé právo odklání od dosavadního přístupu, což důvodová zpráva odůvodňuje tím, že nauka o titulu a modu je přežívající dogma a je zcela na záměru smluvních stran a principu autonomie vůle si okamžik přechodu vlastnického práva sjednat.

Nebezpečí, které lze v uvedeném přístupu spatřovat je, že věc nemusí být kupujícímu předána.[298] Převod vlastnického práva je i nadále diferencován v návaznosti na to, zda předmětem převodu je věc movitá nebo nemovitá.

V návaznosti na konkrétní předmět kupní smlouvy dochází k diferenciaci okamžiku převodu vlastnického práva z prodávajícího na kupujícího následovně:

---

[293] Tamtéž, s. 180
[294] Občanský zákoník spojuje přechod tohoto nebezpečí na kupujícího s nabytím vlastnictví dle § 590 OZ
[295] Toto obecné pravidlo vychází z výše zmiňované koncepce dvoufázovosti převodu vlastnického práva.
[296] § 443 odst.2 ObchZ Oprávněním se zásilkou nakládat – např. na základě náložného listu § 612 ObchZ)
[297] *Není-li vydán náložní list a ve smlouvě je určen příjemce zásilky, nabývá vlastnického práva po jeho dojití do místa určení, když pořádá o vydání zásilky* (§ 619 ObchZ). Kobliha, I. a kol. Obchodní zákoník. Úplný text zákona s komentářem. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2006, s. 1160.
[298] Mezitím může být prodána třetí osobě dle příslušných ustanovení nabytí od neoprávněného

- NOZ současně opouští dosavadní pojetí nabývání vlastnického práva k věcem movitým (není třeba předání movité věci, postačí nabytí účinnosti smlouvy),

- Vlastnické právo k movité věci určené podle druhu se nabývá teprve určením věci podle druhu. K převodu vlastnického práva tak nemůže dojít dříve než dojde ke konkretizaci těchto věcí.

- V některých případech dosavadní dvoufázové nabytí vlastnického práva k věcí zůstává. Jedná se o věci, které jsou zapsány ve veřejném seznamu – ať již se jedná o věci movité (§1102 NOZ) nebo nemovité (§ 1105). Podmínkou pro převod vlastnického práva je také koupě zboží v obchodě (§ 2160 NOZ).

NOZ zavádí zásadní změnu oproti stávající úpravě, v některých případech opouští stávající dvoufázovou koncepci převodu vlastnického práva titulu a modu a podmiňuje převod vlastnického práva již samotnými účinky v okamžiku uzavření (kupní) smlouvy. V některých případech dvoufázovost převodu vlastnického práva zachovává – typicky pro převody nemovitostí, pro něž je i nadále zachován zápis do veřejného seznamu s konstitutivními účinky.[299]

Oslabení koncepce titulu a modu je přirozeným důsledkem stěžejní zásady NOZ – z**ásadou autonomie vůle** a současně projevem vlivu německých pandektistů (viz BGB). *Dle této zásady vznikají subjektivní práva a povinnosti projevem vůle stran* (resp. uzavřením smlouvy). *NOZ ponechává zcela na vůli stran, zda nabytí vlastnického práva odloží nebo jej podmíní předáním či jinak.*[300] Tato koncepce je poměrně praktická, přispívá k potřebě rychlého hospodářského styku, ale není nikterak nová.[301]

[299] Nejedná se o jediný případ, dvoufázovost převodu vlastnického práva je nadále vyžadována např. i ve vztahu koupě v obchodě (§ 2160 NOZ)

[300] Autoři NOZ považovali uvedené učinit za nezbytné s ohledem na širokou definici pojetí věci – v případě nehmotné věci není reálné takovou věc předat. Eliáš, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Praha: Sagit, a.s., 2012, s. 471.

[301] Již v době platnosti OZO byla zásada, uvedená v ust. 380 OZO , zpochybňována, k tomu dále srov.

K převodu vlastnického práva k věci movité dochází okamžikem účinnosti smlouvy, ledaže si účastníci nebo zákon stanoví jinak.[302] Okamžikem převodu vlastnického práva ztrácí dosavadní vlastník právo s předmětem nakládat.

Okamžik převodu vlastnického práva lze mezi smluvními stranami sjednat odlišně od zákonem presumovaného ustanovení. Za tímto účelem jsou aplikována vedlejší ujednání při kupní smlouvě, typicky výhrada vlastnického práva nebo jiné vedlejšího ujednání – vybrané změny u vedlejších ujednání jsou obsaženy v závěrečné kapitole této práce.

Randa, A. Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém. 7. Vydání. Praha : Česká akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1922. s.92]

[302] § 1099 NOZ

7. NABYTÍ VLASTNICKÉHO PRÁVA OD NEOPRÁVNĚNÉHO

„Nemo plus iuris ad alienum transferre potest,
Guam ipse habet“

7.1. Historický exkurs

Nabývání vlastnického práva od neoprávněného není ničím novým. Již římské právo rozeznávalo v jistém směru tuto možnost, přestože zpočátku se zásada „*nemo plus iuris ad alienum transferre potest, Guam ipse habet*“ uplatňovala v případech nabytí vlastnického práva pouze v právu dědickém. Až mnohem později byla zestručněna a abstrahována na jiné, odlišné případy nabytí vlastnického práva.

Institut nabytí vlastnického práva od neoprávněného (dříve nevlastníka) prošel v českém soukromém právu od rakouskouherské monarchie poměrně zajímavým vývojem. Generální klauzule pro nabývání vlastnického práva k věcem movitým byla obsažena v § 367 ABGB, kdy bylo nabyvateli umožněno nabýt vlastnické právo od neoprávněného, pouze za předpokladu, že byl **v dobré víře**, **movitou věc nabyl jedním z taxativně vymezených způsobů** a zároveň byly **splněny zákonné podmínky pro nabytí vlastnického práva**.

Tato generální klauzule byla v případě obchodních vztahů modifikována v ust, §§ 305 a 306 zákon č. 1/1863 ř.z., obecný zákoník obchodní, (dále jen „**OZO**“).

Prvotní záměr československého zákonodárce v období První republiky, přijmout návrh nového soukromoprávního kodexu, který měl převzít beze změny § 367 ABGB, nedopadl úspěšně, k přijetí návrhu nového občanského zákoníku nedošlo.

Na území Československa platily na počátku 20. století rakouské právní předpisy, pro nabývání vlastnického práva od neoprávněného pro movité věci se aplikovala generální klauzule § 367 ABGB v případě obchodních vztahů modifikována §306 OZO, který se vztahoval i na nabývání vlastnického práva k cenným papírům. téhož zákona a směnečnými a šekovými předpisy. Přestože po vzniku samostatného českého státu, zákonodárce zamýšlel učinit rekodifikaci soukromého práva, v důsledku

které by došlo k přijetí nového občanského zákoníku. K přijetí návrhu občanského zákoníku z r. 1937 nedošlo.

Významnou změnu pro nabývání vlastnického práva od neoprávněného učinilo přijetí zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, k**terý sjednotil soukromoprávní úpravu**. Ve „středním" občanském zákoníku lze shledat vliv socialistické tendence, přestože institut nabývání od neoprávněného upravoval podobně jako ABGB.

Vliv socialistické tendence se projevuje nejen v oblasti závazkového práva, ale byl silně znatelný právě v úpravě nabývání od neoprávněného. Právní úprava nabývání věcí od neoprávněného se vztahovala i na nabývání věcí nemovitých, přičemž rovnost nabývání vlastnictví k věci byla prolomena obecným zájmem socialistického státu. V případě, že nabyvatelem byla socialistická právnická osoba, pro nabytí vlastnického práva k předmětu nebyla vyžadována dobrá víra nabyvatele. Toto představuje odklon od dosavadní úpravy nabývání od neoprávněného, tak jak byla koncipována v ABGB.

Tak ostatně potvrzuje ust. § 154 odst. 2 OZ 1950, v jehož znění lze prolomení zásada nabývání od neoprávněného ve prospěch státu zřetelně rozeznat - „*Tato ustanovení však neplatí, žaluje-li o vydání věci socialistická právnická osoba a je-li na vrácení věci obecný zájem*." Původní znění ObčZ z roku 1964 umožňovalo nabytí vlastnického práva od socialistické organizace i v případě, že tato nebyla vlastníkem věci (§ 228 ObčZ z roku 1964). Toto ustanovení platilo do roku 1991, kdy bylo zrušeno novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb. [303] Tímto došlo k rozštěpení právní úpravy v českém soukromém právu, neboť institut nabytí vlastnického práva od neoprávněného byl umožněn pouze na základě ust. § 446 ObchZ. Ve starém občanském zákoníku po zrušení generální klauzule bylo nabývání od neoprávněného umožněno pouze omezeně pro některé případy.[304]

7.2 Nabytí vlastnického práva ve vybraných právních řádech

V právních řádech evropských států existuje několik modelů nabývání vlastnického práva, resp. ochrany nabyvatele, který je v okamžiku převodu v dobré víře.

[303] Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474). Komentář. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 364.

[304] Nabytí vlastnického práva od nepravého dědice v ust. § 486 ObčZ, v případě prodeje nevyzvednuté věci zhotovitelem v ust. § 656 ObčZ a v případě prodeje nevyzvednuté zásilky podle § 773 ObčZ.

Nutno konstatovat, že většina evropských právních řádů umožňuje nabýt vlastnické právo **osobě, která je v dobré víře** pouze za předpokladu, že se předmětem převodu je věc movitá.

Institut nabytí vlastnického práva od neoprávněného rozeznávají právní řády dalších států - např. Německo, Francie, USA - přičemž jeho pojetí se odlišuje.

Existují také státy, které nabytí vlastnického práva od neoprávněného neumožňují – názorným příkladem je portugalské obchodní právo, které ačkoliv neupravuje nabývání od neoprávněného, reaguje na případy, kdy poctivý nabyvatel v dobré víře získá věc od neoprávněného. V souladu s čl. 1303 Código civil je nabyvatel povinen oprávněnému vlastníkovi věc vydat, a současně je oprávněn od něj požadovat částku odpovídající kupní ceně za kterou věc zakoupil. Oproti tomuto pojetí je italské soukromé právo pravým opakem. Iitalské právo disponuje širokou ochranou poctivého nabyvatele. Není rozlišováno mezi důvodem, na základě něhož došlo k nabytí věcí od původního vlastníka, ani zda věc byla ukradena. Ustanovení o nabytí vlastnického práva od neoprávněného se aplikuje i v případě užívacích práv, která jsou vázána na předání a převzetí věci.

Obecně lze rozeznávat následující modely ochrany práva nabyvatele, které uvádím jak následuje.[305]

7.2.1. Německý model (Německo, Řecko, Lotyšsko, Litva)

Ochranu dobré víry pro převod movitých věcí stanoví německý Bürgerliches Gesetzbuch (dále jen „**BGB**“) v ust. § 932 – 936 BGB. Ustanovení se vztahují pouze na převody věcí movitých.

Německé soukromé právo vychází ze skutečnosti, že převod vlastnického práva neoprávněným je zásadně neplatný. Zcela výslovně je vyloučen platný převod vlastnického práva v případě, pokud je kupujícímu známo, že věc nepatří prodávajícímu nebo je uvedené následkem hrubé nedbalosti. Ust. § 932 odst. 2 BGB výslovně potvrzuje, že „*Nabyvatel není v dobré víře, když je mu známo nebo v důsledku hrubé nedbalosti mu není známo, že mu věc nepatří*.“

[305] Syllová, J., Ochrana nabytí vlastnictví věci v dobré víře. Srovnávací studie č. 5304. Online. Cit. dne 12.10.2012, dostupné z http://www.psp.cz/text/orig2.sqw?idd=69344

Výjimku z výše uvedeného představuje ustanovení § 929 BGB, dle něhož se nabyvatel stává vlastníkem věci zakoupené od neoprávněného, ledaže v době ve které podle předpisů vlastnictví nabyl, nebyl v dobré víře. K nabytí vlastnického práva je třeba splnit zákonem vymezené předpoklady, tedy:

- předmětem je věc movitá,
- existence dohody stran o tom, že má přejít vlastnické právo (§ 929 BGB),
- předání věci,
- existence skutkových okolností založených na držbě věci, které jsou schopny vyvolat právní zdání, že převodce je vlastníkem věci (§ 932 – 934 BGB).

Na straně nabyvatele musí být naplněn požadavek dobré víry a současně skutečnost, že věc vlastníkovi nezmizela. Z uvedeného je patrné, že je z nabytí přímo vyloučena věc ztracená nebo věc, která byla vlastníkovi odňata. S ohledem na skutečnost, že se existence dobré víry předpokládá, důkazní břemeno, tedy povinnost tvrzení a povinnost důkazní leží na vlastníkovi věci, který musí prokázat, že nabyvatel nebyl v dobré víře.[306]

Podobnou úpravu obsahuje stávající platná řecká právní úprava nebo úprava Estonska a Litvy, v nichž existují marginální odchylky od obecného pravidla.

7.2.2 Rakouský model

Pro právní úpravu nového občanského zákoníku je zásadní rakouská soukromoprávní úprava. Ustanovení § 367 ABGB bylo novelizováno v roce 2005, čímž došlo ke sjednocení právní úpravy v občanském a obchodním rakouském právu.

Rakouský Všeobecný obchodní zákoník v ust. § 367 stanoví, že „*Nelze vznést vlastnickou žalobu na poctivého držitele movité věci, dokáže-li, že této věci nabyl buď ve veřejné dražbě nebo od živnostníka, který je k tomuto obchodu oprávněn anebo za úplatu od toho, komu ji žalobce sám k užívání, k uschování nebo v kterémkoli jiném*

[306] Dále srov. Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474). Komentář. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 365

úmyslu svěřil. V těchto případech nabývají poctiví držitelé věci vlastnictví a předešlý vlastník má právo na náhradu škody jen vůči těm, kteří jsou za nastalou situaci odpovědní.“ Z podané definice je zřejmé, že ke splnění platného převodu na osobu, která nabývá od neoprávněného, musí být splněny současně následující podmínky:

- poctivá držba,
- předmětem věc movitá,
- existence objektivně platného titulu (např. smlouvy),
- úplatnost převodu,
- zákonem předvídaný působ nabytí (ve veřejné dražbě, od živnostníka, který je k tomuto obchodu oprávněn, od důvěrníka).

Rakouské právo nerozlišuje, v případě, kdy movitá věc byla nabyta ve veřejné dražbě nebo od živnostníka, který je k takovému prodeji oprávněn, zda věc byla kradená či nikoliv.

Z hlediska posouzení dobré víry nabyvatele je podstatné posoudit otázku dobré víry, za níž je považována držba poctivá. V souladu s rakouskou judikaturou lze za poctivou držbu považovat jedině takovou, kdy se osoba chovala jako řádný hospodář a přesto se nedozvěděla o skutečnosti, že převádějící není skutečným vlastníkem.

Podmínka poctivé držby je tedy vyloučena nejen tehdy, kdy je nabývající osobě známo, že nenabývá zboží od skutečného vlastníka, ale také tehdy, pokud neexistoval z její strany nedostatek pečlivosti. Nárok původního vlastníka vůči převodci na náhradu škody zůstává nedotčen.

7.2.3. Francouzská úprava

Francouzský Code civile (dále jen „**CC**“) umožňuje, stejně jako česká soukromoprávní úprava, nabytí movitých věci od neoprávněného za splnění následujících podmínek.

Dle čl. 2279 CC uvádí, že „*u věcí movitých se držba rovná titulu. Nicméně pokud osoba, která ztratila věc nebo jíž byla věc ukradena, může žádat tuto věc během 3*

let, ode dne ztráty nebo krádeže, proti tomu, v jehož rukou je věc nalezena, s výhradou náhrady proti tomu, od koho ji obdržel.“

7.3. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného dle § 466 ObchZ

Nabytí vlastnického práva od neoprávněného v českém soukromém právu představovalo jeden z četných problémů, který v praxi způsoboval nemalé komplikace. Právní úprava tohoto institutu byla nerovnoměrná - až na malé výjimky obsažené v občanském zákoníku z r. 1964, bylo kupujícímu umožněno nabýt vlastnické právo od neoprávněného pouze na základě obchodní kupní smlouvy dle ust. § 446 ObchZ.

Taková úprava byla úprava předmětem časté a pochopitelné kritiky, neboť na jedné straně bylo nabytí věci od neoprávněného (dříve nevlastníka) umožněno v obchodněprávních vztazích za podmínek § 466 ObchZ oproti neexistenci v občanskoprávních vztazích. V rámci právního řádu tak existovala dvě diametrálně odlišná řešení, jejichž užití záleželo pouze na tom, zda jde o vztah občanskoprávní nebo obchodněprávní.[307] Prof. Bejček v této souvislosti uvedený rozpor odůvodňoval jako výsledek *„společenského tlaku na posílení právní jistoty nabyvatelů věcí v obchodních vztazích, a to i na úkor původních vlastníků*.“ [308]

Je zřejmé, že podstatou a smyslem ustanovení § 446 ObchZ byla ochrana dobré víry kupujícího v případě, že nevěděl nebo vědět neměl a nemohl, že prodávající není vlastníkem prodávané věci. Taková ochrana byla zákonodárcem umožněna právě s ohledem na charakter obchodních závazkových vztahů, resp. na skutečnost, že při uzavírání obchodů podnikatel zpravidla nabývá předmět od jiného podnikatele a tento následně prodává dál. Důvod byl jednoznačně ekonomické povahy, na druhou stranu lze spatřovat podobný záměr již ve třicátých letech minulého století.

Obdobně judikoval Nejvyšší soud ČSR ve svém rozsudku č. 10784 z roku 1931 (Vážný), podle něhož „*kupující nabývá ke zboží vlastnické právo, bylo-li nabyto bezelstně a za úplatu od obchodníka oprávněného s ním obchodovat nebo od toho,*

[307] Bejček, J. In Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. II. díl. (§261-775). Praha : Codex, 2000. s. 332.
[308] např. ust. § 487 ObčZ, které umožňuje nabytí vlastnického práva od neoprávněného dědice, kterému bylo soudem dědictví potvrzeno

komu je vlastník svěřil; dosavadní vlastník zboží se může hojit jen na tom, kdo je mu odpovědný, přičemž nárok na vrácení toho, co bylo plněno bez právního důvodu, musí ustoupit."

V obchodní praxi docházelo k častému zneužívání ust. § 446 ObchZ především v souvislosti fakultativních obchodů.[309] Otázku nabývání vlastnického práva od neoprávněného ve vztahu k fakultativním obchodům, se zabýval několikrát ve své praxi i Ústavní soud ČR. Z daných rozhodnutí zmiňuji např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 112/01 nebo nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 437/02, v nichž zdůraznil, že je „*obzvláště nutné velmi přísně posuzovat otázku dobré víry nabyvatele, zvláště v případech, kdy dochází k aplikaci ustanovení obchodního zákoníku na základě dohody smluvních stran podle jeho § 262.*" Důvod je jasný – prosté podřízení závazkového vztahu režimu obchodního zákoníku nesmí bez dalšího „*k jakémusi "jištění" kupujícího, že by prodávající nebyl oprávněn vlastnické právo k předmětné věci převést, neboť již tato skutečnost by sama o sobě vylučovala existenci dobré víry na straně kupujícího a tím i aplikaci ustanovení § 446 obchodního zákoníku*."

Při nabývání vlastnického práva od neoprávněného je zasahováno do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek původního vlastníka věci a současně je předmětem posouzení oprávněnost titulu nabyvatele. Střet těchto dvou protichůdných principů lze s posouzením a prokázáním skutečnosti, zda kupující byl v okamžiku uzavírání kupní smlouvy v dobré víře řešit v teoretické rovině podstatě třemi způsoby:

i. absolutním prosazením principu ochrany vlastnického práva původního vlastníka věci,
ii. absolutní ochranou principu vlastnického práva nabyvatele v dobré víře,
iii. kombinací obou uvedených způsobů.

Domnívám se, že bezvýjimečné upřednostnění jednoho z výše uvedených situací dle bodu i.) a ii.) by vedlo k porušení zásady rovnosti a principům spravedlnosti. **V daném případě byl zákonodárcem správně zvolen kompromis**, neboť bylo rozhodnuto v rámci zásad spravedlnosti. Obdobný právní názor přijal Ústavní soud

[309] resp. uzavřením obchodní kupní smlouvy v rámci § 262 ObchZ typicky v bazarech nebo překupníky osobních automobilů

České republiky, kdy ve svém nálezu ze dne 11. 5. 2011, **sp. zn. II. ÚS 165/11**, konstatoval, že jediným způsobem řešení mezi uvedenými variantami je **kompromis**, přičemž současně potvrdil, že vzhledem ke dvěma proti sobě působícím principům, je třeba postupovat v rámci zásad spravedlnosti.[310]

Nejvyšší soud České republiky rozsudkem ze dne 12. prosince 2007, sp.zn. 32 Cdo 44/2007 konstatoval, že „*obchodní zákoník v ustanovení § 446 upřednostňuje dobrou víru v obchodních závazkových vztazích před ochranou vlastnického práva původního vlastníka jako výjimku ze zásady, že nikdo nemůže na jiného převést více práv než má sám*." Ustanovení § 446 obchodního zákoníku významným způsobem zasahuje do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek a upřednostňuje před ním dobrou víru a jistotu účastníků obchodněprávních vztahů. **Takové prolomení základních ústavně zaručených principů je možné učinit za velice přísných podmínek. Omezení práv a povinností vyplývá přímo z listiny základních práv a svobod a Ústavní soud se jejich vymezením ve své rozhodovací praxi zabýval.**

Ústavní soud ČR opakovaně potvrdil, že takové prolomení lze aplikovat pouze za přísného respektování čl. 4 odst. 4 Listiny, „*neboť představuje zákonnou mez jednoho z nejdůležitějších základních práv, a je tedy při jeho aplikaci nezbytné striktně vyloučit jakékoliv jeho zneužití k jiným účelům, než pro které bylo stanoveno. Z toho důvodu je obzvláště nutné velmi přísně posuzovat otázku dobré víry nabyvatele....".* Z uvedeného je zřejmé, že posuzování dobré víry je třeba přistupovat velice pečlivě a s přihlédnutím ke všem skutkovým a právním okolnostem. **Výklad ustanovení § 446 ObchZ bylo třeba učinit pouze s přihlédnutím k právním závěrům obsaženým v rozhodnutích Ústavního soudu ČR.** [311] Z uvedeného vyplývá, že v každém jednotlivém případě je třeba aplikovat **ústavně konformní interpretaci.** [312] Za ústavně

[310] *„jelikož princip ochrany dobré víry nového nabyvatele působí proti principu ochrany vlastnického práva původního vlastníka, je nutno najít praktickou konkordanci mezi oběma protikladně působícími principy tak, aby zůstalo zachováno maximum z obou, a není-li to možné, pak tak, aby výsledek byl slučitelný s obecnou představou spravedlnosti."*

[311] srov. usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 28.8.2001, sp.zn. IV. ÚS 112/01, publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 30/2001, sešit 23/2001, a nález Ústavního soudu pod č. 110/2003, číslo sešitu 31/2003

[312] k jejímu pojmu viz zejména nálezy sp. zn. Pl. ÚS 48/95 (Sbírka rozhodnutí, svazek 5, nález č. 21; vyhlášen pod č. 121/1996 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 5/96 (Sbírka rozhodnutí, svazek 6, nález č. 98; vyhlášen pod č. 286/1996 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 19/98 (Sbírka rozhodnutí, svazek 13, nález č. 19; vyhlášen pod č. 38/1999 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 15/98 (Sbírka rozhodnutí, svazek 13, nález č. 48; vyhlášen pod č. 83/1999 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 4/99 (Sbírka rozhodnutí, svazek 14, nález č. 93; vyhlášen pod č. 192/1999 Sb.), sp. zn.

konformní interpretaci lze považovat např. i ust. § 446 obchodního zákoníku, ve znění zákona č. 370/2000 Sb., jejímž přijetím zákonodárce zvýšil ochranu vlastnického práva výslovným zpřísněním požadavků na existenci dobré víry kupujícího. Ustanovení § 446 ObchZ ve znění do 31.12.2000 znělo následovně - "*Kupující nabývá vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabýt, věděl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje*." Z předložené formulace je zřejmé, že obchodní zákoník umožňoval nabytí vlastnického práva od neoprávněného i v případě, že kupující věděl, že prodávající není vlastníkem zboží, ani není oprávněn s ním dále obchodovat.[313]

Tímto specifikem samozřejmě není být dotčena odpovědnost toho, kdo prodal neoprávněně cizí věc, vůči dosavadnímu vlastníkovi.

Aplikace ust. § 446 ObchZ není automatická ve smyslu prokázání a následného nabytí vlastnického práva k předmětu, posouzení dobré víry nabyvatele je otázkou dokazování. V konkrétním případě dojde k upřednostnění účastníků obchodně právního vztahu před ústavně zaručeným právem původního vlastníka vlastnit majetek.

Aby mohlo dojít k aplikaci ustanovení § 446 ObchZ, je nutné splnění několika dílčích předpokladů. Aplikace ust. § 446 ObchZ je možná za splnění níže vymezených podmínek:

- nabytí vlastnického práva na základě § 446 ObchZ,

- musí být prokázáno, že nabyvatel byl v okamžiku uzavírání kupní smlouvy v dobré víře, tedy jednal v domnění, že jedná s oprávněným prodávajícím,

- předmětem koupě byla movitá věc.

Pl. ÚS 10/99 (Sbírka rozhodnutí, svazek 16, nález č. 150; vyhlášen pod č. 290/1999 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 17/99 (Sbírka rozhodnutí, svazek 16, nález č. 174; vyhlášen pod č. 3/2000 Sb.)],

[313] Ustanovení § 446 ObchZ do 31.12.2013 zní následovně: "*Kupující nabývá vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabýt, věděl nebo vědět měl a mohl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje.*".

Z těchto předpokladů se postupně začala v judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu ČR formulovat výjimka,. Tato výjimka je specifická v tom smyslu, že rozšiřovala aplikaci nabytí od neoprávněného i na věci zapsané ve veřejném rejstříku (věci nemovité).

V praxi byla otázka nabytí vlastnického práva posuzována velmi pečlivě, neboť bude záležet na posouzení dobré víry nabyvatele, tj. do jaké míry byl nabyvatel v dobré víře a mohl tak předvídat, zda prodávajícímu v okamžiku uzavření obchodní kupní smlouvy svědčí vlastnické právo k předmětu koupě.[314]

7.4. Předpoklady nabytí od neoprávněného – dobrá víra

Otázka, která je v konkrétním případě striktně posuzována je otázka dobré víry nabyvatele. Pojem dobré víry není jednoznačně vymezen, proto se jej pokusím vymezit s ohledem na konstantní judikaturu soudů vyšších stupňů. Lze konstatovat, že vymezení dobré víry bylo proměnlivé i v čase.

K otázce dobré víry při nabytí vlastnického práva se ostatně několikrát vyslovil Nejvyšší soud, kdy hodnotil otázku dobré víry nabyvatele od neoprávněného, a judikoval, že nelze mít při jejím posouzení na nabyvatele stejné nároky jako na držitele v dobré víře v právním státě. V uvedeném rozhodnutí uzavřel, že v případě „*držitele v době po roce 1948 i později je třeba přihlédnout k tomu, že v této době byla závažným způsobem narušena stabilita vlastnických vztahů, kdy nebyly uznávány některé tradiční principy soukromého práva, právní úprava vlastnických vztahů byla nepřehledná (týkaly se jí často i odvozené normy) a konečně kdy správní orgány (národní výbory) měly široká faktická i právní oprávnění zasahovat do vlastnických vztahů. V takovém případě nelze na držitele klást stejné nároky jako ve stabilizovaném právním státě respektujícím tradiční a vžité principy občanského práva*.“ Z předloženého judikátu je zcela evidentní vliv socialistického práva.

Dobrou vírou lze rozumět *„zásadně nezaviněnou nevědomost o právních nedostatcích určitého právního stavu.“*[315] Při posuzování dobré víry je třeba vycházet nejen ze **subjektivního hlediska** nabyvatele, tedy nelze dobrou víru posuzovat ze

[314] Praktickými dopady takových uzavřených kupních smluv se budu věnovat v další části práce
[315] Hurdík, J. Zásady soukromého práva. Brno : Masarykova univerzita, 1998. s. 123.

subjektivních představ, ale v dané věci musí být dobrá víra posuzována i **z hlediska objektivního** (tedy s ohledem na skutečnost *„zda držitel při zachování náležité opatrnosti, kterou lze s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu po každém subjektu práva požadovat, měl nebo mohl mít pochybnosti o existenci svého práva. I když bude držitel subjektivně o svém právu přesvědčen, nebude se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, pokud mu jsou nebo musí být známy skutečnosti, ze kterých by při zachování obvyklé opatrnosti musel seznat, že není subjektem práva, o jehož vydržení jde*.)“ [316] V konkrétním případě se tak jedná o posouzení objektivních skutečností, neboť dobrá víra představuje vnitřní, subjektivní, vztah fyzické osoby, a jako takový je obtížné jej posuzovat. Dobrá víra se tak usuzuje objektivně ve vztahu k okolnostem případu.

Z objektivního hlediska se při posuzování dobré víry „*vychází se z toho, jak by věc byla posouzena při zachování obvyklé opatrnosti, kterou lze po každém požadovat. Okolnosti a z nich vyplývající právní důsledky uchopení držby je třeba zkoumat u každého držitele zvlášť. Nedostatek dobré víry předchůdce tak nevylučuje dobrou víru dalšího držitele*.“[317]

Stěžejním předpokladem pro nabytí vlastnického práva od neoprávněného je dobrá víra kupujícího. Formulace dobré víry v ustanovení § 446 ObchZ ve znění novely provedené zákonem č. 370/2000 Sb. opustila široké pojetí dobré víry - **nabyvatel nebyl v dobré víře pouze v okamžiku, kdy věděl, že prodávající není v době prodeje (tj. převodu vlastnického práva) věci oprávněným vlastníkem**. Stačilo tedy tvrzení, že se kupující domnívá, že nabývá od osoby, které svědčí vlastnické právo k předmětu koupě.

S účinností od 1.1.2001 citované ustanovení novelizováno[318] a rozsah pojetí dobré víry poměrně zúžen, nově byla **dobrá víra vázána také na subjektivní možnost nabyvatele, kdy tento musí prokazovat, zda vynaložil veškerou opatrnost, aby prověřil, že se jedná o vlastníka zboží.** Dobrá víra je vázána na subjektivní nemožnost nabyvatele zjistit, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn se zbožím dále nakládat za účelem prodeje.

[316] rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6.6.2001, sp.zn. 22 Cdo 2205/99
[317] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 1843/2000, ze dne 7.5.2002)
[318] ve znění, kdy „kupující nabývá vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabýt, věděl nebo vědět měl a mohl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn se zbožím nakládat za účelem jeho prodeje“

Jak plyne z uvedených rozhodnutí, otázka posuzování dobré víry není zcela jednoznačná, z rozhodnutí Ústavního soudu ČR zmiňuji zejména vztah dobré víry nabyvatele trpícího duševní chorobou pro uzavření a následnou platnost obchodní kupní smlouvy. Odvolací soud prohlásil v posuzované věci za podstatné nikoli to, zda druhá žalovaná věděla o tom, že žalobce trpí duševní poruchou, nýbrž to, zda věděla, že v důsledku této duševní choroby byla kupní smlouva mezi ním a prvním žalovaným neplatná a že se tedy první žalovaný vlastníkem věcí, jichž se týkala, nestal.

Nejvyšší soud dále k otázce dobré víry doplnil, že *„dobrá víra musí být* ***podložena konkrétními okolnostmi, z nichž lze soudit, že toto přesvědčení držitele je opodstatněné. Okolnostmi, které mohou svědčit pro závěr o existenci dobré víry, jsou zpravidla okolnosti týkající se právního důvodu nabytí práva a svědčící o poctivosti nabytí, tedy tzv. titul uchopení se držby*** *(objektivně oprávněný důvod nabytí držby, např. existence smlouvy, která je pro určitou vadu neplatná). Povinnost tvrdit a prokázat tyto okolnosti přitom tíží toho, kdo tvrdí, že došlo k nabytí vlastnického práva vydržením“* [319]

Posouzení intenzity choroby žalobce v době uzavření kupní smlouvy, což je, složité i pro fundované odborníky. Odvolací soud doplňuje, že „*Skutečnost, že druhá žalovaná věděla o duševní chorobě žalobce, tedy sama o sobě nestačí pro závěr, že se v posuzovaném případě ustanovení § 446 obch. zák. neuplatní. Odvolací soud rovněž konstatoval, že důkazní břemeno o vědomosti druhé žalované o tom, že první žalovaný není vlastníkem prodávaných věcí, má jednoznačně žalobce, takže jakékoli pochybnosti v tomto směru jdou k jeho tíži*.“

Soud prvního stupně, jsa vázán shora uvedeným právním názorem odvolacího soudu, tak zaměřil svou pozornost v dalším řízení na otázku, nakolik na posuzovaný případ dopadá ustanovení § 446 obch. zák. (ve znění účinném do jeho novely provedené zákonem č. 370/2000 Sb.), tedy zda druhá žalovaná v době, kdy kupovala věci od prvního žalovaného, v*ěděla, že první žalovaný v důsledku neplatnosti kupní smlouvy není jejich vlastníkem*. Zamítnutí žaloby soudem prvního stupně označil za věcně správné rozhodnutí.[320]

[319] rozsudek ze dne 31. března 1998, sp. zn. 3 Cdon 395/96
[320] Absolutní neplatnost právního úkonu (jednání) - rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Odo 870/2003, ze dne 24.2.2004

Ústavní soud se nad otázkou nabytí vlastnického práva od neoprávněného důsledně zabýval, a následně zpřesnil požadavky na možnost takového nabytí. V této otázce v souladu s teoretickou koncepcí ústavního pořádku dodává, *že „taková* ***aplikace je přípustná pouze za předpokladu přísného respektování čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod*** *(dále též jen „LZPS“ nebo „Listina“). Ust. čl. 4 odst. 4 Listiny představuje zákonnou mez tohoto základního práva a při jeho aplikaci je nutné zásadně nezbytně a striktně vyloučit jakékoli jeho zneužití.“*[321]

V konečném důsledku to znamená, že soud musí velice přísně posuzovat otázku dobré víry nabyvatele, s čímž je rovněž spojeno důkazní břemeno prokazující dobrou víru nabyvatele, které musí v soudním řízení prokazovat on sám a jehož tíži tak unést.

V konkrétním případě musí být zásadní střet ústavně zaručeného práva vlastnit majetek a dobré víry účastníka obchodněprávního vztahu v souladu s ustanovením § 446 ObchZ velmi citlivě v každém konkrétním případě posuzován, neboť jako takový vyvolává výkladové problémy ustanovení § 446 obchodního zákoníku.

Ústavní soud ve svém nálezu sp.zn. Pl. ÚS 75/04 judikoval, že „*ustanovení § 446 obchodního zákoníku je s ústavním pořádkem konformní, nicméně s ohledem na zásah do práva vlastnit majetek, je nutné přistupovat k hodnocení konkrétních okolností případu, jež umožní posoudit, do jaké míry je předmětné ustanovení aplikovatelné na daný případ, zvlášť citlivě a pečlivě“*.

Ústavní soud ČR se ústavností ustanovení § 446 ObchZ ve znění účinném do 31. 12. 2000 zabýval v již klasickém nálezu sp. zn. I. ÚS 437/02 (Sbírka rozhodnutí, svazek 31, nález č. 110). Potvrdil v něm právní názor vyslovený v usnesení ve věci sp. zn. IV.

„Pokud totiž dovodily, že kupní smlouvu ze dne 14. února 1996 uzavřel žalobce v duševní poruše, která jej činila k takovému právnímu úkonu neschopným, a jde tedy o absolutně neplatný právní úkon ve smyslu § 38 odst. 2 obč. zák., měly tento závěr promítnout také do hodnocení způsobilosti druhé žalované nabýt následnou kupní smlouvou vlastnické právo k předmětným věcem. Výklad ustanovení § 446 obch. zák., podle něhož by musel žalobce prokázat nejen vědomost osoby jednající jménem druhé žalované o jeho duševní poruše, nýbrž i její vědomost o intenzitě této poruchy a o neplatnosti kupní smlouvy uzavřené mezi žalobcem a prvním žalovaným, v daném případě nedostatečně zohledňuje působení článku 4 odst. 4 ve spojení s článkem 11 Listiny. „

[321] Srov. ÚS/Usn. Sv. 110/31 s. 3 – povinnost soudům a jiným orgánům veřejné moci, aby v otázkách kdy je rozhodováno o základních právech a povinnostech jednotlivce byl zastáván takový výklad jednoduchého práva, aby nezasahoval do těchto práv a byl v souladu s hodnotami demokratického právního státu. Ústavní soud vyložil ustanovení § 446 Obch.Z vyložil ustanovení jako zákonnou mez ochrany vlastnického práva, tam kde je upřednostnit dobrou víru nabyvatele.

ÚS 112/01 (Sbírka rozhodnutí, svazek 23, usn. č. 30, str. 365), dle něhož "*V návaznosti na právní názor vyslovený v nálezu sp. zn. I. ÚS 437/02 Ústavní soud toliko dodává, že je věcí obecných soudů, aby s ohledem na konkrétní případ zvážily rozložení důkazního břemene mezi účastníky řízení*."

S ohledem na závěr přijatý Ústavním soudem je proto u každého jednotlivého případu rozhodující posouzení dobré víry nabyvatele, zvláště, zda nabyvatel měl a mohl vědět, že prodávající není vlastníkem prodávaného zboží a není ani oprávněn zbožím za účelem jeho prodeje nakládat. Při zkoumání existence dobré víry mají nesporně zcela nezastupitelnou úlohu nabývací tituly, státem vydávané doklady prokazující vlastnictví věcí a veřejně přístupné registry věcí obsahující údaje o vlastnictví.

Pro posouzení dobré víry jsou rozhodné i odborné nebo jiné znalosti nabyvatele. Zejména možné odborné znalosti např. podnikatele specializujícího se na prodej a koupi motorových vozidel a jejich pronájem, může způsobit, že může mít odůvodněné pochybnosti o oprávnění převodce vozidla převést – pokud nebyl prokázán původ vozidla, resp. předložení např. kupních smluv nebo jiných dokladů prokazujících nabývání vozidla předchůdcem, nelze uvažovat o tom, že kupující byla v dobré víře, jak je zřejmé k jejím profesionálním zkušenostem. Ústavní soud uzavřel, že základní podmínkou aplikace ust. § 446 ObchZ je právě dobrá víra kupujícího, že prodávající byl oprávněn se zbožím nakládat za účelem jeho prodeje, což v daném případě nebylo splněno.[322]

Primárním předpokladem pro nabytí vlastnického práva od neoprávněného je existence dobré víry na straně kupujícího, v okamžiku realizace transakce. Pojem dobré víry není v žádném stávajícím kodexu soukromého práva jednotně vymezen. Nadto je pojmu přisuzován rozdílný obsah, a to v návaznosti na konkrétní právní řád Koncepce dobré víry je aplikována např. i v asijských soukromoprávních řádech.

Dobrá víra se vždy vztahuje na konkrétní titul výše podaného pojetí dobré víry jako psychického stavu určité osoby nadto plyne, že nezakotvuje-li příslušná úprava, v níž má dobrá víra konkrétní osoby právní význam, domněnku, že taková osoba je ohledně existence určitých skutečností v dobré víře, stíhá povinnost důkazní (a posléze i

[322] rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 28. srpna 2011, sp.zn. IV.ÚS 112/01

břemeno důkazní) o této dobré víře osobu, které je dobrá víra - v rovině právní - ku prospěchu

Vymezit pojem dobré víry není jednoduché,[323] neboť jako taková není dobrá víra v právních předpisech výslovně definována. Obecně lze dobrou vírou rozumět **vnitřní, psychický stav kupujícího**, resp. přesvědčení kupujícího, že nejedná bezprávně když si přisuzuje cizí věc.[324] Dobrá víra držitele o tom, že vzhledem ke všem skutkovým okolnostem a povaze konkrétního případu nakládá s věcí jako s vlastní, tedy, že mu věc patří.[325]

Existenci dobré víry je nutno posoudit vždy s ohledem na konkrétní skutkový základ,[326] nelze jej jednostranně hodnotit jen na základě subjektivních představ držitele (srov. např. rozhodnutí NS ČR ze dne 31.3.2008, sp.zn. 22 Cdo 617/2007 „*Posouzení, je-li držitel v dobré víře či nikoli, je třeba vždy hodnotit objektivně a nikoli pouze ze subjektivního hlediska (osobního přesvědčení) samotného účastníka. Je třeba vždy brát v úvahu, zda držitel při běžné (normální) opatrnosti, kterou lze s ohledem na okolnosti a povahu daného případu po každém požadovat, neměl, resp. nemohl mít, po celou vydržení dobu důvodné pochybnosti o tom, že mu věc nebo právo patř*í.“) Skutkové okolnosti zahrnují **rovněž posouzení právního titulu** (tedy to, zda v konkrétním případě dle právní úpravy mohl držiteli oprávněný titul vzniknout).[327] Obdobně se vyslovil Nejvyšší soud *Okolnostmi, které mohou svědčit pro závěr o existenci dobré víry, jsou zpravidla okolnosti týkající se právního důvodu nabytí*

[323] Japonský civilní kodex 91947) přejímá soukromoprávní principy německého systému pandekt, které zařazuje do obecné části kodexu. Základní doktrína dobré víry a poctivého obchodního styku (angl. Good faith and fair dealing) byla aplikována obecnými soudy již před oficiální kodifikací. Přestože je tato doktrína poměrně rozšířena, ve vztahu k obligačnímu právu byla částečně zúžena a je vyžadována povinnost „předběžného“ prověření smluvní strany před uzavřením transakce. Dále srov. např. HIROSHI, O. Jananese law, 2nd eddition, Oxford University Press, 2001, p. 134 an., rozsudek Nejvyššího soudu Japonska, sp.zn. Minshu 5-5-1440, ze dne 26. května 1961

[324] Petr, B. Nabývání vlastnictví originárním způsobem. Praha: C.H.Beck, s. 62, dále srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 408/2012 Poukázal na to, že nestačí pouze subjektivní přesvědčení držitele, ale dobrá víra musí být posuzována i z hlediska dodržení náležité opatrnosti ze strany držitele. Dobrá víra se musí vztahovat k právnímu důvodu (titulu)

[325] srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2204/99), v nichž bylo vysloveno, že dobrá víra nabyvatele má právní význam jen tehdy, stanoví-li to zákon (srov. například § 486 obč. zák.); posuzovaná věc však mezi takové případy nepatří.

[326]. ten, kdo se takto chová, musí být se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že je subjektem vykonávaného práva. Dobrá víra držitele se přitom musí vztahovat i k okolnostem, za nichž vůbec mohlo věcné právo vzniknout, tedy i k právnímu důvodu Nejvyššího soudu sp.zn. 3 Tdo 1319-2009

[327] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 22. listopadu 2012, sp.zn. 22 Cdo 1489/2012 Dobrá víra držitele se musí vztahovat i k okolnostem, za nichž vůbec mohlo věcné právo vzniknout, tedy i k právnímu důvodu (titulu), který by mohl mít za následek vznik práva“

práva a svědčící o poctivosti nabytí, tedy tzv. titul uchopení se držby (objektivně oprávněný důvod nabytí držby, např. existence smlouvy, která je pro určitou vadu neplatná).[328]

Definici pojmu „ke všem okolnostem“ Nejvyšší soud České republiky opětovně shrnul např. v nedávném rozhodnutí ze dne 27. března 2012, sp.zn. 22 Cdo 2926/2010 tak, *„že se jedná o kategorii objektivní (správněji „vnější“), nikoliv subjektivní (správněji „vnitřní“). S mylným přesvědčením držitele ji nelze ztotožnit. Není rozhodující, že držitel jednal na základě nesprávné představy o skutečnosti (omyl skutkový) nebo o právu (omyl právní). Rozhodující je, zda za daných okolností skutečnost nebo právo znát měl. V dobré víře je ten, kdo jedná v omylu (skutkovém či právním), který je omluvitelný, neboli – jinými slovy – kdo jedná s obvyklou opatrností, kterou po něm lze za daných okolností požadovat“.*[329]

Dobrou víru držitele jakožto subjektivní psychický stav držitele nelze prokázat přímo.[330] Vzhledem ke skutečnosti, že dobrá víra kupujícího nemůže být předmětem dokazování *musí být podložena konkrétními okolnostmi, z nichž lze soudit, že toto přesvědčení držitele je opodstatněné*[331].

---

[328] rozsudek ze dne 31. března 1998, sp. zn. 3 Cdon 395/96, dále srov. např. Usnesení NS ČR ze dne 13.9.2001, sp.zn. 28 Cdo 1493/2001, dále srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. ledna 2008, sp.zn. 31 Cdo 3177/2005 *„Z pojetí dobré víry jako psychického stavu určité osoby plyne, že nezakotvuje-li příslušná úprava, v níž má dobrá víra konkrétní osoby právní význam, domněnku, že taková osoba je ohledně existence určitých skutečností v dobré víře, stíhá povinnost důkazní (a posléze i břemeno důkazní) o této dobré víře osobu, které je dobrá víra - v rovině právní - ku prospěchu*.“

[329] Dále srov. např. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu z 28. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1178/96, uveřejněný v časopisu Právní rozhledy, č. 11/1997, s. 587, rozsudek Nejvyššího soudu ze 7. 5. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1843/2000, uveřejněný pod č. C 1176 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, vydávaném nakladatelstvím C. H. Beck (dále jen „Soubor“), rozsudek Nejvyššího soudu z 28. 5. 2003, sp. zn. 22 Cdo 145/2003, uveřejněný v Souboru pod č. C 1966, rozsudek Nejvyššího soudu z 27. 6. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1462/2006, uveřejněný v Souboru pod č. C 5216, nebo rozsudek Nejvyššího soudu z 29. 6. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1330/2006, uveřejněný v Souboru pod č. C 5225.

[330] Knappová, M., Švestka, J. a kol. Občanské právo hmotné I. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Codex Bohemia, 1995, s. 341 an.

[331] (rozsudek ze dne 31. března 1998, sp. zn. 3 Cdon 395/96, dále srov. např. Usnesení NS ČR ze dne 13.9.2001, sp.zn. 28 Cdo 1493/2001; obdobně srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1465/98 *„dobrá víra je (obecně vzato) vnitřní přesvědčení určité osoby, že nejedná protiprávně. Jde o psychický stav, o vnitřní přesvědčení subjektu, které samo o sobě nemůže být předmětem dokazování. Předmětem dokazování mohou být skutečnosti vnějšího světa, jejichž prostřednictvím se vnitřní přesvědčení projevuje navenek, tedy okolnosti, z nichž lze dovodit přesvědčení příslušné osoby o její dobré víře.“*

Tyto okolnosti jsou v případném soudním sporu předmětem dokazování, v opačném případě neunese žalobce důkazní břemeno.[332] **Dobrá víra se tedy nepresumuje**. *Povinnost prokázat tvrdit a prokázat tyto okolnosti přitom tíží toho, kdo tvrdí, že došlo k nabytí vlastnického práva vydržením.“*[333] Posouzení otázky dobré víry na straně kupujícího při akcentaci důkazního břemene právě na jeho straně byl předmětem výkladu rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 32 Cdo 44/2007.[334]

Dobrá víra musela existovat po celou (vydržecí) dobu.[335] nepostačovalo,[336] aby dobrá víra byla na straně kupujícího naplněna teprve v okamžiku uchopení se držby (v konkrétním případě v okamžiku předání movité věci).

Praxí i teorií je za splnění konkrétních podmínek *připuštěna možnost tzv. domnělého titulu.*[337] *Tato otázka se dostává do popředí ve vztahu ke kupním smlouvám dle ObchZ, jejichž předmětem koupě byla nemovitost* a která je s ohledem na přetrvávající rozpor v právních závěrech nejvyššího a Ústavního soudu předmětem následující kapitoly.

Dobrá víra, která je dána „se zřetelem ke všem okolnostem“, zaniká v okamžiku, kdy se držitel seznámil se skutečnostmi, které objektivně musely

---

[332] Usnesení NS ČR ze dne 14.6.2001, sp.zn. 22 Cdo 508/2001

[333] Rozsudek NS ČR ze dne 31.března 1998, sp.zn. Cdon 395/96

334 a dalších rozhodnutí - usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. II. ÚS 624/2002, nález ze dne 28. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/2001, ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. I. ÚS 437/02 či ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 75/04).

335 Srov. např. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.6.2001, sp.zn. 22 Cdo 508/2001

336 Petr, B. Nabývání vlastnictví originárním způsobem. Praha: C.H.Beck, s. 61

[337] To ovšem neznamená, že takový titul musí být dán; postačí, že držitel je se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že tu takový titul je. Postačuje tedy domnělý právní titul (titulus putativus). Posouzení, je-li držitel v dobré víře či nikoli, je třeba vždy hodnotit objektivně a nikoli pouze ze subjektivního hlediska (osobního přesvědčení) samotného účastníka. Je třeba vždy brát v úvahu, zda držitel při běžné (normální) opatrnosti, kterou lze s ohledem na okolnosti a povahu daného případu po každém požadovat, neměl, resp. nemohl mít, po celou vydržení dobu důvodné pochybnosti o tom, že mu věc nebo právo patří. Dobrá víra, která je dána „se zřetelem ke všem okolnostem“, zaniká v okamžiku, kdy se držitel seznámil se skutečnostmi, které objektivně musely vyvolat pochybnost o tom, že mu věc po právu patří anebo že je subjektem práva, jehož obsah vykonává. Jde o posouzení dobré víry vztahující se k (skutečnému či domnělému) titulu, na jehož základě se ten, kdo se dovolává vydržení, chopil držby. Dobrou víru je třeba hodnotit objektivně; vychází se z toho, jak by věc byla posouzena při zachování obvyklé opatrnosti, kterou lze po každém požadovat“.

vyvolat pochybnost o tom, že mu věc po právu patří anebo že je subjektem práva, jehož obsah vykonává.[338]

Judikatura soudů vyšších instancí se poměrně podrobně zabývala otázkou, jaká forma informace postačuje, aby byla dobrá víra na straně kupujícího prolomena. Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu **zaniká dobrá víra ve chvíli, kdy se držitel od *kohokoli či jakýmkoliv způsobem dozví o skutečnostech, které u něj objektivně musí vyvolat pochybnost ... jim právo dočasného užívání pozemků, resp. právo osobního užívání, vzniklo, neměnilo by to nic na tom, že jim musela chybět dobrá víra ve vztahu k vlastnictví a že tato nezbytná podmínka vydržení vlastnického práva nebyla naplněna***.[339] Tato podmínka je natolik dominantní, že přerušuje běh vydržecí lhůty a neumožňuje kupujícímu věc vydržet.

Vymezení dobré víry nelze paušalizovat, její existenci je nutno posoudit vždy s ohledem na konkrétní kupní smlouvu[340], resp. skutkový základ. Při vymezení pojmu učiním v návaznosti na stávající judikaturu českých soudů nižších i vyšších instancí.

Dále srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo 536/2000 jímž bylo řešeno, zda oprávněný držitel může převést vlastnické právo na třetí osobu. Jak již bylo konstatováno několikrát, oprávněný držitel nemůže vlastnické právo platně převést. **Nabyvateli může v případě takové koupě vzniknout pouze oprávněná držba za podmínek stanovených zákonem**. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 7. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1836/2002, oprávněný držitel má právo na takovou dispozici s věcí, při které nedochází ke změně vlastnického práva. Pokud

[338] Jde o posouzení dobré víry vztahující se k (skutečnému či domnělému) tituku, na jehož základě se ten, kdo se dovolává vydržení, chopil držby. Dobrou víru je třeba hodnotit objektivně; vychází se z toho, jak by věc byla posouzena při zachování obvyklé opatrnosti, kterou lze po každém požadovat".

[339] 22 Cdo 1406/2010

[340] Pojem dobré víry není v žádném stávajícím kodexu soukromého práva striktně vymezen. Nadto je pojmu přisuzován rozdílný obsah, a to v návaznosti na konkrétní právní řád Koncepce dobré víry je aplikována např. i v asijských soukromoprávních řádech. Japonský civilní kodex 91947) přejímá soukromoprávní principy německého systému pandekt, které zařazuje do obecné části kodexu. Základní doktrína dobré víry a poctivého obchodního styku (angl. Good faith and fair dealing) byla aplikována obecnými soudy již před oficiální kodifikací. Přestože je tato doktrína poměrně rozšířena, ve vztahu k obligačnímu právu byla částečně zúžena a je vyžadována povinnost „předběžného" prověření smluvní strany před uzavřením transakce. Dále srov. např. HIROSHI, O. Jananese law, 2nd eddition, Oxford University Press, 2001, p. 134 an., rozsudek Nejvyššího soudu Japonska, sp.zn. Minshu 5-5-1440, ze dne 26. Května 1961.

oprávněný držitel věc prodá, může nabyvateli vzniknout jen právo oprávněné držby, nikoliv právo vlastnické.

Konečně, jistým specifickým způsobem, kdy může dojít k převodu vlastnického práva ke zboží způsobem, k němuž v praxi nezřídka dochází[341], je nabytí vlastnického práva od neoprávněného. Jedná se o skutečnost, kdy v souladu s § 446 odst. 1 ObchZ *nabývá kupující vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabýt, věděl měl nebo mohl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje*.

Je otázkou, zda by bylo možné předmětné ustanovení analogicky použít na i na nabývání vlastnictví od vlastníka, který není oprávněn se zbožím za účelem jeho prodeje nakládat. Jednalo by se o případ, kdy k omezení vlastnického práva dochází např. soudním rozhodnutím. K této otázce literatura doposud mlčí, byť mne zaujal názor advokáta …, který argumentuje analogií kdy „*by se dalo na základě smyslu a podstaty předmětného ustanovení zákoníku chránícího dobrou víru uvažovat o skutečnosti kdy za situace, kdy smyslem předmětného ustanovení obchodního zákoníku je ochrana dobré víry kupujícího ve spojení s posílením právní jistoty obchodníka, jak o tom hovoří zákonodárce v důvodové zprávě k danému ustanovení, měl by tento princip dopadat na jakékoliv podobně zatížené nabytí vlastnického práva a nikoli pouze ve vztahu k nabytí vlastnického práva od nevlastníka. Pokud zákon umožňuje nabytí vlastnického práva od nevlastníka, měl by dle logického výkladu a zásady a maiori ad minus umožnit nabytí vlastnického práva od vlastníka, kterému bylo soudním rozhodnutím zakázáno vlastnické právo, byť pod sankcí neplatnosti, převést*.“[342] S tímto názorem se však neztotožňuji, neboť přestože bychom viděli určitou podobnost případů jak argumentuje

[341] Jedná se o specifikum, nikoli možnost presumovanou pro uzavření kupní smlouvy

[342] Viz odkaz z eprava níže a dále srov. Je nesporné, že nabytí vlastnického práva od nevlastníka, je obecně považováno za právní úkon, který je neplatný jak pro právní nemožnost plnění, tak i pro rozpor se zákonem ve smyslu ustanovení § 39 občanského zákoníku, neboť v souladu s ustanoveními § 123 a § 130 odst. 1 a 2 občanského zákoníku jsou pouze vlastník a držitel, drží-li věc v dobré víře o tom, že mu věc patří, oprávněni předmět vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním. Nikdo jiný s věcí uvedeným způsobem nakládat nemůže, neboť k tomu není ze zákona oprávněn. Pokud tedy přesto takový právní úkon nevlastníka způsobí ve smyslu ustanovení § 446 obchodního zákoníku platné nabytí vlastnického práva, tím spíše by měl mít shodné právní účinky i úkon dispozičně omezeného vlastníka respektive úkon vlastníka, kterému je soudním rozhodnutím zakázáno s věcí nakládat. Obdobně jako u nevlastníka by samozřejmě mělo být přistupováno k posouzení existence dobré víry nabyvatele.

…., je nutno si uvědomit, že ustanovení § 446 ObchZ se výslovně vztahuje na osobu, které nesvědčí vlastnické právo, tedy neoprávněného. Naopak vlastník, kterému bylo vlastnické právo v okamžiku omezeno, nepozbývá oprávněného titulu k věci, pouze je mu obsah vlastnického práva zúžen na tzv. *hola proprieta* (holé vlastnictví), z tohoto důvodu se domnívám, že by docházelo k nepřípustné analogii při aplikaci ustanovení.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, možnost nabytí vlastnického práva od neoprávněného umožňuje ustanovení § 446 ObchZ, které tak představuje výjimku ze soukromoprávní zásady „*nemo plus iuris ad alienum transferre potest, quam ipse habet.*[343]. Zároveň aplikací tohoto ustanovení dochází k zasahování do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek původního vlastníka. Není zcela bezpředmětné, že vlastnickému právu jako absolutnímu lidskému právu a zejména tak jeho ochraně, je zaručována též ochrana mezinárodněprávními dokumenty.

7.5. Rozpor v rozhodnutích Nejvyššího a Ústavního soudu

K jistému průlomu došlo v nedávné judikatuře ústavního soudu.[344] Zcela zajímavá je otázka rozšíření institutu nabývání od neoprávněného i na nabývání věcí nemovitých a to za skutkového stavu, kdy kupující spoléhal na zápis v katastru nemovitostí.

Přestože se domnívám, že jazykovým výkladem lze dospět zcela jasně k aplikaci ust. § 446 ObchZ pouze na věci movité, došlo prostřednictvím judikatury Ústavního soudu k rozšíření. Tato otázka je dle mého názoru zcela spravedlivá, neboť vychází z podobných právních principů jako nabývání k věcem movitým.

---

[343] Např. francouzské právo v duchu zásady *en matière de meubles la possesion vaut titre propriété* umožňovalo již v 15. stol. u movitých věcí držbou nabýt vlastnické právo. Tato středověká zásada je dále promítnuta i do současné právní úpravy. Code civil z roku 1804 v čl. 2279 a 2280 upravoval možnost nabytí vlastnického práva od nevlastníka. V důsledku uvedeného byl chráněn každý nabyvatel, který získal v dobré víře držbu movité věci od nevlastníka, s tím, že mu bylo přináno vlastnické právo společně s nabytím držby k movité věci. Výjimkou byla situace, kdy k získání movité věci došlo nedobrovolně – např. krádeží, nálezem – v takovém případě došlo k nabytí vlastnického práva pouze u specifikovaných druhů obchodů – např. na tržišti, obchodě aj. Srov. Eliáš, K. Mobilia non habet sequelam (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). *Obchodněprávní revue.* 2009, roč. 1, č. 4, s. 62.

[344] Aktuálně probíhající možnost nabytí vlastnického práva i v případě absolutní neplatnosti kupní smlouvy uzavřené v režimu občanskoprávním, která byla několikrát judikována Ústavním soudem České republiky, který zaujmul odlišné stanovisko od Nejvyššího soudu ČR, zohledňuji v následující kapitole této práce

Na otázku však v dosavadní judikatuře Nejvyššího i Ústavního soudu neexistuje jednotný pohled. Nejvyšší soud, při posuzování rozsahu § 446 ObchZ v rozsudku ze dne 30.7.2003, sp. zn. 32 Odo 964/2002 zastává právní názor, že **nabytí vlastnického práva od nevlastníka podle § 446 ObchZ se vztahuje pouze na případy nabytí vlastnického práva k movitým věcem, a to i v případě, že by si smluvní strany tento režim pro uzavření své smlouvy zvolily**.

Toto stanovisko následně potvrdil, kdy prohlásil, že *„Na základě § 446 ObchZ nelze nabýt od nevlastníka vlastnictví k věcem nemovitým.“*[345] Tímto Nejvyšší soud opětovně potvrdil svou dosavadní rozhodovací praxi, kdy opakovaně judikoval, že ustanovení § 446 na nemovitosti nedopadá, neboť pojednává o zboží, které je dle zákonné definice věcí movitou.[346]

V soudní praxi je nutno posoudit skutečnost, kdy v případě absolutní neplatnosti kupní smlouvy nese nabyvatel v dobré víře, který při nabývání vlastnického práva jednal v důvěře v zápis v Obchodním rejstříku, nepříznivý následek. Tato otázka je judikována rozdílně soudy nejvyšších instancí.

Vraťme se k myšlence nabytí vlastnického práva nabyvatelem v dobré víře, který spoléhal na řádný a pravdivý zápis vlastnického práva v příslušném veřejnoprávním registru. Tato myšlenka byla podpořena nálezem pléna Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06, který uvedl, že: *„Odstoupením od smlouvy podle § 48 odst. 2 občanského zákoníku se – není-li právním předpisem nebo účastníky dohodnuto jinak – smlouva od počátku ruší, avšak pouze s účinky mezi jejími účastníky. Vlastnické právo dalších nabyvatelů, pokud své vlastnické právo nabyli v dobré víře, než došlo k odstoupení od smlouvy, požívá ochrany v souladu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod a s ústavními principy právní jistoty a ochrany nabytých práv vyvěrajícími z pojmu demokratického právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy, a nezaniká.“*

Tímto vzniká mezi rozhodnutími Nejvyššího soudu a rozhodnutími Ústavního soudu interpretační rozpor, který byl podpořen současnými rozhodnutími Ústavního soudu, kdy Ústavní soud České republiky ve svém poměrně obsáhlém rozhodnutí ze

[345] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. 32 Odo 792/2004.
[346] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 1999, sp. zn. 32 Cdo 1201/98.

dne 11.5.2011 sp. zn. II ÚS 165/11 prolomil dosavadní způsob nabývání vlastnického práva v dobré víře a otázku dobré víry nabyvatele posílil, zejména v tom smyslu, že uvedl, že **napříště bude jedním ze základních aspektů, který bude muset být soudy nižších instancí povinně aplikován a následně posuzován v otázce, zda poskytnout prvotnímu vlastníkovi nemovitosti nebo pozdějšímu, který tak citovanou nemovitou věc nabyl v dobré víře**.

Rubikovaným nálezem ÚS sp.zn. 165/11 byla poprvé upřednostněna ochrana dobré víry nového nabyvatele i při absolutní neplatnosti kupní smlouvy. Ústavní soud České republiky v tomto konkrétním případě, přestože shledal, že uzavřená kupní smlouva je absolutně neplatná, přihlédl rovněž - stejně tak jako v ostatních zemích s demokratickým právním zřízením ke spravedlnosti - ke korektivu dobrých mravů, dobré víry. Ústavní soud predikoval, že z tohoto pohledu by bylo nespravedlivé neposkytnout ochranu dobré víry následnému nabyvateli, tedy poznamenal, že „***osoby, jimž dobrá víra svědčí, totiž nenesou žádný díl odpovědnosti za neplatnost smlouvy uzavřené mezi právními předchůdci*** *a s ohledem na svou dobrou víru mohly v mezidobí nemalým způsobem zhodnotit inkriminované nemovitosti*".

Proto uzavřel, že „*osobě, která učinila určitý právní úkon s důvěrou v určitý, jí druhou stranou prezentovaný skutkový stav, navíc potvrzený údaji z veřejné, státem vedené evidence musí být v materiálním právním státě poskytována ochrana*". Lze shrnout, že pokud byl nabyvatel v dobré víře, že prodávající je vlastníkem nemovitosti a tento stav zároveň vyplýval z katastru nemovitostí, bylo by nespravedlivé neposkytnout takové osobě ochranu.

Ústavní soud tedy nepřímo vyjádřil názor, že svědčí-li dalšímu nabyvateli nemovitosti dobrá víra, mělo by být jeho vlastnické právo zachováno i v případě, že nabyl nemovitost od nevlastníka.[347] Ústavní soud na základě svých rozhodnutí prokázal, že v případě nabytí vlastnického práva k nemovitosti od neoprávněného je nutno chránit

[347] Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 702/2002, ze dne 16.6.2003 „Vychází-li držitel z toho, že jím vykonávané právo mu náleží, a opírá toto přesvědčení o výpis z katastru nemovitostí (příp. jiné pozemkové evidence), která má povahu veřejné listiny, je objektivně ohledně existence zapsaného práva v dobré víře. Pokud se držitel, který nabýval vlastnictví k panujícímu pozemku, chopil držby práva odpovídajícího věcnému břemeni na základě výpisu z katastru nemovitostí (příp. jiné veřejné knihy), nemůže jeho dobrou víru, způsobilou být předpokladem vydržení tohoto práva, vyloučit jen okolnost, že nahlédnutím do pozemkové knihy mohl zjistit, že původní právo služebnosti (posléze přeměněné ve věcné břemeno) bylo zapsáno chybně."

dobrou víru nabyvatele oproti ochraně vlastnického práva.[348] V daném případě tak dochází k přesahu aplikace ust. § 446 i na věci nemovité. Přestože závěry ústavního soudu ČR vyvolaly následně nesouhlasné reakce Nejvyššího soudu, domnívám se, že v tomto konkrétním případě Ústavní soud rozhodl zcela v souladu se svými dosavadními závěry, když situaci posoudil dle obecného hlediska spravedlnosti a s přihlédnutím k pečlivému posouzení dobré víry a skutkovému stavu.

Odpovědnost prodávajícího vůči původním vlastníkům tak není dotčena. Je dobrou vírou kupujícího, pokud stav vlastnického práva ověří z výpisu z katastru nemovitostí a spoléhá na údaje v něm uvedené.

S právními závěry Ústavního soudu České republiky se neztotožnil Nejvyšší soud, který se od jeho názorů se svými rozhodnutími opět odchýlil.

Nejvyšší soud své právní závěry odůvodňuje následujícími skutečnostmi a vytýká Ústavnímu soudu následující skutečnosti:

- rozhodnutí Ústavního soudu absentuje odůvodnění „z *nichž by bylo možno dovozovat relevantní argumentaci vytěsňující dosud v rozhodovací (právní) praxi ustálený právní názor, že vlastnické právo nezle nabýt od nevlastníka*“

- Ústavnímu soudu vytkl, že se nezohledňuje institut držby a vydržení, které slouží právě k ochraně nabyvatele nemovitosti jednajícího v dobré víře

Nejvyšší soud dále V uvedené věci uzavřel, že jelikož skutečnost, že nemovitost lze nabýt od neoprávněného, vyplynula z nálezu Ústavního soudu pouze nepřímo, nelze bez dalšího uzavřít, že ten, kdo jednal v dobré víře, může nabýt vlastnické právo k nemovitosti i od neoprávněného.

Nejvyšší soud připomíná svoji argumentaci učiněnou v usnesení sp. zn. 31 Odo 1424/2006, že „*akceptace závěru, že postačující pro nabytí vlastnického práva k převáděné věci (nemovitosti) je (jen) dobrá víra nabyvatele v zápis do katastru nemovitostí, by ostatně učinilo v českém právním řádu obsolentním institut vydržení,*

[348] Ústavní soud výslovně prohlásil, že v materiálním právním státě, kterým Česká republika zajisté je, musí být osobám jednajícím v dobré víře poskytována ochrana. Přesto vydal Nejvyšší soud 21. června 2011 usnesení sp.zn. 30 Cdo 2010/2011, ve kterém opětovně zaujal názor, že při absolutní neplatnosti smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitostem se princip nabytí vlastnického práva v dobré víře neuplatní.

podmiňující nabytí věci též zákonem určenou dobou trvání (tři roky a u nemovitostí deset let) oprávněné držby této věci“. Opačný závěr by podle Nejvyššího soudu povyšoval dobrou víru nabyvatele nad právní zásadu, že nikdo nemůže na druhého převést více práv než sám má.

Z nastíněnému rozporu v rozhodnutích Ústavního a Nejvyššího soudu, je zřetelné, že bude otázku nabytí vlastnického práva v souladu s ust. § 446 ObchZ při absolutní neplatnosti kupní smlouvy ještě vymezit. V současné době by bylo vhodné uvažovat o úpravě a s tím spojené vhodnosti zápisu vlastnických práv do veřejně právních evidencí.

Přestože tedy z formálního hlediska by se nemělo citované ustanovení vztahovat na nabytí vlastnického práva od neoprávněného, podle mého názoru Ústavní soud v dané věci rozhodl spravedlivě, když se v konkrétním případě s přihlédnutím ke korektivu institutu dobrých mravů přiklonil ke spravedlivému zhodnocení této otázky.

Pro přehlednost shrnuji právní závěry Ústavního soudu, k nimž ve svých rozhodnutích dospěl:

- **právo na spravedlivý proces** spočívá ve skutečnosti, že se obecné soudy nedostatečně zabývaly otázkou dobré víry stěžovatele a nedostatečně odůvodnily své závěry, čímž se ve svém rozhodování dopustily libovůle a porušily čl. 2 odst. 2 a čl. 36 Listiny,

- **při posuzování dobré víry** Ústavní soud navázal na svá dosavadní rozhodnutí v případě **nabytí nemovitosti od neoprávněného** a v případech **odstoupení od smlouvy** (II ÚS 77/2000, Pl. ÚS 78/06), **neplatnosti smlouvy pro rozpor se zákonem** (II ÚS 1747/2007) i **neplatnosti smluv z jiného důvodu** (I ÚS 143/07), v nichž akcentoval **dobrou víru nabyvatele nemovitosti jako rozhodující aspekt poskytnutí ochrany jeho nabytým právům**.
- **nález I ÚS 143/07**, v němž výslovně specifikoval, že přístup na jehož základě by „*dodatečným odpadnutím právního důvodu, na základě kterého nabyl vlastnictví kterýkoli z právních předchůdců vlastníka, tento vlastník pozbývá vlastnické právo,… narušuje celý koncept právní jistoty a ochrany nabytých práv*“,

- **nález II ÚS 165/11** – Ústavní soud konstatoval, že dobrá víra musí být vždy pečlivé zkoumána vzhledem k individuálním okolnostem daného případu. Ústavní soud dále dodává, že účinky dobré víry na nabytá práva nelze omezovat pouze na případy, kdy došlo k následnému odstoupení od smlouvy uzavřené některým z právních předchůdců vlastníka, je třeba je vztahovat i k jiným situacím - toto stanovisko zdůvodňuje tak, že „*osoby, jimž dobrá víra svědčí, nenesou žádný díl odpovědnosti za neplatnost smlouvy uzavřené mezi právními předchůdci a s ohledem na svou dobrou víru mohly v mezidobí nemalým způsobem zhodnotit inkriminované nemovitosti*.“ **V citovaném nálezu rovněž odkazuje na svou dřívější kritiku evidence práv v katastru nemovitostí, který na osoby jednající v důvěře v jejich zápis klade nepřiměřenou míru odpovědnosti za zjištění skutečného stavu.** Ústavní soud vyjádřil názor, že je třeba předpokládat dobrou víru a priori nabyvatele v případě, že jedná o koupi s osobou, jež je jako vlastník zapsána v katastru nemovitostí.

Nutno si uvědomit, že přestože Ústavní soud zdůrazňuje princip dobré víry, nelze jej absolutizovat jakožto nejvyšší korektiv právních vad předchozích vlastnických titulů. **Smyslem tohoto výkladu je, aby soudy nižších stupňů se dostatečně a pečlivě vypořádaly s otázkou dobré víry nabyvatele** předmětné nemovitosti.

Na uvedené reaguje Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích zcela odlišně, když uvádí, že „chybí nosné důvody“, pro které by bylo možné tato rozhodnutí Ústavního soudu následovat. Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích shrnuje, že nemá důvod se ve své konstantní rozhodovací praxi od hmotněprávní úpravy odchylovat.

Lze konstatovat, že k výraznému posunu v právních názorech těchto institucí doposud nedošlo. Ústavní soud v nedávném nálezu sp.zn. IV. ÚS 4905/12 ze dne 10. června 2013 k ochraně dobré víry při nabytí vlastnického práva od neoprávněného shodně odkazuje na svoji dosavadní rozhodovací praxi[349] a potvrzuje, „*že je nutno respektovat celý koncept právní jistoty a ochrany nabytých práv, tedy těch, která byla nabyta v dobré víře, kdy dobrá víra vystupuje jako korektiv obecně platný*

[349] nález sp.zn. I ÚS 3061/11 ze dne 13.srpna 2012, sp.zn. II. ÚS 165/11 ze dne 11. května 2011 a sp.zn. I. ÚS 143/07 ze dne 25. února 2009

pro občanské právo.“ Zároveň se vyjádřil k otázce nabytí vlastnického práva od neoprávněného při důvěře v zápis do katastru nemovitostí, když uvedl, že „*vlastnické právo dalších nabyvatelů pokud své právo nabyli v dobré víře nezaniká, což je v souladu s čl. 11 Listiny a s ústavními principy právní jistoty a ochrany nabytých práv*.“

Naopak Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp.zn. 30 Cdo 2433/2013, ze dne 23. října 2013 uvádí, že „*ten, kdo uzavře smlouvu s nevlastníkem, byť podle ní dojde ke vkladu vlastnického práva v jeho prospěch, nestává se jejím vlastníkem, pokud při uzavírání smlouvy byl v dobré víře (že nemovitost kupuje od nevlastníka), má postavení oprávněného držitele ve smyslu § 130 odst. 1 ObčZ*“ Nárok na náhradu jeho účelně vynaložených nákladů tím není dotčen.

Nejvyšší soud tak opětovně potvrdil konstantně zaujímaný právní názor, že mimo zákonem stanovené případy nelze nabýt od neoprávněného na základě pouhé dobré víry osoby jednající v důvěře v zápis v katastru nemovitostí.

7.6. Nabytí od neoprávněného v NOZ

Nový občanský zákoník sjednocuje dosavadní soukromoprávní úpravu a dobrou víru nabyvatele chrání. Nový občanský zákoník rozšířil podmínky, za nichž může dojít k nabytí vlastnického práva od neoprávněného a současně zpřísnil požadavky pro nabytí vlastnického práva od neoprávněného pro celou soukromoprávní úpravu.

Shledávám za kladnou a přínosnou skutečnost, že s účinností nového občanského zákoníku došlo k rozšíření ochrany dobré víry nabyvatele komplexně na veškeré soukromoprávní vztahy, nezávisle na tom, zda se jedná o občanskoprávní nebo obchodněprávní závazkový vztah. a především k jejímu sjednocení.

Obchodněprávní úprava [350] nabývání zboží od neoprávněného na základě obchodní kupní smlouvy tak byla podstatně rozšířena a zrevidována.

[350] Přestože koncem roku 2011 začíná být otázka nabytí vlastnického práva řešena částečně i pro nabytí vlastnického práva k nemovitostem v dobré víře („*Podle tohoto ustanovení kupující nabývá vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem* ***prodávaného zboží****, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabýt,* ***věděl*** *nebo* ***vědět měl a mohl****, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje. Obdobnou úpravu obsahují též další právní předpisy*

Lze konstatovat, že zákonodárce v ustanoveních § 1109 až 1113 NOZ učinil komplexní úpravu nabývání od neoprávněného.[351] S účinností nového občanského zákoníku je možnost nabytí vlastnického práva umožněna univerzálně pro celou oblast soukromého práva, nikoliv jen pro specifické případy – je pozitivní, že zákonodárce vyslyšel tyto kritické připomínky, které dosavadní právní praxe přinesla v minulém století.[352] Význam nabývání vlastnického práva od neoprávněného je podtržen i faktem, že jeho právní rámec je předmětem evropské právní úpravy CFR.[353]

NOZ obsahuje výčet taxativně uvedených případů kromě nichž existuje „zbývající" množina pro zákonem nedefinované případy. Tímto ustanovením NOZ poskytuje právní ochranu širokému rámci právních vztahů.

Nelze mít však za záměr, že ochrana nabývání vlastnického práva od neoprávněného je absolutní. Přestože je takovému způsobu nabytí vlastnického práva zákonodárcem poskytována ochrana (z důvodu zhojení faktického a právního vztahu), je v každém jednotlivém případě důležité pečlivě důsledné posuzování dobré víry.

Otázku dobré víry nelze posuzovat izolovaně. Konkrétním případě bude vždy záležet také na celkových okolnostech nabytí předmětu (např. mezi podnikateli nebo ve veřejné dražbě). Je otázkou jakou míru této povinnosti je nutné od nabyvatele vyžadovat.

NOZ navazuje na právní úpravu dobré víry v ABGB a OZO, což zřejmé především v úpravě držby, která se navrací k původní předválečné koncepci

---

(např. ve vztahu k cenným papírům).)" Srov. např. JUDr. Luboš Nevrkla, Ph.D. Změny v úpravě nabývání vlastnictví od neoprávněného. /online/, Citováno 7.1.2014, dostupné z: http://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-v-uprave-nabyvani-vlastnictvi-od-neopravneneho-92968.html

[351] komplexně upravuje NOZ v § 1109 – 1114 v samostatném pododdíle . Zákonodárce zařadil tento institut do oddílu absolutních majetkových práv koncepčně pod nabytí vlastnického práva, neboť v konkrétním případě půjde o originární nabytí vlastnického práva.

[352] „*Je nesporné, že nabytí vlastnického práva od nevlastníka, je obecně považováno za právní úkon, který je neplatný jak pro právní nemožnost plnění, tak i pro rozpor se zákonem ve smyslu ustanovení § 39 občanského zákoníku, neboť v souladu s ustanoveními § 123 a § 130 odst. 1 a 2 občanského zákoníku jsou pouze vlastník a držitel, drží-li věc v dobré víře o tom, že mu věc patří, oprávněni předmět vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním. ... Pokud tedy přesto takový právní úkon nevlastníka způsobí ve smyslu ustanovení § 446 obchodního zákoníku platné nabytí vlastnického práva, tím spíše by měl mít shodné právní účinky i úkon dispozičně omezeného vlastníka respektive úkon vlastníka, kterému je soudním rozhodnutím zakázáno s věcí nakládat. Obdobně jako u nevlastníka by samozřejmě mělo být přistupováno k posouzení existence dobré víry nabyvatele*." Pilný, L. K některým aspektům nabývání vlastnického práva od nevlastníka respektive od neoprávněné osoby. /Online/ Citováno 7.1.2014, dostupné z: http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-aspektum-nabyvani-vlastnickeho-prava-od-nevlastnika-respektive-neopravnene-osoby-70528.html

[353] V této souvislosti srov. knihu VIII návrhu Společného referenčního rámce – nabytí vlastnického práva ke zboží

československé civilistiky. Nová právní úprava koncepčně vychází z rakouského soukromého práva, které tento institut s dílčími odchylkami upravuje.[354]

Oproti dosavadní právní úpravě ObchZ, bylo hovořeno o nabytí vlastnického práva od nevlastníka, což se zpravidla uskutečňovalo na základě uzavřené obchodní kupní smlouvy. Pojetí „nevlastník" aplikované v dosavadní obchodněprávní úpravě bylo terminologicky nepřesné,[355] z tohoto důvodu jej NOZ opouští a nahrazuje pojmem „neoprávněný", který odpovídá teorii i praxi.

Značný význam pro nabytí vlastnického práva od neoprávněného má volba principu, který zákonodárce zvolí pro převod vlastnického práva. **Je zřejmé, že v českém právu došlo ke značnému posunu** – byl opuštěn dosavadní princip tradice[356] a **nahrazen principem konsensuálním**,[357] s tím, že smluvní strany kupní smlouvy si mohou sjednat i jiné okolnosti než-li stanoví zákon.[358] Konsensuální přístup však v některých případech může způsobovat problémy. Z uvedeného důvodu obsahují právní řády v případě několikanásobného převodu věci zákonná omezení (např. § 1100 NOZ pro věci movité).[359]

Je otázkou, zda v případě vícenásobného převodu předmětu koupě dalším osobám, je oprávněna poslední osoba takto vlastnické právo nabýt. Ani rakouská civilistika není jednotná a zčásti takovou možnost připouští a zčásti odmítá.

Je třeba si uvědomit, že prodávající může mít věc stále u sebe, neboť její fyzické předání není kupujícím vyžadováno. V této souvislosti je částečně řešena v ust. § 1763

---

[354] Nabytí od neoprávněného má kořeny lze shledat již ve 13. stol. v německém právu, resp. zásada „Wo du Deinen Glauben gelassen hast, dort sollst Du ibn suchen" (Tam kde jsi svou víru nechal, tam ji musíš hledat), srov. Dobrovolná, E. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem in Právní rozhledy. 2013, č. 10, str. 348. Projevem tohoto pravidla bylo mj. To, že pokud někdo někomu věc svěřil a dotyčný mu ji prodal, měl se původní vlastník obracet na převodce a nikoliv třetí osobu

[355] Např. jedna smluvní strana převádí druhé smluvní straně předmět vlastním jménem, přestože není jejím vlastníkem /typicky komisionářská smlouva) a tento převod je platný, Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, Praha: Sagit, a.s., 2012, str. 478

[356] § 133 odst. 1 ObčZ – pokud se účastníci nedohodli jinak nebo nestanovil zvláštní právní předpis, principem tradice se vyznačuje např. i rakouský model

[357] Vlastnické právo přechází již samotným uzavřením smlouvy

[358] § 1099 NOZ, obdobně např. v právu francouzském nebo italském

[359] V této souvislosti upozorňují někteří rakouští autoři i na skutečnost, že tento problém vznikne io v případě konsensuálního principu, pokud je předání předmětu koupě uskutečněno jako constitutum possessorium (§ 428 ROZ). Např. Karner v této souvislosti uvádí, že vlastník mA převede vlastnictví na osobu B, věc si u sebe ponechá a následně vlastnické právo převede na osobu C, přičemž po celou dobu zůstává věc v jeho držbě. Karner, E. Der redliche Mobiliarerwerb aus rechtsvergleichender und rechtsgeschichtlicher Perspektive Zeitschrift für Europarecht, Internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung, 2004, č. 3, s. 132.

NOZ, kdy platí, že „*Poskytne-li strana postupně uzavřenými smlouvami různým osobám právo užívat nebo požívat tutéž věc v tutéž dobu, nabývá takové právo osoba, které převodce poskytl věc k užívání nebo požívání nejdříve. Není-li někdo takový, náleží právo osobě, s níž byla uzavřena smlouva, která nabyla účinnosti jako první*.“

7.6.1. Zákonem presumované případy nabytí

V NOZ je rozšířen okruh presumovaných případů nabytí, ve **vyjmenovaných případech má být dobrá víra presumována**. NOZ současně umožňuje, aby za splnění taxativně vymezených podmínek, bylo možné nabýt vlastnické právo od neoprávněného i pro jiné případy než bylo umožněno ust. § 446 ObchZ. Oproti dosavadní kusé úpravě soukromoprávní úpravy byla v novém kodexu možnost nabytí od neoprávněného značně rozšířena.

Za účelem nabytí od neoprávněného je třeba rozlišovat mezi věcmi zapsanými (věci nemovité) a věcmi nezapsanými ve veřejném seznamu. Na věci movité, které nejsou evidovány ve veřejném seznamu se vztahuje ust. § 1109 NOZ, naopak na věci movité, které jsou zapsány ve veřejném seznamu lze aplikovat ust. § 1110 a 1111 NOZ.

NOZ v s ust. § 1109 výslovně stanoví, že: „*Vlastníkem věci se stane ten, kdo získal věc, která není zapsána ve veřejném seznamu, a byl vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře v oprávnění druhé strany vlastnické právo převést na základě řádného titulu, pokud k nabytí došlo:*

a) ve veřejné dražbě,
b) od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku,
c) za úplatu od někoho, komu vlastník věc svěřil,
d) od neoprávněného dědice, jemuž bylo nabytí dědictví potvrzeno,
e) při obchodu s investičním nástrojem, cenným papírem nebo listinou vystavenou na doručitele, nebo
f) při obchodu na komoditní burze“.

Je nutné si uvědomit, že k nabytí vlastnického práva od neoprávněného nedochází automaticky nebo univerzálně. Smyslem institutu je snaha zákonodárce zhojit nesoulad mezi stavem faktickým a stavem právním.

K nabytí vlastnického práva od neoprávněného musí dojít ke splnění kumulativních podmínek specifikovaných zákonem, tedy nabýt vlastnické právo od neoprávněného může osoba, která:

- získala věc, která je **nezapsána ve veřejném seznamu;**
- byla ke **všem okolnostem v dobré víře v oprávnění druhé strany vlastnické právo převést**,
- existuje **titul** k převodu,
- jedná se o **zákonem presumované situace**, v nichž se dobrá víra nabyvatele předpokládá.

NOZ připouští nabytí vlastnického práva za kumulativního spojení striktně vymezených podmínek. Podmínkou bezvadného převodu tak **i nadále zůstává dobrá víra nabyvatele v oprávnění druhé strany vlastnické právo převést.**[360]

Nad rámec uvedeného, umožňuje NOZ nabytí vlastnického práva i v jiných situacích, než uvedeno v § 1109 NOZ. V následujícím § 1110 NOZ lze zřetelně vidět odkaz na na dřívější § 446 ObchZ, přičemž okruh vztahů je rozvolněn ust. § 1111 NOZ.

Na první pohled je patrné, že oproti stávající úpravě obchodní kupní smlouvy došlo k určitým změnám. Předně, NOZ nadále nerozlišuje mezi postavením smluvních stran (tj. zda se jedná o podnikatele nebo nikoliv), převody se nadále nerealizují pouze v rámci obchodněprávního vztahu (tak jak tomu bylo doposud v případě obchodněprávní kupní smlouvy).

Oproti dosavadní právní úpravě[361] rozlišuje NOZ nabytí vlastnického práva od neoprávněného v závislosti na tom, zda se v konkrétním případě jedná o věc zapsanou

[360] Eliáš, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012. S478. Uvedené pravidlo je potvrzeno v § 1112 NOZ dle něhož platí, že „*Vlastnického práva ani dobré víáry svého předchůdce se nemůže k svému prospěchu dovolat ten, kdo získal movitou věc s vědomím, že vlastnické právo bylo nabyto od neoprávněného*.“ Vědomí, že … je podmínkou,. Kterávyloučí možnost nabýt vlastnictví.

[361] Dosavadní právní úprava obsahovala výčet výjimek nabývání vlastnického práva od neoprávněného

nebo nezapsanou do veřejného seznamu.[362] S odkazem na rozšířené pojetí věci, dle níž je dle ust. § 489 NOZ považováno „*vše, co je rozdílné od osoby a slouží k potřebě lidí*“ je zřejmé, že **nabytí vlastnického práva od neoprávněného se oproti dosavadní právní úpravě rozšířilo i na věci nehmotné** (např. pohledávky). Otázka nabytí pohledávky byla diskutována, lze mít za prokázané, že vydržet vlastnické právo k pohledávce nelze, z čehož byla možnost nabytí vlastnického práva od neoprávněného k pohledávce vyloučena.

Občanský zákoník umožňuje současně nabytí věcí kradených nebo ztracených za splnění podmínek § 1109 NOZ, neprokáže-li vlastník, že mu byly ukradeny nebo ztraceny. V tomto ohledu lze spatřovat odlišnosti vůči rakouskému pojetí nabývání od neoprávněného, neboť v rakouském soukromém právu je poskytnuta ochrana především vlastníkovi (pouze v některých případech umožňuje nabytí od neoprávněného). **NOZ se oproti rakouskému právu přiklání k široké ochraně nabyvatele v dobré víře**.[363]

Je třeba si uvědomit, že institut nabytí od neoprávněného **nemůže zhojit vady převodní (kupní) smlouvy mezi převodcem (neoprávněným) a nabyvatelem**. V tomto ohledu musí být kupní smlouva smluvními stranami řádně uzavřena (platný titul) a musí dojít k dokonání převodu vlastnického práva. Uvedené je logickým předpokladem, neboť ukazuje na dobrou víru kupujícího. Nadto, skutečnost, že převodce nebyl v konkrétním případě vlastníkem nemá následek neplatnost kupní smlouvy (§ 1760 NOZ „*Skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává*.“).[364] Dobrovolná v této souvislosti upozorňuje na další odlišnost české úpravy od rakouského modelu spočívající v úplatnosti[365] takového převodu. Naopak české právo umožňuje částečné výjimky. Úplatný převod je vyžadován pouze v případech § 1109 písm. c) a § 1100 NOZ. Je zřejmé, že k těmto případům náleží např. i nabytí od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti dle § 1109 písm. b) NOZ.

---

[362] § 980 an NOZ

[363] Dobrovolná, E. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem. Právní rozhledy. 2013, č. 10, s. 354

[364] Důvodová zpráva v této souvislosti charakterizuje obligaci ze smlouvy jako „*relativní právní poměr, který zásadně nezasahuje právní poměry osob stojících mimo smluvní strany, a návrh rovněž vyjadřuje zásadu pacta sunt servanda*.“ Současně je tvůrci NOZ zdůrazňováno, že „*obsah smlouvy netvoří jen to, co je v ní slovy vyjádřeno, ale i zákonná úprava, dobré mravy a zvyklosti*.“ Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, Praha: Sagit, a.s., 2012, s. 719.

[365] Rakouské právo uznává nabytí vlastnického práva od neoprávněného jen tehdy, jedná-li se o nabytí úplatné. Op. cit. Dobrovolná, E., str. 351

7.6.2. Nabývání použitých movitých věcí

NOZ v určitých situacích nabývání vlastnického práva od neoprávněného prolomuje ochranu dobré víry ve prospěch původního vlastníka (zavádí zvláštní úpravu pro případy obchodování s movitými věcmi např. v autobazarech, zastavárnách apod.).

Zákonodárce tímto v ust. § 1110 NOZ reagoval na případy, kdy se obchoduje s použitými movitými věcmi typicky v zastavárnách, autobazarech, starožitnictvích a předmětem obchodu může být věc, která byla odcizena.

Ust. § 1110 NOZ stanoví, že „*Získal-li někdo v dobré víře za úplatu použitou movitou věc od podnikatele, který při své podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku obchoduje s takovými věcmi, vydá ji vlastníkovi, který prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo že mu věc byla odňata svémocně a že od ztráty nebo odnětí věci uplynuly nejvýše tři roky.*“

V uvedených případech bylo navrženo prolomit dobrou víru kupujícího ve prospěch původního vlastníka, který prokáže, že mu věc byla odňata. Z výše uvedeného lze dovodit předpoklady reivindikace věci původním vlastníka od kupujícího:

- použitá movitá věc,
- prodávající je podnikatel,
- věc byla ztracena nebo odňata,
- neuplynuly výše než tři roky.

Vlastník věci tak bude prokazovat p**ouze skutečnost, že mu věc byla uloupena, že ji ztratil a kdy se tak stalo** (nikoliv zpochybňování dobré víry kupujícího). V tomto případě původní vlastník nevyvrací dobrou víru nabyvatele, ale jak uvádí nadepsané ustanovení, pouze to, že mu věc byla ukradena nebo že ji ztratil. Požadavek na délku maximálně tří let souvisí s vydržením movité věci. Je třeba si uvědomit, že v konkrétním případě mohou nastat určité problémy s uplatněním vydání věci proti nabyvateli – především původní vlastník nemusí vědět, která osoba mu věc zcizila a kdy se tak stalo.

7.6.3. Jiné případy nabytí vlastnického práva

NOZ výše uvedené postupy dále doplňuje v ust. § 1111, které dopadá na případy, které nelze aplikačně podřadit pod ust. § 1109 a § 1100. V souladu s ust. § 1111 NOZ platí, „*získal-li někdo movitou věc za jiných okolností, než stanoví § 1109 nebo § 1111, stane se vlastníkem věci, pokud prokáže dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo k věci. To neplatí, pokud vlastník prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu*.“ Toto ustanovení dopadá na takové případy, kde se dobrá víra nabyvatele nepředpokládá a je na nabyvateli, aby dobrou víru prokázal. Z uvedených důvodů se výslovně vylučuje ochrana nabyvatele v případě ztracené věci, příp. věci, kterou vlastník pozbyl v důsledku činu povahy úmyslného trestného činu.

Na případy nabytí vlastnického práva za jiných než zákonem výše predikovaným způsobem se vztahuje ust. § 1111 NOZ. Toto ustanovení je koncipováno mnohem přísněji a na rozdíl od výše uvedených případů je nese nabyvatel důkazní břemeno prokázání dobré víry nabyvatele v oprávnění převodce předmět koupě převést. Z ustanovení jednoznačně vyplývá, že dobrá víra se nepředpokládá.

Zákonodárce současně vyloučil možnost nabytí věcí, která je ukradená nebo ztracená. Nabyvatel se nestane vlastníkem věci, pokud vlastník prokáže, že mu věc byla odňata, resp. pozbyl věc v důsledku úmyslného trestného činu nebo ji ztratil.

Zákonodárce současně výslovně vylučuje možnost nabytí vlastnického práva od toho, kdo vlastnické právo k movité věci nabyl neoprávněně.

Z koncepce ust. § 1095 NOZ (mimořádné vydržení) lze dovodit, že držitel vydrží vlastnické právo pokud uplyne doba dvojnásobně dlouhá, než jaké by jinak bylo potřeba pro řádné vydržení. Tato doba činí pro věci movité 6 let, v případě nemovitých věcí 20 let. K mimořádnému vydržení nedojde za předpokladu, že bude držiteli prokázán nepoctivý úmysl. Uvedené možnosti představují prolomení ochrany dobré víry nabyvatele uvedené v ust. § 1110 a 1112 NOZ. Uvedené se však neuplatní při obchodování s cennými papíry, listinami vystavenými na doručitele nebo při nabytí věci ve veřejné dražbě nebo přoi obchodech na komoditní burze, kde převážila právní jistota stran v těchto situacích.

7.7. Předpoklady nabytí od neoprávněného

7.7.1. Předmět nabytí

Za účelem nabytí vlastnického práva od neoprávněného je třeba rozlišit, zda je věc předmětem evidence ve veřejném seznamu nebo nikoliv. V případě, že věc není evidována ve veřejném seznamu, vztahuje se na takový převod ust. § 1109 NOZ, které umožňuje v zákonem stanovených případech nabýt vlastnické právo v dobré víře. Věci bez rozlišení evidence ve veřejném seznamu lze nabývat za podmínek ust. § 1110 a 1111 NOZ. Předmětem diskuze byla potencionální možnost nabytí pohledávky od neoprávněného. Tato možnost byla s ohledem na způsob jejich nabývání vyloučena.[366]

Zákonodárce vyloučil z možného nabytí dle § 1110 – 1112 NOZ investiční nástroje, cenné papíry, listiny vystavené na doručitele, věci nabyté ve veřejné dražbě při výkonu rozhodnutí nebo při provádění exekuce prodejem movitých věcí nebo věci nabyté při obchodu na komoditní burze je možné nabývat pouze v zákonem stanovených případech dle ust. § 1109 NOZ. Důvodem je důraz na zajištění bezpečnosti s takovými věcmi.[367]

7.7.2. Titul

Pro nabývání vlastnického práva je potřeba existence platného titulu. V souladu s přijatou koncepcí převodu vlastnického práva postačuje smluvním stranám uzavřít kupní smlouvu, aniž by došlo k tradici věci.

Smlouva (titul) musí být uzavřena mezi smluvními stranami, které jsou způsobilé k právnímu jednání, současně musí splňovat zákonné požadavky pro příslušný smluvní typ. Smyslem nabytí od neoprávněného není zhojení případných vad nabývacího titulu. Pro účely nabytí vlastnického práva (ať již od neoprávněného) je vyžadována platná smlouva uzavřená mezi smluvními stranami.

---

[366] nabývání pohledávky probíhá podle ustanovení o postoupení pohledávky (ustanovení obligačního práva nikoliv věcného práva)

[367] Spáčil a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§976 – 1474). Praha : C.H.Beck, 2013. s. 368

7.7.3. Úplatnost nabytí

Obecně není novým občanským zákoníkem obecně vyžadována. Výjimkou bude nabývání použitých věcí od podnikatele, kde lze úplatný převod předpokládat. Případná bezúplatnost nebo velice nízká a nepřiměřená cena může evokovat pochybnosti o dobré víře nabyvatele.[368]

7.7.4. Dobrá víra nabyvatele

Dobrá víra držitele je zásadním předpokladem k tomu, aby se nabyvatel mohl stát oprávněným držitelem. Otázka je poměrně dlouhou dobu přijímána, již § 309 ABGB stanovil, že držitelská vůle „*nutně předpokládá vědomí*“, pokud takový požadavek absentuje, nelze hovořit o vůli (corpus). S vůlí nabyvatele držet však souvisí i její kvalifikovaný projev (corpus possessionis). Rouček v této souvislosti uvádí, že takový okamžik může splynout v jeden.[369] Za účelem posouzení dobré víry je účelné využít ust. § 992 NOZ upravující poctivou držbu, což není úplně přesné, neboť u poctivé držby se držitelovo přesvědčení vztahuje na (domnělé) vlastnické právo převodu, u nabytí od neoprávněného se dobrá víra vztahuje i na oprávnění převodce vlastnické právo převést.[370]

Ust. § 1109 NOZ presumuje dobrou víru nabyvatele a zakládá legitimizační účinky držby. **V otázce dobré víry NOZ následuje dosavadní přístup, tedy přihlíží nejen k subjektivní stránce nabývajícího, ale také k objektivním okolnostem, z nichž je možné dobrou víru nabyvatele usuzovat.**

Při posuzování dobré víry se posuzuje nejen to, co nabyvatel věděl, ale i to co by při běžné míře opatrnosti, kterou lze od něj rozumně požadovat, vědět mohl a měl. V tomto ohledu lze využít dosavadní judikaturu. Okamžikem rozhodným, zda byly splněny podmínky dobré víry na straně nabyvatele (kupujícího), je okamžik, v němž nabyvatel vlastnické právo nabyl. Dobrá víra postačuje ohledně skutečnosti, že daná osoba je oprávněna věc převést.

---

[368] srov. Spáčil a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§976 – 1474). Praha : C.H.Beck, 2013. s. 369

[369] Rouček, F., Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl čtvrtý. Reprint původního vydání. Praha : ASPI publishing, 2002, str. 73

[370] Spáčil a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§976 – 1474). Praha : C.H.Beck, 2013. s. 369

Za předpokladu splnění výše uvedených podmínek, kupující nabývá na základě platně uzavřené kupní smlouvy od prodávajícího věc. Jako řádný vlastník, jemuž svědčí zákonem stanovený způsob nabytí vlastnického práva, jsou nároky původního vlastníka z titulu bezdůvodného obohacení k němu nadbytečné.

Původní vlastník musí tyto nároky uplatnit vůči osobě, která je neoprávněným vlastníkem (původní prodávající).

5. VEDLEJŠÍ UJEDNÁNÍ PŘI KUPNÍ SMLOUVĚ – VYBRANÉ ZMĚNY

Vedlejší ujednání (starší literaturou označované jako výminky a výhrady) mají v při uzavírání kupních smluv značný praktický význam, neboť umožňují smluvním stranám upravit vzájemná práva a povinnosti stran a přizpůsobit svůj závazkový právní vztah oboustranně ujednaným podmínkám.

Nabytím účinnosti NOZ došlo k rozšíření katalogu těchto doložek obsažených v ust. § 445 an ObchZ a k jejich zpřesnění. Katalog vedlejších ujednání byl rozšířen o **výhradu lepšího kupce** a **výhradu lepšího prodeje**. K významějším posunům došlo v úpravě ujednání o **výhradě vlastnického práva** a o **právu předkupním**.

NOZ obsahuje následující demonstrativní výčet vedlejších ujednání:

- Výhrada vlastnického práva,
- Výhrada zpětné koupě,
- Výhrada zpětného prodeje,
- Předkupní právo,
- Koupě na zkoušku,
- Výhrada lepšího kupce,
- Cenová doložka,
- Možnost ujednat si i jiná než zákonem stanovená vedlejší ujednání.

Ustanovení, která občanský zákoník uvádí v § 2132 až 2157 NOZ představují demonstrativní výčet a smluvní strany mohou v rámci smluvní volnosti tato **ujednání rozšířit, resp. učinit i jiná, v zákoně neobsažená ujednání**.

Uzavřít jiná než zákonem předložená ujednání umožňovala i dosavadní soukromoprávní úprava. Bylo tedy zcela přirozené, že zákonodárce umožnil smluvním stranám možnost vedle nezbytných náležitostí kupní smlouvy dohodnout i jiná vedlejší ujednání, která umožňují měnit obsah práv a povinností jedné nebo obou stran závazkového vztahu.

Shodně stanoví nový občanský zákoník, když proklamuje, že volba stran je projevem smluvní volnosti a princip smluvní svobody je omezen pouze obecnými principy obligačního práva – zásady rovnosti účastníků obchodních vztahů[371] nebo zásadou poctivosti. Zákonodárce platnost těchto ujednání podmiňuje tím, že takto sjednaná „*výhrada nebo podmínka zaniká nejpozději do jednoho roku od účinnosti kupní smlouvy, pokud ji neuplatnil v této lhůtě ten, kdo je z výhrady nebo podmínky oprávněn*.“[372]

Návrh CESL výslovný výčet vedlejších ujednání neobsahuje, domnívám se, že lze tato ustanovení dovodit z povahy smluvní volnosti. Smluvní strany si mohou určit **obsah smlouvy s výhradou použitelných kogentních pravidel** (čl. 1 CESL). Jednání smluvních stran je **omezeno zásadami dobré víry a obecnými principy**.

Předmětem této závěrečné kapitoly je stručné zhodnocení přijatých změn.

8.1. Výhrada vlastnického práva

Výhrada vlastnického práva představuje dohodu mezi smluvními stranami, o tom, že vlastnictví k předmětu koupě kupující nabývá teprve v určité době po předání zboží. Nebylo-li mezi smluvními stranami stanoveno jinak, nabýval kupující vlastnictví k předmětu teprve úplným zaplacením kupní ceny. V souladu s ust. § 445 ObchZ musela být výhrada sjednána mezi smluvními stranami písemně. Tato náležitost byla zákonodárcem převzata i do právní úpravy v NOZ.

Je-li účelem institutu výhrady vlastnického práva ochrana práva prodávajícího na zaplacení kupní ceny, jehož je dosaženo tím, že prodávající vlastnické právo k převáděné věci pozbývá, není-li dohodnuto jinak, až úplným zaplacením kupní ceny, pak dosažení tohoto účelu nijak nebrání, bude-li výhrada vlastnického práva sjednána (kdykoliv) předtím, než k převodu vlastnického práva ke zboží z prodávajícího na kupujícího dojde. Je třeba mít na paměti, že nebezpečí škody na věci na kupujícího přechází už při jejím převzetí. Kupující tak nese riziko s nakládáním věci, ale nemůže s ní právně nakládat. Rovněž není rozhodné, zda výhrada byla sjednána v dodatku

[371] v kontextu nového občanského zákoníku omezena ochrannými korektivy k výraznému neprospěchu smluvní strany
[372] § 2157 NOZ

smlouvy nebo ve smlouvě rámcové, která je svojí povahou smlouvou inominátní.[373] Lze konstatovat, že výhrada vlastnického práva má povahu nejen motivační,[374] ale také zajišťovací.[375]

Přestože bylo ustanovení § 445 ObchZ zařazeno mezi ustanovení o kupní smlouvě, závěr, podle něhož musí být výhrada vlastnického práva sjednána (pouze) v kupní smlouvě, z textu uvedeného ustanovení nevyplývá a nelze jej dovodit ani výkladem zkoumaného ustanovení.[376]

Nový občanský zákoník **zpřísňuje požadavky na ujednání a jeho formu**, kdy dochází k přesnému vymezení úpravy výhrady vlastnického práva a zároveň nově rozšiřuje možnost sjednání výhrady vlastnického práva i na koupi věcí nemovitých. Je třeba mít na paměti také skutečnost, že u věcí zapsaných ve veřejném seznamu, nabývá výhrada vlastnického práva účinnosti teprve jejím zapsáním do takového seznamu. Nový občanský zákoník zachovává konstrukci rozšířené výhrady vlastnického práva obsaženou v ust. § 445 ObchZ.

Novinkou oproti dosavadnímu znění v ObchZ je skutečnost, že výhrada musí být učiněna nejen písemně, ale toto ujednání musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem (není-li připojen úředně ověřený podpis, **musí být ujednání pořízeno ve formě veřejné listiny**).

---

[373] srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 3863/2009, ze dne 29.11.2010, kdy Nejvyšší soud ČR uzavřel, že: *„Ačkoliv je ustanovení § 445 obch. zák. týkající se výhrady vlastnického práva systematicky řazeno mezi ustanovení o kupní smlouvě, přičemž jde o tzv. vedlejší ujednání ke kupní smlouvě, závěr, podle něhož musí být výhrada vlastnického práva sjednána (pouze) v kupní smlouvě, z textu uvedeného ustanovení nevyplývá a nelze jej dovodit ani výkladem zkoumaného ustanovení. Je-li účelem institutu výhrady vlastnického práva ochrana práva prodávajícího na zaplacení kupní ceny, jehož je dosaženo tím, že prodávající vlastnické právo k převáděné věci pozbývá (není-li dohodnuto jinak) až úplným zaplacením kupní ceny, pak dosažení tohoto účelu nijak nebrání, bude-li výhrada vlastnického práva sjednána (kdykoliv) předtím, než k převodu vlastnického práva ke zboží z prodávajícího na kupujícího dojde. Jinak řečeno není rozhodné, zda ke sjednání výhrady vlastnického práva dojde přímo v kupní smlouvě, jejím dodatku, či např. (jako v projednávané věci) v rámcové smlouvě, jež je svou povahou smlouvou inominátní, je-li dostatečně konkrétně vymezen předmět, jehož se daná výhrada vlastnického práva týká, a předchází-li sjednání této výhrady samotnému převodu vlastnického práva.“* (k tomu dále srov. Eliáš, K.: „Výhrada vlastnického práva a § 601 ObčZ“, uveřejněný v časopise Ad Notam, číslo 6, ročník 2005, str. 186-194, nebo Čech, P.: „K výhradě (a nabytí) vlastnictví v obchodním právu“, uveřejněný v časopise Právní rádce, číslo 8, ročník 2007, str. 4).

[374] obdobně Novotný, P. Nový občanský zákoník – Smluvní právo. Praha, GRADA, 2014, s. 118

[375] V praxi velkých leasingových společností je výhrada vlastnického práva často aplikována např. při zajištění pohledávek na zaplacení kupní ceny vozidel při tzv. provozním (skladovém) financování movitých věcí. Kdy vozidla jsou dealerem jednotlivě čerpána na základě jednotné rámcové kupní smlouvy.

[376] rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 3863/2009, ze dne 29.11.2010

Zákonodárce upravil případy, kdy kupující nezaplatí kupní cenu jednorázově, ale typicky bude placena ve splátkách. V takovém případě je prodávající není oprávněn od smlouvy odstoupit v případě, že prodlení kupujícího ve se splátkou nepřesahuje desetinu kupní ceny a splátka bude kupujícím zaplacena společně v době splátky následující splátky.[377]

8.2. Výhrada zpětné koupě

Smluvní strany si mohou vyhradit ujednání o zpětné koupi, kdy kupující vrátí na požádání věc v nezhoršeném stavu zpět prodávajícímu věc a prodávající vrátí kupujícímu kupní cenu. Výhrada vlastnického práva nově nevyžaduje písemnou formu.

Smluvní strany tak mohly učinit pouze v případě věcí movitých, nově je možné vyhradit si právo zpětné koupě i na nemovitosti. Pokud byla výhrada zpětné koupě zapsána jako věcné právo ve prospěch , lze věc zatížit pouze se souhlasem toho, v jehož prospěch je výhrada zapsána.

Jestliže nebude předem určena lhůta, ve které má prodávající právo žádat vrácení věci, platí vzhledem k movité věci za ujednanou tříletá lhůta (dosud jednoletá) a vzhledem k nemovité věci desetiletá lhůta. Převodem věci se vyrovnají i užitky z peněz a případný výtěžek z prodávané věci.

8.3. Výhrada zpětného prodeje

Výhrada zpětného prodeje byla zařazena do katalogu vedlejších ujednání nabytím účinnosti nového občanského zákoníku. Tato doložka opravňuje kupujícího prodat předmět koupě zpět kupujícímu. Pro ustanovení o výhradě zpětného prodeje jsou subsidiárně aplikována ustanovení § 2135 an NOZ upravující výhradu zpětné koupě.

[377] srov. Rv I 440/22 (Vážný) „*Koupena-li je věc na splátky s tím, že kupitel ji zpracovati libovolně dle možnosti, neopravňuje současně ujednaná výhrada vlastnictví prodatele, by pro nezapravování splátek vzal si věc zpět*.“

8.4. Předkupní právo

Nový občanský zákoník zavádí v rámci předkupního práva novou terminologii – předkupník a koupěchtivý. V případě sjednání předkupního práva má dlužník povinnost nabídnout věc primárně předkupníkovi, pokud by ji chtěl prodat koupěchtivému. V případě vědomého porušení předkupního práva koupěchtivým, zavádí NOZ fikci kupní smlouvy uzavřené s rozvazovací podmínkou.

Další novinkou je ust. § 2144 NOZ, které stanoví, že v případě zřízení předkupního práva jako práva věcného, je předkupník oprávněn domáhat se vůči nástupci druhé strany, aby mu věc za příslušnou úplatu převedl.

8.5. Koupě na zkoušku

Uzavření kupní smlouvy s podmínkou, že „*kupující do uplynutí zkušební doby zboží schválí*“ (ust. § 471 ObchZ). V dosavadní praxi byl charakter podmínky závislý na skutečnosti, zda došlo k převzetí zboží kupujícím a ve zkušební době se vyjádřil, že zboží odmítá, měla podmínka charakter rozvazovací. Naopak pokud kupující zboží nepřevzal, jde o podmínku odkládací.[378] Ujednání je projevem starého římského institutu *emptio ad libitum* a *emptio ad gustum* (koupě podle libosti).[379]

Zkušební doba v souladu s obchodním zákoníkem činila 3 měsíce a měla dispozitivní povahu. Nový občanský zákoník tuto lhůtu specifikuje v návaznosti na charakter věcí, které jsou předmětem koupě. Jestliže nebude dohodnuta lhůta, činí **u movitých věcí tři dny a u nemovitých věcí jeden rok od uzavření smlouvy**. Pokud kupující věc ve zkušební lhůtě nevrátí, platí, že věc schválil. V případě, že se kupující rozhodně věc ve zkušební lhůtě vrátit prodávajícímu, musí být v nepoškozeném stavu. S tímto uvažoval i obchodní zákoník, který umožnil ochranu prodávajícímu nepřijmout zboží, pokud nebylo kupujícím vráceno ve stavu v jakém bylo převzato.

---

[378] Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání. Praha : C.H.Beck, 2007, s. 278.

[379] „*Koupě závisí na zcela volném rozhodnutí kupitelově, i kdyby se zboží osvědčilo co nejlépe při provedené zkoušce*“, srov. K. Hermann-Otavský in Obchodní zákoník – komentář. Praha: Československý kompas, 1929, s. 344. Z daného ustanovení zcela jasně vyplývá povaha tohoto ujednání, které je zcela závislé na úvaze kupujícího.

Význam vedlejšího ujednání koupě na zkoušku tzv. potestativní koupě je v tom, že **podmiňuje účinky existence závazku z kupní smlouvy, které nastávají až v důsledku toho, zda kupující do určité sjednané doby od uzavření smlouvy zboží schválí či nikoliv**. Obchodní zákoník stanoví v § 471 délku této zkušební doby na tři měsíce od uzavření smlouvy. Není-li stranami sjednána doba jiná. Ujednání o koupi na zkoušky může mít povahu podmínky rozvazovací či odkládací. O podmínku rozvazovací se jedná tehdy, kdy kupující zboží převzal a ve zkušební době se vyjádřil, že zboží odmítá. Tímto jednostranným právním úkonem právní účinky smlouvy zanikají. V případě ujednání o koupi na zkoušku jako podmínky odkládací tedy v situaci, kdy kupující zboží ještě nepřevzal, nastávají právní účinky smlouvy až výslovným prohlášením kupujícího, že zboží schvaluje. Ustanovení § 472 odst. 3 obchodního zákoníku poskytuje ochranu prodávajícímu v případě, kdy kupující zboží převzal a ač neuplynula zkušební doba, začal toto zboží užívat. V této situaci má kupující právo odmítnout zboží jen tehdy, je-li ve stavu v jakém je od prodávajícího převzal.

8.6. Výhrada lepšího kupce

Ujednání bylo s účinností od 1.1.2014 zařazeno do ust. § 2142 NOZ. Na základě tohoto ujednání nabývá prodávající právo dát přednost lepšímu kupci (pokud se v určené lhůtě přihlásí). U movitých věcí činí lhůta **opět tři dny a u nemovitostí jeden rok od uzavření smlouvy**. Definitivní volba kupujícího záleží na volbě prodávajícího, na výši nabízené ceny nezáleží

8.7. Cenová doložka

Při ujednání cenové doložky se upraví kupní cena věci dodatečně s přihlédnutím k výrobním nákladům. V případě, kdy není stanoveno, které náklady jsou rozhodné, změní se kupní cena v poměru k cenovým změnám hlavních surovin potřebných k vyrobení věci. Příslušná ustanovení k cenové doložce byla předmětem pasáže o kupní ceně.

9. ZÁVĚR

Cílem dizertační práce bylo rozebrat vybraná ustanovení obchodní kupní smlouvy s přihlédnutím k návrhu nařízení o společném prodeji a právní úpravu kupní smlouvy po 1.1.2014 - po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku.

K novému občanskému zákoníku zatím není vydáno mnoho publikací nebo judikatury. Domnívám se však, že tento nedostatek lze částečně překonat výkladem s přihlédnutím k evropskému právu nebo stávající části judikatury, která je ve vztahu k novému občanskému zákoníku použitelná. Určitou možností je pokusit se interpretovat ustanovení nového občanského zákoníku s přihlédnutím k obdobnému institutu v jiném právním řádu, z něhož zákonodárce čerpal nebo k výkladu historických publikací (ABGB, komentářům prof. Sedláčka a Roučka).

Právní úprava koupě vychází z doposud užívaných právních norem ObčZ, ObchZ, které byly revidovány, zjednodušeny a v některých oblastech i přímo nahrazeny. Typicky novou právní úpravou je koncepce převodu vlastnického práva, nebo nabývání vlastnického práva od neoprávněného.

Při bližším pohledu lze dospět k závěru, že podstatná část právní úpravy koupě byla zrevidována a zákonodárcem použita i v novém občanském zákoníku. Toto je zřejmé v samotné definici kupní smlouvy, jakož i vzájemných práv a povinností smluvních stran. Naopak zákonodárce učinil příslušné změny v oblasti odpovědnostních vztahů (záruka za jakost, odpovědnost za vady), tyto však v rámci dizertační práce zmiňuji pouze okrajově.

Jako zdařilé hodnotím strukturu právní úpravy koupě a přijetí jednotné právní úpravy závazkového práva včetně důrazu na princip smluvní svobody nebo záměr zákonodárce posuzovat právní jednání spíše jako platné než neplatné.

Pozitivně hodnotím také novou koncepci nabývání vlastnického práva od neoprávněného, která nahradila dosavadní nejednotnou úpravu a přednesla poměrně jasné podmínky pro jeho nabývání.

Je třeba si uvědomit, že obligační právo provází vliv evropského práva ochrany spotřebitele, která byla doposud upravena pro oblast českého soukromého práva nesystematicky ve starém občanském zákoníku. Zákonodárce nově přehledně sjednotil

korektivy ve vztahu ke spotřebitelům a zavedl jednotnou úpravu pro celé obligační právo.

Celkově hodnotím přijetí nového občanského zákoníku ve vztahu k úpravě koupě jako podařené. Došlo ke zjednodušení, resp. systematičtější úpravě obligačního práva a zákonodárce věnoval prostor určitým změnám v kontraktačním procesu (předsmluvní ujednání), která nově uvedl do zákonné úpravy.

V úpravě koupě lze však spatřovat i nedostatky. Dle mého názoru je, ve srovnání s právní úpravou CESL nedostatečně upravena pasáž věnovaná kupním smlouvám uzavíraných pomocí elektronických prostředků na dálku. Na jejich ustanovení lze aplikovat obecná ustanovení smluv sjednávaných distančním způsobem nebo obecných právních jednání, což v konečném důsledku vede k situaci, kdy vzniklé problémy jsou řešeny až judikaturou.

Určité rozpory obsahuje také interpretace délky záruční doby v případě koupě v obchodě – definitivní stanovisko ukáže teprve rozhodovací praxe soudů.

Celkově lze v právní úpravě koupě I přes shora uváděné nedostatky jsem toho názoru, že přijetí nové právní úpravy pro oblast závazkového práva bylo krokem správným směrem a případné počáteční problémy s aplikací nového občanského zákoníku budou brzy překonány.

SEZNAM POUŽÍVANÝCH ZKRATEK

ABGB	Allgemeines Burgerliches Gesetzbuch: Všeobecný občanský zákoník rakouský
BGB	(Burgerliches Gesetzbuch: Německý občanský zákoník)
CC	Code Civil français (Francouzský občanský zákoník)
CESL	Common European Sales Law (Společná evropská právní úprava prodeje)
CFR	Common Frame of Reference: Společný referenční rámec
DCFR	Draft of Common Frame of Reference: Návrh Společného referenčního rámce
ESD	Evropský soudní dvůr
NOZ	nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb.
NS (ČR)	Nejvyšší soud České republiky
ObchZ	Obchodní zákoník, zákon č. 513/1991 Sb.
ObčZ	Občanský zákoník 40/1964 Sb
OZ 1950	Střední občanský zákoník, 141/1950 Sb.
OZO	Zákon č. 1/1863 ř.z., obecný zákoník obchodní
UCC	Uniform Commercial Code (jednotný americký obchodní zákoník)
ÚS ČR	Ústavní soud České republiky

PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH PRAMENŮ

LITERATURA

1) Adamová, K. *Dějiny soukromého práva ve střední Evropě. Stručný nástin*. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck.
2) Bejček, J. In Faldyna, F. a kol. *Obchodní zákoník s komentářem. II. díl.* (§261-775). Praha : Codex, 2000.
3) Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4.vydání*. Praha: C.H.Beck, 2007.
4) Bělohlávek, A.J., Černý, F., Jungwirthová, M., Klíma, P., Profeldová, T., Šrotová, E. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012.
5) Boháček, M. *Základy amerického obchodního práva*. Praha: Linde Praha, a.s., 2007.
6) Břicháček, T., Belloňová, P. Rámcová pozice / Stanovisko pro Parlament ČR – Zelená kniha o smluvním právu
7) Černá, S., Plíva, S. a kol. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. 1.vydání
8) Dědič, J., Kotoučová, J. Podnikatel a rekodifikace obchodního práva., Praha : VŠAP
9) Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář. díl IV.*, Praha : Polygon, 2012.
10) Dvořák, J., Malý, K. a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer. 2011.
11) Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, Praha: Sagit, a.s., 2012.
12) Eliáš, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013.

13) Eliáš, K. Dvořák, T., a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. 5. přepracované a rozšířené vydání. Praha : Linde Praha, a.s., 2006.
14) Eliáš, K., Zuklínová, M. Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha : LINDE Praha a.s., 2001.
15) Gillette, C., Walt, S. *Sales law. Domestic and International. Revised Edition*. New York: New York Foundation Press, 2002.
16) Havel, B; Pihera, V. *Soukromé právo na cestě. Eseje a jiné texty k jubileu Karla Eliáše*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010.
17) Hiroshi, O. *Japanese law, 2nd edition*. London: Oxford University Press, 2001.
18) Hurdík, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013.
19) Hurdík, J. Zásady soukromého práva. Brno : Masarykova univerzita, 1998.
20) Juglart, Michel de - Mazeaud, H. a kol. Lecons de droit civil, Principaux contract: vente et échange, Paris, Montchestien, 1987.
21) Kadlecová, M., Schelle, K., Veselá, R., Vlček, E. Dějiny českého soukromého práva. Plzeň : Aleš Čeněk. 2007.
22) Kanda, A. Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku: Úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží. Praha: Linde, a.s., 1999.
23) Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. : *Římské právo*. 2.vydání. Praha : C.H.Beck, 1995.
24) Knappová, M., Švestka, J. a kol. *Občanské právo hmotné I. 4. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Codex Bohemia, 1995.
25) Knappová, M. Švestka, J. a kol. *Občanské právo hmotné II. 4.aktualizované a doplněné vydání*. Praha: ASPI , a.s., 2005.
26) Kobliha, I. a kol. *Obchodní zákoník. Úplný text zákona s komentářem*. Praha: LINDE PRAHA, a.s., 2006.
27) Krčmář, J. *Právo občanské 2. Díl – práva věcná*. 3. Vydání. Praha : Sborník věd právních a státních, 1946.
28) Kuklík, J. a kol. *Dějiny československého práva 1945 – 1989*, první vydání, Praha : Auditorium, 2011.

29) Malacka, M. a kol. *Sborník příspěvků z konference Monseho olomoucké právnické dny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2006.
30) Malý, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. Přepracované vydání*. Praha: LINDE PRAHA a.s., 2003.
31) Marek, K. *Obchodněprávní smlouvy*. 4. aktualizované vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2003.
32) Matula, Z. *Culpa in contrahendo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.
33) Mestre, J. *Francouzské obchodní právo*. Překlad z francouzského originálu „Droit commercial". 1.vydání. Nakladatelství Orac s.r.o., 2012.
34) Novotný, P. *Nový občanský zákoník – Smluvní právo*. Praha : GRADA, 2014.
35) Ondřej, J. a kol. Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele. Ekonomické, právní a sociální aspekty. 1. Vydání. Praha : C.H. Beck, 2013.
36) Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. Praha : Linde Praha a.s., 1997.
37) Pelikánová, I. Obchodní právo. Obligační právo – komparativní rozbor. 4. Díl. Praha: ASPI, 2009.
38) Pelikánová, I. *Obchodní právo. 5. Díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.
39) Petr, B. *Nabývání vlastnictví originárním způsobem*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2011.
40) Petr, B. *Vydržení v české právu*. 2. Doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2006.
41) Plíva, S. *Obchodní závazkové vztahy*. Praha: ASPI, a.s., 2006.
42) Rouček, F., Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl první. Reprint původního vydání. Praha : ASPI publishing, 2002.
43) Rouček, F., Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl čtvrtý. Reprint původního vydání. Praha : ASPI publishing, 2002.
44) Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010.
45) Salač, J. Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu. 2.vydání. Praha : C.H.Beck, 2004.

46) Saturník, T. Přehled dějin soukromého práva ve střední Evropě. Praha : nákladem vlastním, 1945.
47) Sedláček, J. *Občanské právo československé. Všeobecné nauky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.
48) Sedláček, J. *Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních*. Brno: Brněnské tiskárny, 1946.
49) Sedláček, J. Vlastnické právo. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012.
50) Selucká, M. a kol. *Koupě a prodej. Nový občanský zákoník. Společná evropská právní úprava prodeje*. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2013.
51) Schwenzer, I., Iachem, P., Kee, Ch. *Global Sales and Contract Law.* Oxford University Press, 2012.
52) Skřejpek, M. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011.
53) Spáčil a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§976 – 1474). Praha : C.H.Beck, 2013
54) Spáčil, J. Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku. 2. doplněné vydání. Praha : C.H.Beck, 2005.
55) Stieber, M.: Dějiny soukromého práva v Evropě. Nástin, Praha : nákladem vlastním, 1930.
56) Study group on a European Civil Code and research Group on EC Private law (Acquis Group): Principles, definitions and model Rule sof European Private law. Draft Common Frame of reference (DCFR) Outline Edition, Sellier european law publishers GmbH, Munich, 2009.
57) Šťovíček, J., Vrabec., J. Kupní smlouvy. Praha: Prospektrum, 2000.
58) Syllová, J. *Ochrana nabytí vlastnictví k věci v dobré víře. Srovnávací studie č. 5.304.* Parlament ČR, kancelář poslanecké sněmovny. Parlamentní institut: Praha, 1/2011.
59) Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11.vydání*. Praha: C.H.Beck, 2006.
60) Štenglová, I. *Přehled judikatury ve věcech občanskoprávních závazkových vztahů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.

61) Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2006.
62) Švestka, J., Dvořák, J., Tichý, L. a kol. Sborník statí z diskuzních fór nad občanským zákoníkem. Beroun : Eva Rozkotová – IFEC, 2008.
63) Von Tuhr, A., Peter, H. Allgemeiner Teil des schweizeirischen Obligationenrechts. 3. vyd., sv. I., 1979.

ČASOPISY

1) Čech, P.: „K výhradě (a nabytí) vlastnictví v obchodním právu“, Právní rádce, číslo 8, ročník 2007
2) Černá, S. , K vývoji neobchodní a obchodní kupní smlouvy a několik poznámek je smlouvě o koupi závodu v navrhované úpravě občanského kodexu. In Dědič, J., Kotoučová, J. Podnikatel a rekodifikace obchodního práva., Praha : VŠAP,
3) Dobrovolná, E. Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve srovnání s rakouským právem. Právní rozhledy. 2013, č. 10.
4) Eliáš, K. Mobilia non habet sequelam (O nabytí vlastnického práva od neoprávněného). Obchodněprávní revue. 2009, roč. 1, č. 4.
5) Eliáš, K. Teoretické a praktické otázky rekodifikace českého občanského práva, ASPI, cit. dne 24.1.2011
6) Eliáš, K.: „Výhrada vlastnického práva a § 601 ObčZ“, uveřejněný v časopise Ad Notam, číslo 6, ročník 2005, str. 186-194
7) Faber, W. K převodu vlastnictví podle návrhu občanského zákoníku z roku 2005 – poznámky ze srovnávacího hlediska. In Sborník statí z diskuzních fór nad občanským zákoníkem
8) Iro, G. Základy držby v registračním systému v návrhu občanského zákoníku. Sborník statí z diskuzních fór nad novým občanským zákoníkem
9) Marek K., K uzavírání smluv.Právní fórum. 2012, č. 4, s. 138 an.
10) Raban, P. , DCFR – Právní výstup na cestě k Evropskému zákoníku soukromého práva. Karlovarská právní revue. 2008, č. 2/2008

11) Skřejpek, M. Maxima: *Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet*. Soudce. 2008, roč. 10, č. 11.
12) Tomaščínová, B. smlouvy uzavírané se spotřebitelem v návrhu občanského zákoníku. Právní rozhledy. č. 9.

INTERNETOVÉ ZDROJE

1) Bucher, E. *Law of contract. General remarks on the Swiss law of obligations*. Dostupné z http://www.eugenbucher.ch/pdf_files/86.pdf, citováno 24.11.2013.
2) Smits, Jan M., The Common European Sales Law (CESL) Beyond Party Choice (April 2012). Maastricht Faculty of Law Working Paper No. 2012/11. Dostupné z: http://ssrn.com/abstract=2039345, citováno dne 11.12.2012
3) Stöckli, H., Ammann, S., Henschel, J. *Celebrating 100 Years Swiss Code of Obligations – a brief history of a remarkable codification*, dostupné z: http://www.unifr.ch/webnews/content/4/attach/4769.pdf, University of Fribourg Switzerland / faculty of Law, 6/2012, citováno dne 24.11.2013.

ANOTACE

Účelem disertační práce "Obchodní kupní smlouva" je zhodnotit změny v úpravě obchodní kupní smlouvy, k nimž došlo v důsledku nově přijatého zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění. Záměrem této práce je současně zohlednit návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje (Common European Sales Law, CESL).

Disertační práce se dále zaměřuje na vybraná ustanovení koupě - na institut nabytí vlastnického práva od neoprávněného (a s ním související princip dobré víry), který byl v souvislosti s novým občanským zákoníkem podstatně změněn.

Dalším záměrem je blíže specifikovat jednotlivá ochranná ustanovení, která jsou aplikována v případě, že jednou ze smluvních stran kupní smlouvy je spotřebitel. V této souvislosti je v disertační práci věnován prostor také specifickým znakům kontraktačního procesu, které je nutné při uzavírání se slabší smluvní stranou respektovat.

Disertační práce se zaměřuje na vybrané aspekty obchodní kupní smlouvy, z uvedeného důvodu je koupě nemovitostí, závodu nebo odpovědnost za vady související zmíněna pouze okrajově, pro systematickou úplnost.

ABSTRACT

The purpose of the thesis "Contract of sale under business law" is to compare changes of the contract of sale, which occurred as a result of the newly adopted Act No. 89/2012 Coll., Civil Code. The aim of this thesis is to simultaneously take into account the proposal for a European Parliament and Council Regulation on a Common European Sales Law (Common European Sales Law, CESL).

The thesis also focuses on selected provisions of the purchase – especially rules governing the acquisition of ownership from unauthorized (and the related principle of good faith) under the new Civil Code. Rules governing the acquisition of ownership were significantly changed.

Thesis attepmts to specify rules which are applied in the case one of the contracting parties is in the possition of a consumer. Specific features of contracting process must be taken in consideration due to the protection of consumers and or small and medium-sized enterprises.

The thesis is focused on selected aspects of the contract of sale, thus the purchase of property, asset deal or liability for defects are mentioned only in passing.

RESUMÉ

Cílem disertační práce je provést analýzu vybraných ustanovení souvisejících s kupní smlouvou. Přestože téma této práce byla obchodní kupní smlouva v režimu zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, bylo nutné učinit příslušné změny s ohledem na již účinnou právní úpravu občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění a s přihlédnutím k návrhu Evropského parlamentu a Rady ke Společné úpravě evropské koupě a prodeje (CESL).

Důvodem volby tohoto tématu je skutečnost, že obligační právo je jednou z nejčastěji aplikovaných právních ustanovení a kupní smlouva nejvíce frekventovaným smluvním typem. Problematika obchodní kupní smlouvy je v praxi velmi používaná a s ohledem na změny opět velmi aktuální. S ohledem na nově přijatou úpravu obligačního práva považuji za podstatné zmínit zásadní rozdíly a zohlednit dosavadní změny.

Je zřejmé, že nelze provést komplexní rozbor této rozsáhlé problematiky. Z tohoto důvodu v práci srovnávám pouze vybrané instituty a práci rozděluji do 8 následujících kapitol:

- **první kapitola** – zahrnuje úvod, koncepci práce, metody a dizertační záměr
- **druhá kapitola** objasňuje historické aspekty kupní smlouvy na našem území s přihlédnutím k evropskému právnímu vývoji. Prostor je věnován římskému právu, Všeobecnému zákoníku občanskému z r. 1811 (ABGB) a také právní úpravě kupní smlouvy v civilistických kodexech z r. 1950 a 1964. Pojetí kupní smlouvy dle občanského zákoníku z . 1964 je věnována samostatná podkapitola.
- **třetí kapitola** zmiňuje nadnárodní aspekty kupní smlouvy (mezinárodní a evropský rámec), které jsou pro vývoj i aplikaci soukromoprávní úpravy de lege lata směrodatné.
- **čtvrtá kapitola** - obchodní kupní smlouva obsahuje právní úpravu obchodní kupní smlouvy dle § 409 ObchZ a souvisejících ustanovení. Kapitola je vymezena do následujících subkapitol - vymezení, podstatné náležitosti a odlišnosti obchodní kupní smlouvy od jiných smluvních typů.

- **koupě a prodej v novém obchodním zákoníku (kapitola 5) -** koncipována obdobně jako předcházející část, tato kapitola obsahuje především pojetí koupě, podstatné náležitosti, a kontraktační proces s přihlédnutím k uzavíráním smluv se spotřebiteli a s tím souvisejícími korektivy.
- **Práva a povinnosti smluvních stran** jsou obsažena v následujících samostatných **kapitolách 6, 7 a 8**, v nichž jsou zhodnocena s ohledem na právní úpravu de lege lata.
- **Práva a povinnosti smluvních stran (kapitola 6)** je rozdělena na dvě části, a to práva a povinnosti prodávajícího a práva a povinnosti kupujícího dle ObchZ a NOZ.
- **Nabývání vlastnického práva od neoprávněného** – v této oblasti dochází k rozsáhlejší změně. Kapitola je uvozena historickým úvodem, na který navazuje dosavadní právní úprava dle § 446 ObchZ včetně příslušné judikatury, na níž navazuje právní úprava nabývání od neoprávněného s ohledem na uskutečněné změny.
- **Vedlejší ujednání (kapitola 8) –** závěrem pro dosažení komplexnosti doplňuji kapitolu v níž stručně shrnuji vedlejší ujednání s ohledem na uskutečněné změny.
- **Závěrečná část** – obsahuje shrnutí, resumé, klíčová slova a seznam použité literatury.

Z předložené struktury vyplývá, že není možné učinit v této práci zcela komplexní rozbor – např. pojednání o vadách a záruce za jakost by bylo předmětem samostatné práce.

Z uvedeného důvodu se po vymezení obecných ustanovení zaměřuji na vybrané instituty – nabytí vlastnického práva od neoprávněného a vybrané aspekty související se zvýšenou ochranou spotřebitele a s tím souvisejících ochranných korektivů.

Metody, které za účelem dosažení cíle disertační práce využívám jsou následující **komparační metoda**, **metoda systémová** a **metoda historická**.

SUMMARY

The purpose of my thesis it to analyse chosen provisions related to the purchase agreement under Czech business law. Although the topic of this work originally intended to be purchase agreement under Act No. 513/1991 Coll., appropriate changes with the regard to the already efficient regulation of the Civil Code No 89/2012 Coll. and a draft of Common European Sales Law COM (2011) 635 final were made.

The reason for choosing this topic is that the obligation law is one of the most frequently applied legal provisions and a contract of sale is the most frequent type of contract. The purchase agreement is in practice highly used as the light changes again very current. With regard to the treatment of newly adopted Law of Obligations consider it essential to mention the essential differences and take into account the current changes.

It is obvious that a comprehensive analysis of this broad issue cannot be made. For this reason, I compared only the selected institutes and the thesis is thus divided into the following eight chapters:

- first chapter - Includes introduction, the concept of work, methods and dissertation plan,
- second chapter explains the historical aspects of the purchase agreement in the Czech republic with regard to European legal development. A short introduction of Roman law, Generalised Civil Code of 1811 and legislation in the Czech civil codes of 1950 and 1964 is included. Conception purchase agreement under the Civil Code of. 1964 is discussed in a separate subsection.
- third chapter refers to the transnational aspects of the purchase agreement (international and European framework), which are often used in the area of the development and application of private law.
- fourth chapter – concludes with business purchase agreement t pursuant to § 409 of the Commercial Code and related provisions. The chapter is divided in the following sections - definition, essential differences between a business purchase agreement and other types of contracts.

-
- purchase and sale of the new Civil Code (Chapter 5) - designed similarly to the previous section, this chapter mainly contains the concept of purchase, essential, and contracting process with regard to the conclusion of contracts with consumers and related correctives.
- rights and obligations of the contractual parties are specified into š separate chapters no. 6, 7 and 8, which are evaluated with regard to the rules de lege lata.
- rights and obligations of the contractual Parties (Chapter 6) is divided in two parts, the rights and obligations of the seller and the buyer's rights and obligations in accordance with the Commercial Code and new Civil code,
- acquisition of property rights from unauthorized - in this area has been made extensive changes. Chapter starts with a historical introduction, which builds on the existing legal framework in accordance with § 446 of the Commercial Code, including relevant case law, which is followed by law from unauthorized acquisition with regard to the modifications.
- subsidiary agreements (Chapter 8) - finally, to achieve the complexity complementary to the chapter in which I summarize briefly ancillary agreements with regard to the modifications.
- final part - contains summaries, keywords and bibliography.

The presented structure suggests that it is not possible to make this work complex analysis – e.g discussion of defects and warranty for quality would be the subject of a separate work. For this reason, the definition of the general provisions are focused on selected institutes - the acquisition of property from unauthorized and selected aspects related to increased consumer protection and related protective correctives.

Methods I use to achieve the aim of the thesis are the following comparative method, system and historicaly methods.

KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS

- CESL
- Koupě
- občanský zákoník
- nabytí od neoprávněného

- CESL
- sales
- civil code
- acquisition of ownership from nauthorized person